Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

הײנט 24 זײטען

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

נײער פאלקסבלאט

№ 1 | Łódź, Piątek 1 stycznia 1932 r. | צענטער יאהרגאנג | לאדז, פרײטאג, כ״ב טבת תרצ״ב | № 1

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

נאכט-פאגאטאוויע
„לינת הצדק"
לאדז

מארגען, שבת, דעם 2 יאנואר 1932, 10 אווענד קומט פאר
לטובת דער
נאכט-פאגאטאוויע ביי „לינת הצדק"

זאל
„אאזא"
נארוטאוויטשא 20

א קאנצערט-ראוט

פערבונדען מיט א גאנצער רייה ערשטקלאסיגע אטראקציעס.
די בעריהמטע ארטיסטען
רעגינא צוקער, קארל צימבאליסט, שמעון דזשיגאן
וועלען מיט זייער עהרען-אויפטריט וויילען דאס פובליקום מיט נאך נישט אויסגעפיהרטע פיעסען. רעגינא צוקער וועט פערטיילען מתנות צווישען פובליקום

2 ארקעסטערס! ● פאנטאזי-לאטעריע מיט זעהר ווערטפולע זאכען ● 2 ארקעסטערס!

בלומען-קארסא ◆ גליקס-ראד ◆ דאנסינג ביז טאג ◆ אייגענער כשר'ער בופעט

בילעטען צום פרייז זל. 5.—, פאר ארגאניזירטע אינטעליגענץ זל. 3.— צו בעקומען אין סעקרעטאריאט פון „לינת הצדק" צעגעלניאנא 17, אין טאג פון ראוט ביי דער קאסע פון „אאזא".

קרן קימת לישראל ● פילהארמאניע - זאל
בלודז נארוטאוויטש 20
מיטוואך, דעם 6 יאנואר, 8.15 אווענד
גראנדיעזע יובילעאום-אקאדעמיע
(50 יאהר חבת-ציון-בעוועגונג און 30 יאהר קרן-קימת)
מיט רעדעס וועלן ארויסטרעטען: דער בעקאנטער העברעאישער שריפטשטעלער
א. דרויאנאוו א״י, משה לימאן און ד״ר טארטאקאווער.
אין קאנצערט-טייל אויסגעפיהרט דורך סאליסטען, כאר און ארקעסטער פון „הזמיר".
שאפונגען פון מ. גנעסין, בלאך, הענדעל, זילבערג, נאשעו, סאראסאטע א. א.
בילעטען צום פרייז פון 50 גר ביז 2.50 צו בעקומען אין ביורא פון קק״ל (פיוטרקאווסקא 29)
און אין טאג פון דער אקאדעמיע בײ דער קאסע פון פילהארמאניע.

צו דער יודישער בעפעלקערונג אין לאדז
ועד הרבנים דפה עם ועד הכשרות איצל הגמינא
זענען מודיע ברבים להחרדים על דבר ד׳, אז דער איסר אויף שחיטי חוץ איז ווייטער בתקפו. ווי אויך דער איסר אויף כאינער פלייש איז ווייטער בתוקפו. נאך מעהר: קיין שום מנקר געהט נישט צו צו קיין שחוטי חוץ. אזוי דאס אויסער דעם איסר פון שחוטי חוץ ליגט נאך דערויף דער איסר חלב. דעריבער זענען דער ועד הרבנים מיט דער ועד הכשרות מודיע, אז די

פאלגענדע קצבים

זענען אויסגעשלאסען געווארען פון זייער השגחה פאר זייער נישט ערפילען די תקנות הכשרות

דוד הירש געלבארד	אלעקסאנדראווסקא	23	יענקיל בענקיל	— — בזשעזשינער	58
מרדכי יודא גארשקאוויטש	„	58	אברהם גאלדבערג	— — — קילמא	9
יהושע פאנאוואסקי	„	49	ליפמן ראזענבלום	— — לאגעווניצא	16
איציק מאשקאוויטש	— — קעלבאך	32	נחמיה בערשט	— — — פעפער גאס	12
דוד ליב הארן	— — — זגיערסקא	92	הערשיל גאלד	— — — „ „	4
יהושע סומריי	— — — „	80	לייבל געלבארד	— — אליעסא דער גאס	1
איציק וואלאשקאווסקי	— — „	52	נטע געלבאר	— — מ שקאויוצער גאס	4
אברהם וואלאשקאט	— — דאלנא	30	זכריה גארשקאוויטש	— — פראנציסקאנער	49
משה גארשקעוויטש	— — „	9	יוסף בארנאווסקי	— — „	68
אנשיל הארטמאן	— — — „	3	בעריל גאלדקאפף	— — מרדכי גבאים גאס	32
אברהם גאלדשטיין	— — „	1	ישראל גליקסמאן	— — — וואלבארסקא	6
פנחס מארקאוויטש	— בישפוזשינער	42	שלמה לימווי	— — „	29

8-דיגג קאנסקער
דערמיט מאכען מיר בעקאנט אונזערע מיטגלידער, אז דאנערשטאג, דעם 31 דעצעמבער 1931 איז פארגעקומען די קאנסטיטואירענדע זיצונג, אויף וועלכע ס'איז געוועהלט געווארען א פערוואלטונג, וואס אמטירט פון זונטאג, דעם 3 יאנואר 1932 אין אייגענעם לאקאל פאלודניאווא 30 אין די שעה'ן פון 7–9 אווענד. אלע מיטגלידער וועלען געבעטען צו קומען זיך רעגיסטרירען און אויך די, וועלכע האבען זיך ביז איצט נאך נישט רעגיסטרירט. חברים, קומט מאסענווייז! די פערוואלטונג.

אנ'ארט צו שלאפען
פאר 2 אנשטענדיגע יונגעלייט, אין אפצוגעבען.
פיעטריקאווער 33, אין 2 טען הויף, פארטער.

שיר" זאל פילהארמאניע „שיר
20 נארוטאוויטשא 20
מעטאל - האנדווערקער - צעך, 4 פאלודניאווא 4
דינסטאג, דעם 12 יאנואר, 8.45 אווענד קומט פאר
גראנדיעזער קאנצערט
פון „שיר"-כאר
אונטער דער ליישונג פון פראפ. י. פליוווישיס.
סאליסטען פרל. ס. ראפיוזניק (סאפראן) און ה׳ ה. קארן (טענאר)
אין פראגראם: זולצער, שיבערט, מענדעלסאן און אנדערע ווי אויך
יודישע פאלקס-לידער
ביים קלאוויר פרל. ל. לאקס | ביים קלאוויר פרל. ל. לאקס
בילעטען פון 75 גר. אן אין פילהארם. קאסע
באמערקונג: די הכנסה איז בעשטימט פאר דער הילפס-קאסע ביים צעך.
„שיר" | „שיר"

דר. מ. וואלפסאן
האט זיך איבערגעצויגען
נארוטאוויטשא (דושל'א) 2
טעלעפאן 128-83
נעמט אן פון 5 – 7 נאכמיטאג

יוד- פאלקס-אוניווערזיטעט, שענקעוויטשא 3/5
שבת, דעם 2 יאנואר 1932, 8.30 אווענד, ארדענט איין די יודישע פאלקס אוניווערזיטעט אין אייגענעם לאקאל א גראנדיעזען
ווארט-קאנצערט – אויסגעפיהרט דורך דער – ווילנער טרופע
אין נייעם ספעציעלען פראגראם בעטייליגען זיך די בעקאנטע ארטיסטען
מרים ארלעסקא, דיר. מ. מזאה און אנד. איינלייטונג פון אווענד
דורך דיר. מ. מזאה. בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פאלקס אוניווערזיטעט.
זונטאג, דעם 3-טען יאנואר, 8.30 אווענד קומט פאר א רעפעראט פון
בעק. ד״ר פילאזאף א. ראסין א.ד.ט.: XVII און XVIII יאהרהונדערט.

האוניברסיטה העממית
ע״י ההתאחדות הציונית בלודז.
מחר בשבת 32 2/1 בשעה 7 בערב תתקיים
באולם ההסתדרות הציונית (פיוטרקובסקה 29)
הרצאה עברית
על הנושא:
„אי מזמן חורבן הבית השני" והרצאה ב
המרצה: ד״ר ה. פריש | הכניסה חנם!

צו דער אויפמערקזאמקייט פון דער ג׳ קונדשאפט
די נייע אויסגעוואקסענע ווארשעווער-נשוועלדער פירמע מיט זייערע פרימישטע ביליגע פרייזען צו פערשרייען די קינדראטס. אלע ווייסען שוין אבער, אז עכט-כשר׳ע רעיעלע, שמאקהאפטע, היימישע און פרישע גייזער פלייש בעקומט מען נאר אין דעם לאנג עקזיסטירענדיגען ווארשט-געשעפט, וועלכע האלט סחורה פון דער אומעטום בעקאנטער פירמע ד. דיאמענט.
מ. מאגנעס, 6-ער שערפיין (בענעדיקטע) 27
עקזיסטירט זייט 30 יאהר. געענדערט איז וואס דער ליידיג קומט איוים טער

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריק איך
אויס דער שווער געטראפענער
פאמיליע פאקשיווא
צוליב'ן פרעהצייטיגען טויט פון זייער
ברודער און שוואגער
ישראל נ״ע
זייט געטרייסט! רוזשא לענטשיצקא

צענטראל-באד
H. Offenbacha
Zachodnia 38, tel. 138-51
מאכט בעקאנט, אז היינט זענען די שוויצבעדער און וואנעס ווי יעדען פרייטאג טעטיג.

אכטונג האמאשענשטעפער, מאגאזין-שטעפער און כאלופניקעס!
שבת, דעם 2-טען יאנואר ד. י. 4 אזייגער נאכמיטאג קומט פאר אין לאקאל פון דער גוו. „ארט", וואלטשאנסקא 27
א גרויסער מאסען-מיטינג
געווידמעט דער איצטיגער לאגע אין פאך. מיטגלידער און נישט-מיטגלידער קומט מאסענווייז. איינגאנג פריי!
שטעפער-צעך, פאלודניאווא 4
האנדווערק.-פערב., וואלטשאנסקא 19

מיר דריקן אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דעם ה׳ חיים זעליג שיפענבאך צוליב'ן טויט פון זיין מוטער
פריווע
קעלבער ארבייטער-סעקציע ביים פראפ. פאריין פון ארבייטער אין דער פלייש אינדוסטריע, לאדז, ב. יאסעלעווסקא 16

נאך לאנגע שווערע ליידען איז נעכטען געשטארבען אין עלטער פון 53 יאהר מיין ליבער מאן, אונזער טייערער און אונפערגעסליכער פאטער. שוויגערפאטער גראסטאטע, ברודער און אנקעל
נ״ע אברהם פישל ב״ר אברהם ז״ל לעבגעט
די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, דעם 1-טען יאנואר 1932 11 אזייגער פארמיטאג פון טרויער-הויז פיעטריק. 17 וועגען וואס עס טיילן מיט אין גרויס צער די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע

א הערצליכען מזל־טוב ווינשען מיר צו דער חתונה פון אונזער ליבע שוועסטער און שוועגערין פרל.

ברכה סקאַצילאַס מיט ה' מאיר מרגליות

אייער צוזאַמענלעבען זאָל זיין א גליקליכעס און אונזערע עלטערן זאָלען פון אייך פיל נחת דערלעבען.

שוואָגער שמואל ניידיג און פרוי
ברודער בן ציון סקאַצילאַס
און געשוויסטער

צו דער חתונה פון אונזער ליבען ברודער

מאיר מרגליות מיט פרל. בראַניא סקאַצילאַס

ווינשען מיר פיל גליק און אַן אייביג צופרידען לעבען.

ברידער: משה, וואָלף און יצחק מרגליות

צו דער חתונה פון אונזערע פריינד ר'

מאיר מרגליות מיט פרל. בראַניא סקאַצילאַס

ווינשען מיר א מזל־טוב און א גליקליכע צוקונפט.

פריינד: יוסף, ליבל און זלמן בערקאָ

א הערציגען מזל טוב ווינשען מיר אונזער געעהרטען פרעזעס ה' גרינבערג און פרוי

צו דער חתונה פון זייער ליבען זוהן

ישראל'ל גרינבערג

מיט פרל' בעלא קאַרפ

וואָס איז פאָרגעקומען דעם 26־טען דעצעמבער 1931 ווינשען מיר זיי א הערציגען מזל טוב און דעם יונגען פאָר א גליקליך צוזאַמענלעבען.

דאָס פערסאָנאַל

פון אלע וואַרשט־געשעפטען פון די פאַראייניגטע יודישע פליישער

27

צו דער פערלאָבונג פון אונזער געעהרטען מיטגליד

יעקב בלאַהשטיין

מיט פרל' יוכבד פלאַט

ווינשען מיר א הארציגען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט.

חברה „אהבת בחורים"
לאָדז, פושעשינער 5.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען ברודער און פריינד

יעקב מרדכי בלאַהשטיין

מיט פרל' יאַדזשא פלאַט

ווינשען א הארציגען מזל טוב און א בליהענדע צוקונפט.

שלום בלאַהשטיין
יוסף פראָפעסאָרסקי.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען פריינד און חבר

יעקב בלאַהשטיין

מיט פרל' יאַדזשא פלאַט

גראַטולירען מיר הערצליך און ווינשען א גליקליכע צוקונפט.

רעגינא שעפס, מרדכי פרישער,
משה יוסף בירענצווייג.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען חבר

יע"ב בלאַהשטיין

מיט פרל' יאַדזשא פלאַט

ווינשען מיר פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט.

יעקב זייף, לייבל פינענבוג,
אהרן סוכעצקי.

צו דער חתונה פון מיין ליבער קוזינע פרל.

השביא צוקערמאַן

מיט ה' יאַקוב מאַליניצקי

ווינשען מיר א הערצליכען מזל־טוב און א גליקליך צוזאַמענלעבען.

יאַקוב ראַדאַגאָווסקי און פרוי

בעקאַנטמאַכונג

דער יודישער רעסטאָראַטאָרען און ביר־האַלען־בעזיצער־פאַראיין, זאַוואַדזקא 4

מאַכט בעקאַנט, צו די אלע מיטגלידער, וועלכע האָבען בעקומען פון דער סאַניטאַר־קאָמיסיע וועלכע ס'איז אויפגעאָדערט

בנוגע וואָליגנגעז און קיכען וואָס זענען נישט לויט די פאָרשריפטען,

פאָדערן מיר זיי אויף צו מעלדען זיך טעגליך פון 4.30 — 6.30 נאָכמ. אין פאַראיינס־לאָקאַל זאַוואַדזקא 4 נאָך נויטיגע אינפאָרמאַציע.

מיט אַכטונג די פערוואַלטונג

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען קוזין

משה יאַכימאָוויטש

מיט פרל. רוזשא פאַטאַצקא

ווינשען מיר פיל גליק און א בליהענדע צוקונפט.

יעקב און מאַשא שילים.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען פריינד

משה יאַכימאָוויטש

מיט פרל. רוזשא פאַטאַצקא

גראַטולירען מיר הערצליך און ווינשען פיל גליק.

משה יאַסקאָוויטש און פרוי
און העלא כײט

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען פריינד

משה יאַכימאָוויטש

מיט פרל. רוזשא פאַטאַצקא

ווינשען מיר א הערצליכען מזל־טוב און א גליקליכע צוקונפט.

משה פאָגעלמאַן, אבינדור גוטמאַן
און שמעון שימקאָוויטש

Dr. med. H. Goldblumowa

chor. kobiece i akuszerja

przeprowadziła się na ul. Piłsudskiego 69 (róg Narutow.) przyjm od 3–5. Tel. 113-65

צו דער פערלאָבונג פון אונזער מיט־אַרבייטער

ח' שלמה הוויאַט

מיט פרל. סאַלא שלאָמקאָוויטש

גראַטולירען מיר הערצליך און ווינשען, אַז זייער לעבענס־וועג זאָל מיט בלומען בעצירט זיין.

מענער־פערסאָנאַל פון דער פירמע קאָנפעקפאַל

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבע שוועסטער

פרל' יאַדזשא פלאַט

מיט ה' יעקב בלאַהשטיין

ווינשען מיר א הארציגען מזל־טוב און א גליקליכע צוקונפט.

ברידער: פאָנטעל פלאַט און פרוי,
אברהם פלאַט, בערל פלאַט.

בברכת מז"ט אנחנו מברכים את ידידנו חבר

אלי ווייגנטראַב

לארוסו את העלמה מ' ת

טאָבה קאהן

תהי דרכם סוגה בשושנים

הועד של צעירי ישראל בלאדז

מאַשין־לעכער

ווערן אָנגענומען אויסצינייען ביי ג. נאַרדמאַן, שרודמיעסקא 8

בזיצענדיג א לאָקאַל אין דער געגנט פון נאַוואָ־מיעסקא גאַס מיט עלעקטרישען מאָטאָר אין בעטריב ווי אויך קאַפיטאַל פון 5 ביז 10.000 זל. זוך איך א שותף מיט מאַשינען. אָפערטען מיט אָנגאַבען אונטער „B. Z." אין אדמ.

קויפט נור ביי דער ערשטער האַנדל

יין כשר וטוב!

פון דער אלטער בעוואוסטער פירמע

„באַרון"

אינה.: מענדיל באַרנשטיין, לאָדז
נאַוואָמיעסקא 30, טעל. 210-58

גרויסער אויסוואַהל פון וויינען, ליקערן און בראַנפען'ס.

ביליגע פרייזען. סאָלידע בעהאַנדלונג.

צענטר. יוד. האַנדווערקער־פערבאַנד פּולנאָווא 4

פרייטאָג, דעם 8 יאַנואַר 1932, 8.30 אָוונט קומט פאָר

א ליטעראַריש־קינסטלערישער פאַמיליען־אָוונט

מיט דער בעטייליגונג פון לאָדזער יונגען שריפטשטעלער

ש. בערלינסקי

וועלכער וועט רעציטירען פון זיינע נייעסטע שאַפונגען. עס נעמען אויך אַנטייל מיטגלידער פון „לאָדזער יודישען טעאַטער־סטודיע", מיט איינאַקטערס רעקלאַמאַציעס, מאָנאָלאָגען אא"וו.

צענטראַל. עלטער־קאָמיטעט ביי באַראַכאָוו־שולן

שבת, ד. 2 יאַנואַר 10 אָוונט קומט פאָר אין זאַל פון לעהרער־פאַראיין (פּיעטרקאָווער 16)

א ניי־יאָר ראַוט

טענץ־א הומאָריסטישער טייל, מיט'ן אָנטייל פון ג. „אָדרס" אַרטיסטען

בילעטען צום פרייז פון 1 זל. צו בעקומען אין דער באַראָכאָוו בּיבליאָטעק (זאַכאָדניא 63) און ביים אריינגאַנג אין זאַל.

די פּליישׂ־הורטאָווניקעס

פון גאַשטשינגי דוואָר און פאַדזשעטשנא 10

מאַכען בעקאַנט, אַז מיטוואָך, דעם 6־טען יאַנואַר 1932 צום ערשטען טערמין 5 א זייגער נאָכמיטאָג און צום צווייטען טערמין 8 אין אָוונט קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל די יעהרליכע

אלגעמיינע פערזאַמלונג

מיט פאָלגענדער טאָג־אָרדנונג:

1) ערעפנונג פון דער פערזאַמלונג, 2) וואַהלען פון א פאָרזיצער, 3) וואַהלען פון א פערוואַלטונג, 4) וואַהלען פון א רעוויזיאָנס־קאָמיסיע, 5) פרייע פאָרשלאַגען. אלע מיטגלידער ווערן געבעטען צאָהלרייך צו ערשיינען.

די פערוואַלטונג.

צו דער חתונה פון אונזער קוזינע

אסתר פייגעל פּילניקוף

מיט ה' לייב הערמאַן

ווינשען מיר זיי א גליקליכע און בליהענדע צוקונפט.

ברודער און שוועסטער
פיינהוכען.

35

אַכטונג,

ראַדיא־אַמאַטאָרען!!

אַלומיניום־בלעך גאַנצע טאָוועל און געשניטענע פערקויפט צו ביליגע פרייזען די פירמע

Lewkowicz i Dajtelcwajg

Piotrkowska 155, tel. 189-07.

GRAZER WAGGON- und MASCHINEN-FABRIKS-ACTIENGESELLSCHAFT vormals JOH. WEITZER

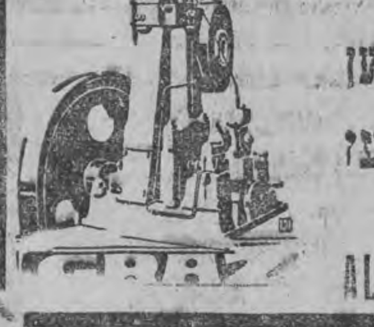

GRAZ, (224) tel. Nr. 253, 42-06, 34-52

גראַצער צוויי־טאַקט־דיזעל־מאָטאָרען

P. S. 150 — 8 פון

פיר־טאַקט־דיזעל־מאָטאָרען

P. S. 3000 — 25 פון

גענעראַל־פערטרעטער פאַר פוילען:

ALFRED EISINGER, **Kraków, ul. Studencka 2**
Skrzynka pocztowa 310.

פון דינסטאָג, דעם 29־טען דעצעמבער און פאָלגענדע טעג — פראַכטיגע קרעאַציע פון „FOX" א. ג.

„די לעצטע קאַרנאַוואַל־נאַכט"

אין די הויפט־ראָלען: **Harold MURRAY, Norma TERRYS, Robert EDESON, Douglas GILMORE, Charles NERTON**

אויסער'ן פראָגראַם: לאַנד־קלאַנג־אַקטואַליטעטען ווי אויך קראָניקע פון **PAT**

RAKIETA

שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22

אָנהויב 4 א זייגער נאָכמ. שבת זונטאָג 2 א זייגער. אויפ'ן ערשטען סעאַנס אלע פּלעצער צו 50 גר.

אונזער קאָנקורענצלאָזער יו"ט־פּראָגראַם

דאָס געהיימניש פון דער מדבר

COHN i KELLY ● LAUREL i HARDY 2 פּרעכטיגע קאָמעדיעס

אונזער קאָנקורענצלאָזער יו"ט־פּראָגראַם

די פּרעכטיגסטע קלאַנג־סענסאַציע קאָמעדיע־דראַמע אין 10 אַקטען: א. ג.

CABALERO דאָס ליד פון

אין דער הויפּטר. דער ליבלינג **Ken Maynard** מיט זיין פענאָמענאַל פערד **Tarzan** — אין בעמערקונג: יעדער פון די ג' בעזוכער בעקומט אומזיסט אַן אַנדענקונגס־פאָטאָגראַפיע פון **Ken Maynard** | אָנהויב פון די סעאַנסען זונטאָג און יום־טוב 11 פריה.

קלאַנג־קינא

CORSO

זשעלאַזנא 4-2.

זעמטליכע פעלץ-ארבייטען

מ. פישלעוויטש

פיעטריקאווער 20, טעל. 221-39

פוטער-בעשטעלונגען
פיחים אוים אלערליי
פאר דאמען און הערען לויט די נייעסטע
אויסלענדישע מאדעלען סאליד. רעיעל און שענע.
געגען פולע וואראנטיע צו קאנקורענץ-פרייזען.

Sprzedaż Filców

B. HAMERMESZ

Łódź, Piotrkowska 22, tel. 210-69.

FILCE: Dywanowe — bobryki techniczne, tapicerskie, konfekcyjne, siodlarskie, obuwiane — Camele.

ŁÓDZKA ODLEWNIA ŻELAZA

„FERRUM"

Właśc. E. BAUER i A. WEIMANN

Łódź, ul. Kilińskiego № 121, tel. 218-20

פיהרט אויס שנעל, פינקטליך
און צו זעהר מעסיגע פרייזען.

זעמטל. אגוסען פון גרויסע אייזען לויט אייגענע אָדער צוגעשיקטע מאדעלן און צייכנונגען.

זעמטליכע מעכאנישע בעארבייטונג פון מעטאלען.

Dr. med.

Haltrecht

ספעצ.-ארצט פאר הויט
און געשלעכטס-קראנקה.,
נעהמט אָ' פון 8—9.30 פריה
פון 12.30—1.03 נאכמ. און
פון 6 ביז 9 אוו'נד.
זונטאג פון 9 ביז 1 בטאג.
פיעטריקאווער 10
טעל. 245-21.
פאר אונבעמיטעלטע
לעטשניצע פרייזען.
ראָטעז בעזונדער וואַרטע-זאל

לעהרערס

מיט רעגירונגס - רעכט,
18 יאהר פראקטיק, ער-
טיילען פויליש, יודיש,
פראנצויזיש, עספעראנטא,
דייטש, בוכהאלטעריע און
מאטעמאטיק.
שוו. יאקובא 12
רעכטע אפיצינע, 1-טער
שטאק וו. 30. שיף

אייראפא

האָט דאָס נאָך נישט געזעהען!

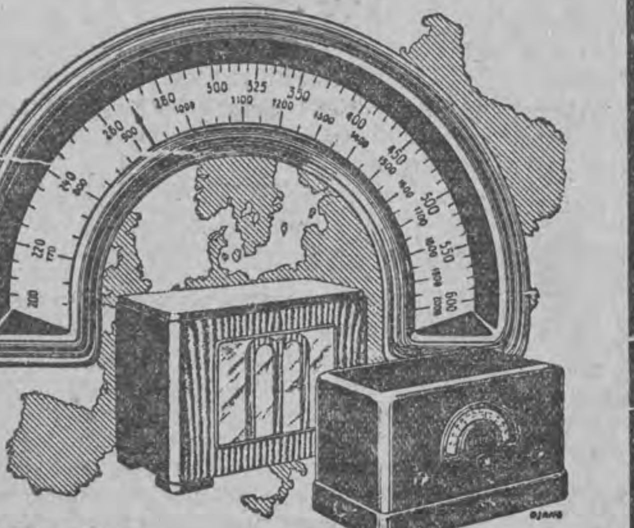

Mit der
geeichten „Wellen-Skala
durch ganz Europa

MENDE 169

SYSTEM GÜNTHER

מיט זיין פינקטליכע וועללען-סקאלא געפינט איהר די
ווייטסטע ראַדיא-סטאַציעס אהן זוכעניש
מיט זיינע פאַבעלהאַפטע קלאַנגשעהנהייט, ריינע און הויכע
טאָנשאַרפקייט — האבען די „מענדע"-אפאראטען אין עטליכע
וואכען צייט דערגרייכט א וועלט-ערפאָלג!
MENDE 169 אויף שטראָם, אין פערבינדונג מיט א מענדע-
גלאָשניק איז דער בעסטער ראַדיא-אפאראט
פאר יעדען! אין גרויסען אויסוואהל צו בעקימען אין
Skład Elektro Radjotechniczny B-cia LEIB
Łódź, Zgierska 9, telefon 164-95.

מעבעל

אַ איבערראשונג פאר די אלע,
וואס ווילען קויפען מעבעל!

מיר בעווייזען אויף לאנגער אלע ארט מעבעל פון די בעסטע
אויפל. מאטעריאלען. די פרייזן זענען רעדוצירט מיט 50%
א קאָמפלעטע שלאָף צימער צום פרייז פון 1050 זל.
„ „ שפייז-צימער „ „ „ 1250 „
„ „ קאבינעט „ „ „ 850 „
ווי אויך אינצאלנע מעבעל-שטיקער, ביליגער ווי איבעראל

איז צו בע-קומען אין „סטיל", נארוטאָוויטשא 4 טעל. 190-26. קומט און איבערציינגט אייך!

די עלעגאנטסטע

דאמען-טאשן וואליזען

אין פערשי-
דענע סאָרטען

צו די ביליגסטע פרייזען בעקומט מען נור ביי די בייאיטע פירמע

L. Herszfinger

לאדז, פילסודסקיעגא 44

געדענקט די אדרעס! רעיעלע בעהאנדלונג!

יעדער איינציגער

מעבעל

האט זיך אי-
בערציינגט,
אז פאר
דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען או"וו
צאהלט די העכסטע פרייזען

א. ווייצמאן שענקעוויטש 23

טעלעפאָן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידענע גענוצטע
מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

WYTWORNIA LISTEW DO RAM i TAPET
oraz oprawa obrazów

„Artoram"

Łódź, PIOTRKOWSKA 105
Ramy do firanek wykonuje się na miejscu

קליינע פאראטקעס!!!

וועלען צאהלען פון ניי-יאהר אויסוחרים
וועלכע וועלען פירען האנדעלס ביכער!

איך פיהר שוין פיל יאהר ביי איינציגע פירמעס
האנדעלס-ביכער, וועלכע ווערען קאנטראלירט און
שטענדיג פון סקארב אנערקענט! אין די פיר-
מעס צאהלען פאדאטקעס נאר לויט די ביכער-
איבערדעם דארפען סוחרים. וועלכע ווילען פון ניי-
יאהר איינפיהרען ביכער זיך ווענדען צו מיר
מיט אכטונג ג. גרינבוים
קאנסטאנטינער 46
לינקע אפיצינע 1-טער שטאק

ווייכטיג פאר התנים!

דאס גרעסטע געשעפט פון

יודישע לאנגע מלבושים

ה. מענדראווסקי

לאדז, אגראדאווא 8, טעל. 202-28

וואס האט זיך אזוי בעריהמט געמאכט מיט איהרע אויסא בייטונגען
אין אלע עקען פון פוילן, בעזיצט אויף לאגער א גרויסן אויסוואהל
פון אלע ארט חתונה-אויסשטייערס, ווי אויך אלערליי סאר-
טען פון ילענטע נומער איז ביליגסטן ביז'ן גרעסטן און טייערסטן.

צוליב'ן קריזיס אויסערסט נידריגע פרייזן!

אויך א ספעציעלע אפטיילונג פון די בעסט בעסטע ארבייט
מיט די בעסטע דיפלאמירטע פאכמענער. איך בעזיץ אויף לאגער
א גרויסע אויסוואהל פון די בעסטע סחורות טאמאשאווער
און בעליצער, אויך די בעסטע אויסלענדישע זיידען-שטאפען
ספעציעל אויף בעשטעלונגען. אלע ארט בעשטעלונגען קענען
אויך אויסגעפיהרט ווערען דורך דער פאסט צושיקענדיג א פאסט-
קארטעל מיט דער מאס.
בעמערקונג: א ספעציעלען ראבאט פאר מיטגליעדער פון
אגודת ישראל.

קומט און איבערציינגט אייך!!! — ווענדעט זיך אין דאזיגען געשעפט!!!

וויכטיג פאר אלע!

מעבעל

גאנצע קאמפלעטען,
ווי אויך עינצעלנע מעבעל-שטיקער
איינענע אויסארבייטונג צו קאנקורענץ-
פרייזען קענט איהר בעקומען נור אין דעם
בעקאנטען, סאלידען טישלער-ווערקשטעל

שרודמיעסקא 32 Recht

(פריהער זגערזש. 3)

די פרעסט קומען אז

שאמאט-אויוועז

דעריבער פערזארגט אייך מיט א גוטען
און צולכען קענט איהר בעקומען נאר אין דער בעקאנטער
פאבריק פון שאמאט-אייוועז און קוכען פון

מ. נירענבערג

פילסודסקיעגא 50 (לעגנסס זגערזשער 13)
ס'ווערען אויך אנגענומען אלערארט ארבייט און רע-
פעראציעס פון פערשידענע קיכען און קאפעל-אייוועז.
מיט אכטונג
מ. נירענבערג, ווסכאדניא 50.

44 וויכטיג פאר מחותנים! 44

קויפט נישט קיין

מעבעל

בעפאר איהר איבערציינגט אייך
נישט אין מיין מעבעל-געשעפט

Ch. ŁAZNIK

44 גדאנסקא (דלוגא) 44
טעל. 167-56
נאר ביי מיר קענט איהר בעקומען פערש. מעבעל
שעהן, גוט און ביליג.
בעם: בקויף אויך גענוצטע מעבעל.
דיוואנעס א. ז. וו.
קומט און איבערציינגט אייך!

Dr.

HELLER

ספעציאַליסט פאר הויט.
ווענערישע קראנקהייטען
און מענער שוואכע
נאוו-אט 2 טעל 79 89
נעמט אן ביז 10 פריה און
פון 4 - 8 אוונד פאר פרויען
פון 4 - 5 נ בטיט
פאר אונבעמיטעלטע
לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med

J. PIK

Zeromskiego 36,
tel. 175 50.
Choroby nerwowe
Spec. nerwice i cierpienia seksualne.
Przyjmuje od 5–7 w.

ENGLISH

פאראנפאנגער און פארגע-
שריטענע. קאנווערס-
ציע, ליטעראטור

צו צוגענגליכע פרייזען

ערטיילט א פעהיגער פע-
דאגאג. — אפערטען אין
אדמיניסטר. פאר „Mir"

„Praca"

„פרוען-פאר-קורסען

ביי דער געזעלשאפט צו פערשפרייטן
פאך-רעמעזנישען צווישען יודישע פרויען
וואולטשאנסקא 21, טעל. 167-15
נעמט אן איינשרייבונגען אויף פאלג. אפטיילונגען
1) דאמען-שניידעריי
2) האנד-שטיקעריי,
3) הוטען-פוץ ריי
4) וועש-ארבייט
5) אנדולאציע
6) מאניקור

דער סעקרעטאריאט איז טעטיג פון 1 — 6 נאכמ.

פערשרייבט

אייער קינד וואס לערנט
אין א פויליש'ער שולע אין דעם איינ-
ציגע מוסטערהאפטע רעליגיעזע בית ספר
פאר קינדער, וואס לערנען אין פוילישע שולען

„תורה-ודת"

פל. וואלנאשטשי (נייע שטאט) 6

פאר קינדער פון 5—14 יאהר.

דאס לעהר פראגראם פון „תורה ודת" נעמט ארום
א קורס פון אלערליי למודי קודש (עברי, חומש,
רש"י, נ"ך, דינים, משניות, גמרא), העבראישע
שפראך, יודישע געשיכטע א.ז.וו. און אלעס וואס
א יודיש קינד דארף צו וויסען. דאס לעהר-פערזאנאל
בעשטעהט פון די בעסטע פעדאגאגישע קרעפטען.
צוליב'ן קריזיס — הנחה-פרייזען.
קינדער פון 4-8 יאהר ווערען אהיימגעפיהרט
דורך א ספעציעלען מענש.

נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון אייזען-מעבעל-פאבריק

I. B. WOŁKOWYSKI, ŁÓDŹ

פאבריק-לאגער:
נארוטאָוויטשא (דזיעלנא) 11, טעל 137 70

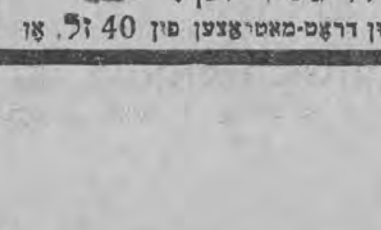

איז: אַ מביליגסטען
מבעסטען
מבעקוועמסטען
און דער גרעסטער אויסוואהל
פון מעטאל-בעטען,
מאטראצען פערשידענע סארטען,
קינדער-וועגעלעך,
פעלד-בעטען מעטאלענע,
Perfekt-Patent, ווי אויך וואש-
געשירען, סערוויזען, וויזשימאטשקעס,
אייז-קאסטענס, וואנעס, קינדער-בענקעלעך, ראווערען א. ד. גל.
עקזיסטירט פון 1896 יאהר.
בעדייטענד נידריגע רייזען!
בעמ: בעטלעך מיט שאַקעס און דראט-מאטראצען פון 40 זל. אָן

האַרבע קשיות פון אַדוואָקאַט יאַראָש

אויף דעם נעכטיגען פערהאַנדלונגס־טאָג פונ׳ם „ברעסטער" פּראָצעס

5 וואַרשאַ, 31. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). היינט האָט גערעדט דער פאַרטיידיגער פון פּוטעק׳ן, אַדוו. מיעטשיסלאַוו יאַראָש.:

— מען האָט דאָ געהאַלטען אַזעלכע גלענצענדע פאַרטיידיגונגס־רעדעס, וואָס זשע קאָן מען נאָך צו זיי צוגעבען? עס איז דאָך דאָ דורך יורידישער לאָגיק אויסגעוויזען געוואָרען אַז די בעשולדיגונג וועגען אַנ׳אַטענטאַט אויף דער רעגירונג איז געווען און איז נישט בעגרינדעט.

די אָפּאָזיציע האָט נישט געשטרעבט צו אַנ׳אַטענטאַט. און אין דעם איז זי נישט געווען פאָליטיש פאַראינטערעסירט.

די אָפּאָזיציע האָט געשטרעבט אַז די איצטיגע נאָך־לאַגע זאָל אַרויסגעפיהרט ווערען אויף אַ וועג פון נאָרמאַלער רעכטליכער ענטוויקלונג.

דער פאַרטיידיגער ברענגט ביישפּילען פון די אַרבייטען אין סיים וועלכער איז פאַרמאַכט געוואָרען אין דעם ברענענדיגסטען פעריאָד מיט׳ן אויסרייד, אַז די „הערען דעפּוטאַטען האָבען נידערטרעכטיגע אַרבייטס־מעטאָדען".

— „איך קאָן נישט זאָגען אַז דער צענטראָלעוו" אָדער די ענדעציע זאָלען האָבען וואָסערע נישט איז רעוואָלוציאָנערע כוונות" — האָט דאָ ערקלערט דער ה׳ באַרטעל; און די פּראָקוראָרען וועלען דאָך אַוודאי נישט זאָגען, אַז זיי קאָנען מעהר דאָס פּאָליטישע לעבען, ווי דער זעקסמאַליגער פּרעמיער פון די נאָך־מאַי־רעגירונגען ה׳ באַרטעל, פאַר וועלכע׳ס אינפאָרמאַציעס עס האָט געאַרבייט אַנ׳אויסשפּירונגס אַפּאַראַט מיט קאָנפידענטען און אונטערהערענישען, וואָס איז געווען צו זיין דיספּאָזיציע.

איך האָב דעם איינדרוק, אַז די דאָזיגע

דערקלערונג פון פּראָפ. באַרטעל שטרייכט אויס דעם בעשולדיגונגס־אַקט

צוזאַמען מיט זיין קאָנקלוזיע, און דערמיט טאַקי דאַרף דערקלערט ווערען דער פּרט וואָס ביידע בעשולדיגער האָבען אויסגעמיטען די ערקלערונג פונ׳ם געוועזענעם פּרעמיער, וועגען אַלץ האָבען זיי געהערט, און וועגען איהם האָבען זיי פערגעסען. געשעהן איז עס דערפאַר, ווייל פאַר זיי איז ער פאַקטיש געווען אַ געפעהרליכער עדות, אַנ׳אונבעקוועמער, אָבער — אַ בעגלויביגער.

— אויב מ׳קאָן עפּעס פאָרוואַרפען דער אָפּאָזיציע, איז עס נאָר דאָס, אַז זי האָט געוואָרענט פאַר אַנ׳אַטענטאַט אויף דער קאָנסטיטוציע.

דער ביי־פאַרמירטער „צענטראָלעוו" האָט תיכף איבערגעגעבען אַ דעקלאַראַציע דעם סענאַט־מאַרשאַלק שימאַנסקי, אַז ער האָט נישט בדעה צו קעמפען מיט דער רעגירונג אַלס אַזאַ, נאָר אַז ער טרעט אַרויס געגען דעם סיסטעם פון רעגירונג.

לויט דער מיינונג פון דעם נאָך־מאַי־לאַגער, איז דער, וואָס טרעט אַרויס געגען ברעכען דאָס רעכט, געגען אומגערעכטיגקייט, ווער עס טוט אַזאַ שווערע אַרבייט ווי ליבערמאַן — בעשולדיגער אין מלוכה־טריבונאַל, — דער, וואָס ענטדעקט מיסברויכען און פעלשונגען בעת די וואַהלען, ווי פּוטעק — אין דער סיים־קאָמיסיע — איז אַנ׳אַטענטאַטער. און דאָס איז אַ פּאַראַדאָקס. דער דאָזיגער פּאַראַדאָקס איז אָבער מעגליך נאָר דאַן, ווען אין דעם סיסטעם פון רעגירען איז די קראַפט קודם־כל פאַר׳ן רעכט, דאָס רעכט און די יוריסטען ווערען אויסגעמיטען און אַרויסגעיאָגט.

איך דערמאָן דאָ די ערקלערונגען פון פּראָפ. קאָט, אַז די פּראָפעסאָרען־יוריסטען אין קראָקאָווער אוניווערזיטעט אונטער דער אָנפיהרונג פון פּראָפעסאָר קזשיזשאַנאָווסקי, האָבען איבערגעגעבען דעם מלוכה־פּרעזידענט אַ מעמאָריאַל, אין וועלכען עס ווערט געוואָרענט געגען די ווייטערדיגע פּאַקטען פון ברעכען דאָס רעכט.

„אויב דאָס געזעץ איז שלעכט, דאַרף מען עס ענדערן, אָבער ברעכען עס טאָר מען נישט!"

— האָבען געזאָגט די קראָקאָווער יוריס־פּראָפעסאָרען.

— „אויפ׳ן וועג איז מיר שטענדיג געשטאַנען אַ פליכטוואַטער יוריסט, וועלכער האָט זיך תמיד בעגעגנישטעלט מיינע כוונות, און זיך יעדעס מאָל געריסען די האָהר פון קאָפּ" — אַזוי איז געזאָגט געוואָרען אין דעם מאַרשאַל פּילסודסקיס אַנ׳אינטערוויאו.

דער אַדוו. יאַראָש ווענדט זיך דאַן אין דער זייט פון די ריכטער, און אַקצענטירענדיג יעדעס וואָרט, זאָגט ער:

— איך קאָן אַ סך פליכטוואַטע יוריסטען, וועלכע נעהמען זיך גאָר נישט שטאַרק איבער מיט דער אומגערעכטיגקייט, און רייסען זיך נישט די האָהר פון די קעפּ... (דער גרויסער עולם אין זאַל שמייכעלט דיסקרעט).

— לויט מאַסגעבענדע פאַקטאָרען, איז דער געריכטס־אורטייל אין דעם דאָזיגען פּראָצעס נישט וויכטיג. וואָרום די געזעלשאַפט האָט אויפ׳ן וועג פון די וואַהלען אין סיים און סענאַט שוין אַרויסגעטראָגען דעם אורטייל, אָבער וואָס פאַראַ וואַהלען דאָס זענען געווען — דאָס ווייסען מיר גוט פון די רייד פון די עדות.

— איין פּראָקוראָר האָט אָנגערופען דעם קאָנגרעס — קאָנפעדעראַציע, און דער צווייטער האָט געזאָגט, אַז ער איז געווען — אַ קלאַפּ מיט׳ן פוס פון אַ זומער־פייגעלע... די הערען פּראָקוראָרען וואָלטען געדאַרפט פאַראייניגען זייער שטאַנדפּונקט.

— דער פּראָקוראָר גראַבאָווסקי האָט דערקלערט, אַז די עדות זענען אָנגעקומען מיט גרייטען מאַטעריאַל, כדי צו בעשולדיגען. אַזוי איז עס אָבער אין נאָמען פון אמת, מיט דאָקומענטען אין האַנד, שטעל איך פעסט, אַז אין דער ראָלע פון אַ בעשולדיגטען האָט זיך אַוועקגעשטעלט פאַר׳ן געריכט דער גאַנצער נאָך־מאַי־סיסטעם, און די הערען פּראָקוראָרען האָבען איהם געשטיצט.

געשטיצט האָבען זיי פלייסיג — ס׳קאָן אַפילו זיין, אַז צו פלייסיג, — וואָרום ווען איינער פון זיי האָט אויסגעפונען, אַז איטליכער מיטעל איז אַ גוטער, ווען עס האַנדעלט זיך וועגען דעם קאַמף מיט דער אָפּאָזיציע... און אין דעם דאָזיגען אָרט איז דער פּראָקוראָר געוואָרען אַ מאַי־אָנהענגער, האָט אַפּאָטעאָזירט בריסק און...

דערנאָך האָבען די בעשולדיגטע בעשולדיגט, און די פּראָקוראָרען האָבען פערטיידיגט.

דער פּראָקוראָר גראַבאָווסקי האָט געזאָגט: — עס איז נישטאָ קיין בעשולדיגטע! מאָמענטווייז האָב איך זיך געפיהלט ווי אַ בעשולדיגטער, און איך וועל מוסיף זיין, אַז

אין דעם דאָזיגען אויסטערלישען פּראָצעס איז קיין שטראָף־ענין נישט פאַרהאַן

עס איז אַ ריין פּאָליטישער שטרייט, אַ וויכוח וועגען אַ סיסטעם פון רעגירען, און די געזעצמעסיגקייט איז קינסטליך אַריינגעשטופּט געוואָרען אין די ענגע ראַהמען פון אַ שטראָף־פּראָצעס און איך פרעג אייך, ה״ה ריכטער, צי וואָלט אַזאַ פּראָצעס געקאָנט פאָרקומען אין אַ נאָרמאַלער מלוכה?

— אַזעלכע מיני סכסוכים ווערען דעצידירט אין אַ פּאַרלאַמענט, אָדער אויפ׳ן וועג פון אָרענטליכע וואַהלען.

ביי אונז האָט מען פון אַ קאַפּיטאַלען פּאָליטישען שטרייט געמאַכט אַ געגענשטאַנד פון פערברעכען, און די לאַסט פון דעציזיע אַרויפגעוואָרפען אויף די פּלייצעס פון די ריכטער.

— און דערמיט דערקלעהר איך דאָס, וואָס דער פּראָקוראָר האָט אויסגערופען צו אייך, ריכטער: „איהר זענט נישט קיין מלוכה־טריבונאַל!"

אין דעם דאָזיגען אויסגעשריי זעה איך די גאַנצע הילפלאָזיגקייט פונ׳ם פּראָקוראָר.

— דער דאָזיגער זאַל האָט נישט איינמאַל דערמאָהנט אַ זאַל פון אַ מלוכה־טריבונאַל. לאָמיר מאַכען אַ פּרוב: לאָמיר ענדערען די ריכטער, די פּראָקוראָרען און פערטיידיגער, לאָמיר אַוועקזעצען אויף דער בעשולדיגונגס־באַנק אַנדערע מענשען פון דער אָפּאָזיציע, און דער פּראָצעס וועט פונקט אַזוי אויסזעהען ווי איצט, און וועגען דעמזעלבען וועט מען דאָ רעדען...

נאָכמיטאָג האָט אויך געהאַלטען אַ לענגערע רעדע אַדוואָקאַט דאָמבראָווסקי, (פּוטעקס פערטיידיגער), וועלכע האָט קיין בעזונדערס אינטערעסאַנטע מאָמענטען נישט געהאַט.

דערמיט האָט זיך פערענדיגט דער היינטיגער פּראָצעס־טאָג.

מאָרגען וועלען קיין פערהאַנדלונגען נישט פאָרקומען.

שבת וועלען רעדען די לעצטע צוויי אַדוואָקאַטען: שמיצראָווסקי און בערענסאָן.

שווערע לאַגע פון אַמעריקאַנער יודען

שטייגענדע אַרבייטסלאָזיגקייט און פּרנסהלאָזיגקייט

לויט אַ לעצטען פערעפענטליכטען בעריכט

ניו־יאָרק, 31 (יט״א טעלעגראַפיש) פון אַנ׳אָפיציעלען בעריכט, וואָס איז נאָר וואָס פערעפענטליכט געוואָרען איז צו זעהען, אַז אין משך פון די ערשטע 9 חדשים פון יאָהר 1931 איז אָנגעקומען נאָך הילף העכער 40 פּראָצענט יודען מעהר ווי אין פאַרגאַנגענעם יאָהר, דאָס בעווייזט, אויף וויפיל ביי די אַמעריקאַנער יודען איז געוואַקסען די אַרבייטסלאָזיגקייט און פּרנסהלאָזיגקייט.

די פּויליש־סאָוויעטישע אונטערהאַנדלונגען

בערלין, 31. (פּאַט). קאָמענטירענדיג די פּויליש־סאָוויעטישע אונטערהאַנדלונגען וועגען אַ נישט־אַגרעסיע־פּאַקט, שרייבט די „פּאָסט־עקספּרעס" אין אַ קאָרעספּאָנדענץ פון מאָסקווע, אַז נעבען טאַקטישע מאָמענטען, איז עס פאַר רוסלאַנד נויטיג צו דערהאַלטען דעם שלום, כדי צו קאָנען אַדורכפיהרען דעם ווירטשאַפטליכען אויפבוי אין לאַנד.

די אַגענטור שטרייכט אונטער, אַז פראַנקרייך מאַכט אָפּהענגיג דאָס קאָנטינואירען די אונטערהאַנדלונגען מיט רוסלאַנד, פון דעם פערלויף פון די פּויליש־סאָוויעטישע אונטערהאַנדלונגען.

פערופענדיג זיך אויף אַנ׳ענטשפּרעכענדער דערקלערונג פון סטאַלינען, בעמערקט די אַגענטור אַז ערשט נאָכ׳ן פערעפענטליכען דעם טעקסט פונ׳ם אָפּמאַך וועט מעגליך זיין די אייגענטליכע אָפּשאַצונג זיינע.

אַנ׳אַטענטאַט דורך פּאָסט

וואָס האָט געבראַכט צו אומשולדיגע קרבנות

ניו־יאָרק, 31. (פּאַט). אין עסטאָן (שטאַט פּענסילוואַניע) האָבען זיך אין אָרטיגען פּאָסט־אַמט געמאָלדען צוויי פּערזאָן, וועלכע האָבען אָפּגעגעבען 7 פּאַקעטען, אַדרעסירט צום איטאַליענישען גענעראַל־קאָנסול אין ניו־יאָרק און צום איטאַליענישען קאָנסולאַט אין פּיטסבורג.

אין די דאָזיגע פּעקלעך האָבען געזאָלט ליגען איטאַליענישע און ענגלישע צייטונגען.

צוויי פון די דאָזיגע פּעקלעך האָבען אויפגעריסען דאַן, ווען פּאָסט־בעאַמטע האָבען זיי בעטראַכט.

איינער פון די בעאַמטע איז דערהרגעט געוואָרען און 4 זענען שווער פערוואונדעט. ביי איינעם פון די פערוואונדעטע זענען אָפּגעריסען געוואָרען ביידע הענד.

לעם פּאָסט־ביוראָ האָט מען אַרעסטירט צוויי איטאַליענער, וואָס שטאַמען פון ניו־יאָרק.

נחום סאָקאָלאָוו און הרב מאיר בערלין אָנגעקומען קיין אַמעריקאַ

פייערליכער קבלת־פּנים לכבוד די געסט

ניו־יאָרק, 31. (יט״א טעלעגראַפיש).

אַהער איז אָנגעקומען נחום סאָקאָלאָוו צוזאַמען מיט דעם דעפּוטאַט פון דער ליבעראַל־פּאַרטיי סער אַנדזשעל. צוזאַמען מיט הרב מאיר בערלין. די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע האָט פאַר די געסט איינגעאָרדענט אַ פייערליכען קבלת פּנים.

רומענישער אויסערן־מיניסטער קומט קיין וואַרשאַ

בוקאַרעשט, 31. (פּאַט). דער אויסערן־מיניסטער גהיקאַ, אין דער בעגלייטונג פון לעגאַציע־סעקרעטאַר מאַנערו, וועט דעם 8 יאַנואַר קומען אין וואַרשאַ אויף אַ וויזיט.

מאָנאַרכיע אין מאַנדזשוריע?

מאָסקווע, 31. (פּאַט). די סאָוויעטישע קאָרעספּאָנדענטען טיילען מיט, אַז דער געוועזענער יאַפּאַנישער קייסער פּו־איי איז ווידער געקומען קיין מוקדען, דאָס מאָל אין דער בעגלייטונג פון דעם יאַפּאַנישען ראַטגעבער דאָיהאַרי.

דאָס צוריק־איינפיהרען פון אַ מאָנאַרכיע אין מאַנדזשוריען זאָל זיין אַ בעשלאָסענע זאַך.

וועגען אַ גענעראַל־שטרייק אויף דייטשע שיפען

בערלין, 31. (פּאַט). האַמבורגער פּאָליציי איז געקומען אויף די שפּורען פון צוגרייטונגען וואָס קאָמוניסטען האָבען געמאַכט, כדי אַרויסצורופען אַ גענעראַל־שטרייק אויף די דייטשע שיפען, און אויף די פרעמדע שיפען וואָס שטייען אין די דייטשע פּאָרטען.

פערקיהלט איהר זיך לייכט?

שנעלע און זיכערע הילף

„דאָס איז נאָר אַ פערקיהלונג" הערט מען אָפט זאָגען. עפטער אָבער ווי מ׳קלערט קומען דערפון אַרויס שווערע קראַנקהייטען, פּשיקרע רעוומאַטישע ליידען, רייסען אין די גלידער, קאַטאַר, פיבער, גריפּע, כראָנישע קאָפּ־ און נערווען־שמערצען, וועלכע מוטשען דעם מענש זיין לעבען לאַנג, מען מוז דערפאַר בעצייטענס דאָס פערהיטען. אַ מיטעל, וואָס איז פּאָלקאָמען אונשעדליך און האָט אין אַזעלכע פאַלען טויזענדער מענשען שנעל געהאָלפען איז טאָגאַל. טאָגאַל איז עוקר מן השורש די קראַנקהייטען און דערפאַר האָט מען מיט טאָגאַל ערפאָלגען אפילו אין פערעלטערטע פאַלען, בשעת אַנדערע מיטלען האָבען נישט געהאָלפען, וועגען זייערע ערפאַהרונגען מיט טאָגאַל איז אונז מודיע ה׳ ב. אַנצעלעוויטש, ווילנע, פּיאַסקי 35, צ. אַנד.: איך בין דורך עטליכע טאָגאַל־פּאַקונגען פּאָלקאָמען פּטור געוואָרען פון מיינע לאַנג־יעהריגע רעוומאַטישע נערווען־ליידען, פון וועלכע איך האָב מיך בשום אופן נישט געקאָנט היילען, ביי אַ שווערער פערקיהלונג (אינפלוענץ) האָב איך בענוצט טאָגאַל מיט אַ גאָר גוטען ערפאָלג, אויך ביי קאָפּ־שמערצען העלפט מיר טאָגאַל שנעל און זיכער, און דערפאַר האַלט איך עס טאָקע אין מיין הויז־אַפּטייקעל שטענדיג פאָרראַטיג. טאָגאַל דאַרף דערפאַר אין קיין שום הויז נישט פעהלען. יעדער זאָל טאָגאַל שטענדיג ביי זיך האָבען. אין אַלע אַפּטייקען.

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE

ZIELONA 6,

tel. 12-333

Telefon 12-333

tel. 12-333

ערטיילט דרינגענדע ערצטליכע הילף אין אַלע פּלוצימדיגע פאָרפאַלען צו יעדער צייט

ביי טאָג און ביי נאַכט ווי אויך אין אַלע אַקושעריע און גינעקאָלאָגישע הילף.

בעמיש־באַקטעריאָלאָגישע לאַבאָראַטאָריע

פון מאַגיסטער נ. שאַץ

פּיעטריקאָווער 37, 2 שטאָק פראָנט

אַנאַליזען פון קאַל, אורין, לייכען א. אנד.

מעסיגע פּרייזען. מעסיגע פּרייזען

געדענקט, יודען!

אז איהר דאַרפט פריהער נישט אינטערנעהמען קיין שום שריט אין אייער רעכטליכען ענין, כל זמן איהר האָט זיך נישט פערשטענדיגט מיט׳ן רעכטס־פּובליציסט י. אינפעלד, לאָדז, פּיעטריס. 31

אויפנאַהם־שעה׳ן טעגליך פון 4—8 אָוו.

שריפטליכע אָנפראַגען קאָן מען אַדרעסירען, לאָדז, פּאָסט־קעסטעל 362

פוילען צווישן אימפארט־מויערן

פארוואס האט די רעגירונג איינגעפירט דעם פערבאט צו אימפארטירן סחורות

די נאר וואס פערעפענטליכטע פעראָרדנונגען וועגען נייע צאל־טאריפען און וועגען פערבאט צו אימפארטירן די פערשידענסטע ארטיקלען און סחורות שליסן אפ פוילען דורך א הויכער מויער פון דער גאנצער איבעריגער וועלט. דער אריינפיהר־פערבאט נעהמט ארום אזוי פיל פערשידענארטיגסטע פאזיציעס, אז דער אימפארט קיין פוילען ווערט כמעט אינגאנצן אפגעשטעלט. ס׳איז באטייטליך, אז אזא מין שריט, וועלכער וועט האבן די ווייטגעהענדיגסטע ווירטשאפטליכע פאלגען פאר׳ן לאנד, האט מוזט ארויסגערופן ווערן דורך ערנסטע סיבות. דער רעגירונגס־ארגאן „גאזעטא פאלסקא" פרובט אין א לענגערן ארטיקעל אויפצוקלערן די מאטיווען, וועלכע האבן בעוואויגן די רעגירונג צו מאכן דעם דאזיגן ערנסטן ווירטשאפטליכן שריט.

געדאכט וואלט זיך, פירט אויס די צייטונג, אז אין איצטיגן מאמענט וואלט די רעגירונג נישט געדארפט אנווענדן אזעלכע געוואלט מיטלען צו האמעווען דעם אימפארט, ווען מען בעהמט אין בעטראכט, אז אין משך פון די ערשטע 10 חדשים פון יאהר 1931, האט די אקטיווע סאלדא פון האנדעלס־בילאנס בעטראפן 330 מיליאן זלאטעס.

די סיבות פונ׳ם שריט ליגן אין דער פאליטיש־ווירטשאפטליכע סיטואציע, וואס האט זיך געשאפן אין לעצטן יאהר אין אייראפע. דער קראך פון א רייה אייראפעאישע וואלוטעס האט ארויסגערופן דעם גרעסטן כאאס אויף דעם דאזיגן געביט, דער נארמאלער צופלוס פון קאפיטאלן פון איין מלוכה אין דער צווייטער אין דער פארם פון קרעדיטן אפילו קורץ־טערמיניגע האט כמעט אינגאנצן אויפגעהערט. די פערקלענערונג פון די אקציאן אומזאצן האט רעדוצירט דעם איינקונפט, וועלכע די בעזונדערע פאלקס־ווירטשאפטן האבן געהאט פון טראנזיט. די טוריסטן־בעוועגונג האט זיך אפגעשטעלט. מיט איין ווארט אין צאלונגס־בילאנס פון יעדער מלוכה האבן זיך די אזוי גערופענע, נישט אנזעהבארע איינקונפט־פאזיציעס גענומען פערקלענערן אין א שנעלן טעמפא.

אט דאס אלץ האט געבראכט דערצו, אז אין אלע אייראפעאישע לענדער זיינען אונגעהויער געשטיגן די טענדענצן זיך אפצוזאגן פון פרעמדן סחורות־אימפארט און צו פארסירן פאר יעדן פרייז דעם אייגענעם עקספארט. אין איצטיגן מאמענט איז אוממעגליך מאניפולאציען, ווי אזוי עס וועט זיך אין דער נאהענטסטער צוקונפט געשטאלטן דער אינטערנאציאנאלער האנדעל אין אייראפע.

פוילען שאפט זיך צוליב דעם אלעמען זעהר נישט קיין גינסטיגע בעדינגונגען. פוילעס וואלוטע איז נישט ענטווערטעט געווארן און דער דינער שטעלט מיט זיך פוילען פאר א געשמאקן ביסן פאר די אלע לענדער, וואו די וואלוטע איז געפאלן און וועלכע זוכן פאר זיך אפזאץ־מארק. דאגעגן דער פוילישער עקספארט אין די לענדער מיט אנ׳ענטווערטעטער וואלוטע שטויסט זיך אן אויף שוועריקייטן סיי אין דער פארם פון נייע צאלען, סיי אין דער פארם פון דער וואלוטע גופא. פאר פוילען איז אלזא געקומען די געפאהר, אז אין משך פון די נאהענטסטע חדשים זאל דער אויסלענדישער אימפארט אונגעהויער שטייגן. און דאס וואלט געבראכט זעהר גרויסע שוועריקייטן אויף אלע געביטן פון ווירטשאפטליכען לעבן. דער פוילישער ווירטשאפטליכער ארגאניזם, וועלכער איז ערשטנס פון דער לאנגדויערנדער דעפרעסיע וואלט בשום אופן נישט געקאנט אויסהאלטן די פערפלייצונג פון פרעמדע סחורות. בעזונדערע פראדוקציע־ווארשטאטען וואלטען געמוזט געשלאסן ווערן, די ארבייטסלאזיגקייט וואלט געוואקסן. און דאס וויכטיגסטע, דער האנדעלס־בילאנס וואלט געקאנט ווערן א נעגאטיווער.

צו די מאטיוון קומט נאך צו דער, וואס די פרובען פון דער רעגירונג זיך צו פערשטענדיגען מיט די בעזונדערע רעגירונגען וועגען זיכערען דעם פוילישען עקספארט האבן זיך אנגעשטויסען אויף שוועריגקייטען.

די צייטונג פערענדיגט דעם ארטיקעל מיט פאלגענדען אויספיהר: „די איצט איינגעפיהרטע אריינפיהר־פערבאטען דארפען פערפליכטען אין משך פון א יאהר. דאס בעדייט, אז מיר האפען, דאס די סיבות, וועלכע האבען די פערבאטען גורם געווען, וועלען אין משך פון דער צייט פערשווינדען. אין די אינטערעסען פון דער פוילישער פאלקס־ווירטשאפט ליגט לחלוטין נישט דאס אפגרעניצען זיך פון אויסלאנד מיט א כינעזישער מויער, אויף וויפיל אויסערליכע גאר אויסערגעוועהנליכע אומשטענדען צווינגען אונז נישט דערצו".

ספעציעלע פולמאכטען פאר דער רעגירונג

דערצו שטרעבען די פריצים און גרויס־אינדוסטריעלער

עטליכע בלעטער האבען געבראכט די ידיעה, אז אין די ווירטשאפטליכע ספערען, וואס שטעהען נאהענט צו דער רעגירונג, טראגט מען זיך ארום מיט דעם געדאנק ווענדען ערטיילען דער רעגירונג אויסערגעוועהנליכע פולמאכטען אויפ׳ן ווירטשאפטליכען געביט. געגען דעם טרעט ארויס דער „ראבאטניק". די צייטונג פון פ.פ.ס. ווייזט אן דערויף, אז אייגענטליך האט דאך דער פרעזידענט די רעכט ארויסצוגעבען דעקרעטען מיט דער קראפט פון א געזעץ, אמת, אויך פאר דער מאי־איבערקעהרע־ניש, זענען אויך געווען פאלען, ווען דער סיים האט ערטיילט אויסערגעוועהנליכע פולמאכטען דער רעגירונג. אזוי איז עס געווען מיט דער רעגירונג פון וול. גראבסקי. אבער דעמאלט האט דער סיים געהאט אנ׳אנדער צוזאמענשטעל, אנדערש זענען אויך געווען זיינע רעכט. דערביי איז די רעגירונג געבליבען אונטער דער קאנטראלע פון סיים און איז געווען פעראנטווארטליך פאר די ארבייטען, וואס זענען געווען ארומגענומען פון די פולמאכטען.

„דער איצטיגער סיים האט א רעגירונגס־מעהר־הייט און טוט דאס, וואס די רעגירונג וויל נאר, וועגען א פארלאמענטארישער קאנטראלע פון די רעגירונגס־ארבייטען איז קיין רייד נישטא. צו פאר־דערען פולמאכטען פאר אזא רעגירונג ביי אזא סיים און סענאט איז דאס זעלבע וואס אפשאפען דעם פארלאמענט בכלל.

מיר פערשטעהען, שרייבט די צייטונג, ווער עס האט עס געהט די לעוויאטאנען פון דער אינדוסטריע און לאנדווירטשאפט. זיי ווילען די פאליטישע דיקטאטור דערגענצען דורך א ווירטשאפטליכע דיקטאטור. ביי דער צוקלאפונג פון די פאליטישע כוחות אין לאנד וואלט אזא ווירטשאפטליכע דיקטאטור בעדייט די דיקטאטור פון דער גרויס־אינדוסטריע און פון די פריצים, וועלכע עקזיסטירט שוין אייגענטליך איצט, אבער זי ווערט נאך פערדעקט דורכ׳ן פייגענבלאט פון כלומרשטען סאציאל־פארלאמענטאריזם, איצט וואלט מען געוואלט אראפווארפען אויך אט דאס פייגנבלעטעל און דער מאנסטרירען אין דער גאנצער נאקעטקייט די אינטערעסען פון די לעוויאטאנען, אויב דער איצטיגער סאנאציע־פארלאמענט, וועלכער האט נישט קיין שום געמיינזאמע (ניט א פארלאמענט אין די דעמאקראטישע לענדער, איז נאך אלץ א קויל ביי די פיס פון די ווירטשאפטליכע ספערען איז דאס דער בעסטער בעוויז, אז די סאנאציע געפינט זיך אויפ׳ן בעסטען וועג צו ליקווידירען דעם פארלאמענטאריזם אין בערהויפט און בלויז אינערליכע מניעות האלטען איהר דערפון אפ".

נאך דריי וואכען געפאנגענשאפט ביי קונכוזען

בעפרייט 2 יודישע סוחרים. געפאנגענע בעפרייט

שוידערליך געפייניגט די פאר 90 טויזענד דאלאר

כארבין, (יט"א) נאך 9 וואכען געפאנגענשאפט ביי די כונכוזען זענען ענדליך בעפרייט געווארען די יודישע סוחרים בלאנקמאן און טארלע. זיי זענען אויסגעקויפט געווארען מיט דער הילף פון א גאנצער רייה כארבינער יודישע סוחרים וועלכע האבען זיך בעטייליגט אויף פדיון־שבויים.

די 9 וואכען, וואס בלאנקמאן און טארלע האבען זיך געפונען אינ׳ם כונכוזען־לאגער, זענען זיי געפייניגט געווארען אויף א שוידערליכען אופן. מען האט זיי געבראטען דאס פלייש מיט געגליטע אייזענס, געבריהט דאס מויל מיט זודיגע עסענס, געריסען פאסען פלייש.

דאס אויסקויפען זיי פון דער באנדע האט געקאסט נײַנציג טויזענד דאלאר. די סוחרים זענען אינגאנצען רואינירט און פערשוואכט געווארען, האבען פערלוירען אלע זאכען, אויטאמאבילען און אינוועטאר.

דער כונכוזען־לאגער, וואו זיי האבען זיך געפונען, געפינט זיך איבער צוויי קילאמעטער פון דער שטאט. די פיהרער פון די כונכוזען רוהען אמט אין שטאט. די באנדע בעשטעהט פון הונדערטער געוועזענע סאלדאטען, מיליטער־בעאמטע א.א.וו. איז גוט ארגאניזירט און דיסציפלינירט און האלט אין שרעק אלע פערמעגליכע מענשען אין כארבין, אין צוזאמענהאנג דערמיט, וואס די מאכט פון דער כינעזישער אדמיניסטראציע איז זעהר אפגעשוואכט צוליב׳ן קריגס־צושטאנד און דער יאפאנישער אקופאציע, האט זיך בעדייטענד פערשטארקט דאס כונכוזען־טום, וואס טעראריזירט די בעפעלקערונג.

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלניאנא 4, טעל. 90-216
ספעציעל־ארצט פאר הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען, מאנער־שוואכע. אלע ארט אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ־שטראהלען.
נעמט אן פון 8–2 און פון 5–9 אווענד.
בעזונדער ווארטע־צימער פאר פרויען.

קלעפסידרעס
צו זעהר ביליגע פרייזען
בעהמט אן די דרוקעריי פון
„נייעם פאלקסבלאט"
די קלעפסידרעס ווערען אין משך פון 1 שעה אויסגעפערטיגט
אין פינאנד־רנגליי" איבער דער שבת.

היינט פרייטאג
דער עלעגאנט־קינא־טעאטער אין לאדז „SPLENDID"
געזעגענונג פון אלטען און בעגריסונג פון נייעם יאהר
אויפ׳ן עקראן: „דער באל אין דער אפערע" אויפ׳ן עקראן:
מיט LIANA HEID, IWAN PETROWICZ, G. ALEXANDER
אויף דער ביהנע גרויסער איבערזיכט פון שלאגערן אויף דער ביהנע
אויפטריטן מיט Plewicki, Mikołajew, Opolski, Minowicz, Karlińska
אין דער שפיץ. 12 בעסטע נומערען. היינט אנהייב 6 א זייגער נאכמיטאג.

יודיש טעאטער
אין „פילהארמאניע"
דיר.: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאן

דער היינטיגער אווענד אין פילהארמאניע מאכט אייך פערגעסען אין אלע אייערע זארגען!
לעצט און שטורעמט צום נייעם יאהר!
רעדוצירטע קריזיס־פרייזען ביז 2 זל. ערשטע רייהע
היינט, פרייטאג, 9 אווענט מיט דער בעליבטער סוברעטין לאלא יאקובאוויטש

„דאס פינטעלע יוד"

דאס איז די אריגינעלע יודישע שענסטע און הומאר־פולסטע אפערעטע אין 4 אקטען פון טאמאשעווסקי.

מיט אנסאמבל פון ביידע טעאטערן „פילהארמאניע" און „קאמעראל"־טעאטער
די בעסטע ארטיסטען פון פוילען (לויט א.ב.) פרויען: אמזעל גניא, בעזמאן סאניא, האניבאם ליה, טופמאן מרים, יעקובאוויטש לאלא, רובין דארא, שליפקאוויטש לאלא. מענער: אמועל, וואלף, באל־בירנקי הערש, גוטמאן קלמן, האמבורגער דוד, הערשקאוויטש ש. האניגבאם פישעל, טופמאן יהושע, אייזענבערג משה א.א. רעזשי: ש. הערשקאוויטש. כאר און ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ל. זעלמאן. טעכנ. לייטער: ק. גוטמאן. סופלער: מ. אייזענבערג.

געדענקט! די פרייזען זענען רעדוצירט ביז 2 זל. ערשטע רייה
אלע, אלע ביי וועמען עס איז נאך דא דאס פינטעלע יוד,
קומען היינט אין פילהארמאניע מיט זייערע פריינד און בעקאנטע

אכטונג! אכטונג!
מארגען, שבת 3 בייטאג גאסטראלירט די טרופע אין פאביאניץ.
ס׳ווערט געשפילט די רומענישע חתונה
מארגען, שבת אווענד גאסטראלירט די טרופע אין אלעקסאנדער.
ס׳ווערט געשפילט אמעריקאנער רבי׳צין

דאס יאהר וואס איז אוועק

די צייטען, ווען די מענשען פלעגען זארגלאז און מיט שטורמישער פרייד זיך געזעגענען מיט דעם אלטען יאהר און געהן ענטקעגען דעם נייעם, געהערען שוין, דאכט זיך, צו דער לעגענדע. אונרוה, שרעק, אונזיכערקייט, פערלוירענקייט — דאס זענען די געפיהלען, מיט וועלכע מען געהט אריבער די שוועל פון'ם נייעם יאהר. אבער קיינמאל זענען די דאזיגע געפיהלען נישט געווען אזוי שטארק, אזוי בולט און בערעכטיגט, ווי אין היינטיגען יאהר.

די פאלגען פון דעם וועלט־קריג, די „קללה פון דער אונגעהויערער בייזער טאט", וואס איז אפגעטון געווארען אין משך פון פיר אונענדליך לאנגע און גרויזאמע פערברעכערישע יאהרען, האט זיך ביז איצט אפשר נישט געלאזט פיהלען אזוי שטארק, האט נישט געצייטיגט אזא שווערע נקמה, ווי דאס איז געווען אין נאר וואס פערגאנגענעם יאהר. אין פלוג איז דאכט זיך אלץ רוהיג, פארמעל הערשט איבעראל שלום. און אפילו אין ווייטען מאנדזשוריען, וואו עס גיסט זיך מענשליך בלוט, הערשט אויך לויט דער פארשטעלונג טערמינאלאגיע פון די וועלט־פיהרער א צושטאנד פון פרידען. אבער אין די שווערסטע קריגס־יאהרען איז דער מענש נישט געווען אפשר אזוי פערזארגט, אזוי בעאונרוהיגט וועגען דעם מארגענדיגען טאג, איז ער נישט געווען אזוי פול מיט אונזיכערקייט, אזוי פערלוירען אין זיינע מעשים און האפנונגען, ווי ער איז ביים היינטיגען טאג פון פולען שלום. א שווערע ערוואטונג פון אונבעקאנטע געשעהענישען פון נישט פאראויסגעזעהענע אונגליקען דריקט אויף דער נשמה סיי פון יחיד, סיי פון גאנצע געזעלשאפטען און פעלקער.

דאס פערגאנגענע יאהר האט בעוויזען מיט דער גרעסטער בולטקייט און אנשוילעכקייט, אז פון פערברעכערישע זריעה קומט קיין ברכה נישט ארויס אז דער שלום, וואס איז אויסגעבויט געווארען אויף די קברים פון מיליאנען מענשען איז נישט קיין שלום, אז דער וואוילשטאנד, וואס האט געזאלט אויפגעשטעלט ווערען אויף חורבות פון לענדער איז קיין וואוילשטאנד נישט.

דער שווערסטער און טיפסטער רעזולטאט פון קריג, דער ווירטשאפטליכער קריזיס, וועלכער איז שוין פון לאנג פערוואנדעלט געווארען אין א כראנישע קרענק פון דער מענשהייט, האט אין פערגאנגענעם יאהר אנגענומען אזא מאסשטאב, אזא אונגעהויערען פערנעהם, אז מען רעדט שוין אפען אומעטום וועגען אן עקאנאמישער קאטאסטראפע. נישטא קיין לאנד, וואס זאל נישט זיין ארומגעכאפט פון קריזיס. אפילו אזא לאנד, ווי פראנקרייך, וועלכעס האט געגאלטען אלס לאנד פון בעזונדערס גרויסער עקאנאמישער קראפט און פינאנציעלער מעכטיגקייט, הויבט אויך אן צו פיהלען, די ווירטשאפטליכע קאנוואלסיעס, אין וועלכע עס קאטשען זיך אלע אנדערע לענדער. איבערפראדוקציע, ארבייטסלאזיגקייט פינאנציעלע שוועריגקייטען און וואלוטע־כאאס זענען געווארען דער גורל פון אלע לענדער אהן אויסנאהם די קליינע און גרויסע, די אינדוסטריעלע און די אגרארע, די אלטע איינגעפונדעוועטע און די נייע, וואס זענען ערשט אויפגעשטאנען אין רעזולטאט פון דער מלחמה־זאווערוכע.

דאס יאהר 1931 האט אין א געוואלדיגער מאס מיטגעהאלפען צו צושטערען פערשידענע אילוזיעס וועגען מאכט און קראפט. עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז עס איז נישטא קיין גענוג פעסטע סיסטעמען, קיין גענוג שטארקע ווירטשאפטליכע ארגאניזמען, וואס זאלען קאנען זיך ענטקעגענשטעלען דעם צושטערענדען דראנג פון קריזיס. דאס יאהר האט בעוויזען, אז דער כח פון די מעכטיגע וואלוטעס איז פונקט אזוי אילוזאריש ווי פון די שוואכע, אז די פעלזענפעסטע באנק פון ענגלאנד איז לגמרי נישט פעלזענפעסט, אז די מאכט פון ענגלישען פונט איז מעהר ווי רעלאטיוו.

און שטעהענדיג פאר'ן ראנד פון תהום, ווייסענדיג, אז מען געהט צו א קאטאסטראפע, וואס איהר גלייכען איז נאך נישט געווען, קאנען נישט די רעגירער פון די פעלקער קומען צו א הסכם וועגען געמיינזאמע מיטלען צו פערמיידען דאס אונפערמיידליכע, נאר יעדע מלוכה פרובט זיך ראטעווען אויף איהר אייגענער האנד און אייגענער אחריות. יעדעס לאנד האנדעלט פונקט ווי עס וואלט עקזיסטירט אלייז אויף דער וועלט, אינגאנצען איזאלירט, פונקט ווי עס וואלט נישט געווען דער קלארסטער אמת, אז קיין אפגעזונדערטע לענדער זענען ביים היינטיגען סיסטעם נישט פערהאן, אז איין ארגאניזם איז צום ענגסטען פערבונדען און אנגעוויזען אויף דעם אנדערען. עס ווערען אנגענומען מיטלען!

דאס מאגישע ווארט פון שוצלאזען איז פערוואנדעלט געווארען אין דער פאנאצעיע, וואס דארף העלפען פון אלעראס בייז. דאס אלטע ענגלאנד האט איינגעריסען מיט איהרע טראדיציעס און האט זיך ארומגערינגעלט מיט א מויער פון צאלען. אומעטום געהט אן די פראפאגאנדע צו בעגרעניצען זיך מיט די פראדוקטען פון דער אייגענער אויסארבייטונג [illegible] איז דאך, אז אויב דאס מיטעל ווערט אוניווערסאל, אויב אלע ווענדען עס אן, דאן מוז עס אויטאמאטיש פערלירען דעם ווערט און די קראפט. אויב איין מלוכה לאזט פאלען איהר וואלוטע, כדי צו הויבען איהר אינדוסטריע, ווי דאס האט געטון ענגלאנד, ענטפערען באלד אנדערע לענדער מיט איינפיהרען בעגרענצונגען און נייע צאלטאריפען.

א מאדנע בילד האבען אין פערגאנגענעם יאהר מיט זיך פארגעשטעלט די פעראנטווארטליכע פיהרער פון דער וועלט, די בערופענע פאליטיקער. דאס בילד וואלט באמת געווען זעהר א פרעהליכעס, ווען עס וואלט נישט עדות געזאגט וועגען פולשטענדיגער פערלוירענקייט און אונבעהאלפענקייט. ווי די פראפעסיאנעלע וואיאזשארען זענען די מלוכה מענער ארומגעפאהרען פון איין לאנד אין אנדערען, פון איין הויפט־שטאט אין דער צווייטער. מען האט זיך געמאכט געגענזייטיגע קאמפלימענטען, זשורנאליסטען האבען פערפאלגט יעדע בעוועגונג פון די מאכט־האבער און וועגען יעדען שריט זייערען געגעבען בעריכטען. און יעדעס מאל האט זיך ארויסגעשטעלט, אז דער וויזיט איז געווען אן'אומזיסטער, אז צוזאמענטרעפען זיך איז נישט געלונגען און אויב מען האט זיך צונויפגערעדט, איז נישט וועגען עיקר און נישט וועגען וויכטיגסטען, נאר אז די פעטליע, וואס ליגט איבער'ן האלז פון בעזונדערע לענדער און וואס שלעפט אריין אין איהר קרייז אלץ מעהר און מעהר אנדערע, פערציהט זיך אלץ ענגער און ענגער.

נישט קיין איינדרוק פון געלעהרטע דאקטוירים, נאר פון שווינדלערישע זנאכערס, וואס ווילען אפשוואכען און מיט א שטעקעלע פערטרייבען דאס אונגליק, האבען געמאכט די פיהרער. איינס פון די צויבער־ווערטער, וואס דארף ראטעווען די וועלט, איז געווארען דער ווילדער, צוהיצטער, העצערישער און צו משוגעת דערגעהענדיגער נאציאנאליזם, אבער צי האט דער נאציאנאליזם טאקע עפעס א ממשותדיג ווארט צו זאגען אין די שווערקייטען, וואס פלאגען די מענשהייט, האט צום בעסטען ערקלערט אדאלף היטלער, וועלכער האט מיט דער מינע פון א פראפעסיאנעלען שארלאטאן געזאגט, אז ער ווייס, וואס צו טון, כדי צו ראטעווען די לאגע אין דייטשלאנד, ער וויל עס נאר נישט זאגען צופריה, כדי די איצטיגע הערשער זאלען פון זיינע רעצעפטען נישט קאנען געניסען...

די ווידערשפרוכען פון הערשענדען ווירטשאפטליכען און סאציאלען סיסטעם זענען קיינמאל נישט ארויסגעטראטען אזוי שארף און בולט און מען קאן זאגען אזוי ציניש ווי אין פערגאנגענעם יאהר. איבערפראדוקציע אויף אלע געביטען, א שפע פון אלדאסגוטס, פון אלערליי פראדוקטען און אויסארבייטונגען. און דערביי ארמייען עלענדע און ארימע, וואס לעבען אין דער גרעסטער נויט און דחקות. אין אמעריקע פערברענט מען תבואה, מען גיסט אויס טייכען קאנדענסירטע מילך, אז וואסערען ווערען ווייס אויף מיילען ווייט, אין בראזיליען ווארפט מען אריין הונדערטער וואגאנעס קאווע אין ים אריין, אין קאנאדע הייצט מען די לאקאמאטיוועז מיט ווייץ. און אין דערזעלבער צייט א מחנה ארבייטסלאזע, וואס קיינער האט זיך נישט פארגעשטעלט, אז איהר צאהל קאן זיין אזוי גרויס און וואס ווייזט ארויס א טענדענץ זיך כסדר צו פערגרעסערען. א טראגישע לאגע, ביי וועלכער, ווי ס'האט געשריבען איין פובליציסט, „מיליאנען געזונטע הענד באמבלען זיך אהן ארבייט, מיליאנען געזונטע הענד קאנען נישט פערדינען קיין שטיקעל ברויט, מיליאנען ארבייטענדיגע הענד קאנען קיין מלבוש פאר זיך נישט מאכען, טייערע מענשליכע גאלדענע ארבייט קאן קיין קויפער נישט קריגען, לויטערע מענשליכע ענערגיע, וואס קאן וועלטען שאפען, קאן קיין בעלן אויף זיך נישט קריגען. און עס הונגערען מיליאנען אריבער דער גאנצער וועלט".

און מיט שרעק און גרויל קוקט די וועלט און ווארט, וואס וועט ווערען, צו וואסער קאנסעקווענצען וועט דערפיהרען אט דער ווילד טראגישער פאראדאקס... א טייל מאכט משונה'דיגע בעוועגונגען, וואס דארפען בעדייטען, אז עס ווערט דא עפעס געטון, כדי די וועלט ארויסצובעקומען פון דעם שווערען קלעם. א טייל ווארטען מיט פערמאכטע אויגען אויף דעם אונבעקאנטען און שרעקליכען. וואס מוז קומען קומען און זיך נוקם זיין אין דער וועלט דערפאר, וואס זי ווערט שלעכט, זעהר שלעכט רעגירט.

מיט אט דער שרעק, מיט אט דער אונזיכערקייט, מיט דער מאטערניש פון אונקלארער ערווארטונג טרעט די מענשהייט אריין אין נייעם 1932־טען יאהר.

עז.

„מארגען ווידער קריג"

א מערקווירדיג בוך, וואס איז ביים היינטיגען טאג זעהר אקטועל

אין אלע לענדער ווערען געמאכט הכנות צו דער גרויסער ענטוואפנונגס־קאנפערענץ, וואס דארף זיך צונויפקומען אין חודש פעברואר פון לויפענדען יאהר. דאס וועט זיין איינע פון די גרעסטע אינטערנאציאנאלע קאנפערענצען, וואס וועט האבען דעם ציל צו זיכערען דעם שלום אויף דער וועלט און דורך רעדוקציע פון ענטוואפנונג ארויסהויבען די וועלט פון ווירטשאפטליכען קלעם. אויף דער קאנפערענץ, וועלכע וועט האבען דעם בריטישען פראגראם און וועט דויערען עטליכע חדשים, דארף די פראגע וועגען ענטוואפנונג בעהאנדעלט ווערען אין איהר גאנצען פערנעהם סיי פאליטיש, סיי טעכניש, און טאקע אין צוזאמענהאנג מיט דער פארשטעהענדער קאנפערענץ בעקומט א בעזונדערס אקטועלע בעדייטונג דאס נישט לאנג ערשינענע מערקווירדיגע בוך פון שווייצארישען פובליציסט לודוויג באוער אונטער דעם גרוילענדען נאמען „מארגען ווידער קריג".

די בעטראכטונגען און אויספיהרונגען פון באוער'ן זענען זעהר און זעהר פעסימיסטיש: יא, בעהויפט באוער, מארגען קאן ווידער אויסברעכען קריג, און דאס, נישט געקוקט אויפ'ן גאנצען קאמפליצירטען שלום־אפאראט, וואס איז בעשאפען געווארען דורך די פאליטיקער און דיפלאמאטען נאכ'ן סוף פונ'ם וועלט־קריג. מארגען קאן אויסברעכען א נייער וועלט־קריג, נישט קוקענדיג אויף דער קאלאסאלער פאציפיסטישער פראפאגאנדע, וואס ווערט געפיהרט אין אלע ווינקעלעך פון דער ערד. נישט קוקענדיג אויף אלע עקזיסטירענדע אינטערנאציאנאלען.

באוער נעהמט דעם קריג אלס העכסט וואהרשיינליכסטע און קאנקרעטע זאך און ווייזט קודם־כל אויף, אז דער פערגאנגענער קריג איז געווען אן'אומשולדיג קינד אין פערגלייך מיט דעם, וואס עס ווארט די מענשהייט, אויב די מלחמה וועט זיך איבערחזר'ן. אלס געוועהר אין קומענדיגען קריג וועט אויסגענוצט ווערען בוכשטעבליך אלצדינג: אינדוסטריע, שפיאנאזש, ערפינדונגס־גייסט, דומהייט פון די מאסען, געניאלקייט פון די פיהרער, רכילות, וואס האט דעם ציל צו איזאלירען דאס פיינדליכע פאלק און אמת, וואס האט דעם ציל צו דעמאראליזירען דעם שונא, דורך לויבען דעם שלום. אויב מארגען וועט זיין א קריג, וועט דאס זיין א סוף צו אלעמדינג, וואס ווערט אנגערופען מאדערנע ציוויליזאציע. אין בעסטען פאל וועט די וועלט פערוואנדעלט ווערען אין א מין ביגע און וועט מיט זיך פארשטעלען עפעס א געמיש פון רויבערס, עפידעמיעס און ווילקירליכע גענעראלען.

באוער גיט דאן אן'אפשאצונג פון די האפנונגען אויף רעטונג, מיט וועלכע עס נארט זיך אפ אייראפא. ערשטענס: דער פעלקער־בונד. דער מחבר פערלייקענט נישט די הויכע כוונות פון די מענשען, וועלכע האבען די ליגע בעשאפען. אבער ווען מען רעדט ניכטער, מוז מען אנערקענען, אז די האפנונגען אויף דער ליגע זענען זעהר צווייפעלהאפטע. דער סטאטוט פון פעלקער בונד איז צונויפגעשטעלט אזוי, אז מען זאל איהם קאנען אויסטייטשען ווי נאר מען וויל, ער איז נעפעלהאפט און פול מיט ווידערשפרוכען און איז ווי בעשאפען געווארען סאבאטירט צו ווערען.

מען רעדט איצט זעהר פיל וועגען ענטוואפנונג, אלס גאראנטיע פון זיכערקייט. באוער גלויבט נישט אין דער דאזיגער ענטוואפנונג. מען קאן נישט אויף דער פראגע: „ווער וועט זיין אומשטאנד אנצופאלען, ווען אלע מלוכות וועלען זיין ענטוואפענט?" ענטפערען מיט'ן ווארט: „קיינער נישט".

מען קאן נישט דערגעהער, ווייל ביי דער ענטוויקלונג פון דער מאדערנער טעכניק און וויסענשאפט קאן קיין ווירקליכע ענטוואפנונג נישט זיין. אזא מין ענטוואפנונג וועט פערוואנדעלט אין א העכסט געפעהרליכען ליגען, ווייל דערמיט קאנען זיך בענוצען פאר זייערע פינסטערע צילען די, וועלכע ווילען צוגרייטען א קריג. ווי אזוי קען מען רעדען וועגען רעאלע נוצען פון ענטוואפנונג, ווען עס וועלען געפונען זיין עטליכע פראפעסארען, צו פערניכטען הויפטשטעט און צו פערגיפטען מיט גאזען מיליאנען מענשען?

דער מחבר איז פעסימיסטיש געשטימט אויך בנוגע דער צווייטער האפנונג פון דער מענשהייט: דעם פאציפיזם. „איך בעט נישט צו לאכען" ערקלערט באוער, „אליין א פאציפיסט, ווען ער דערמאנט דאס ווארט „פאציפיזם"". „וואס איז דאס אזוינס פאציפיזם"? פרעגט באוער און ער ענטפערט: „דאס איז א פערקריפעלט, ראכיטיש קינד פון א קראנקער מוטער — דער פעלקער־ליגע".

באוער האלט, אז עס איז פערהאן נאר איין מיטעל, וואס קאן אפהאלטען פון קריג: דאס איז שרעק. און די דאזיגע שרעק דארף מען ארגאניזירען. מ'דארף פיהרען א פראפאגאנדע וועגען די גרויזאמקייטען פון א נייעם קריג. די וועלט נויטיגט זיך אין די „פיאטילעטקע" פון שרעק־פראדוקציע.

באוער'ס בוך ווערט איבערזעצט אין אלע אייראפעאישע שפראכען. דאס בוך האט ארויסגערופען א קאלאסאלע דיסקוסיע און דאס בעווייזט די גרויסע אקטועלקייט פון דעם העכסט אינטערעסאנטען פאליטישען ווערק.

אנ'אלוועלטליכע עקאנאמישע קאנפערענץ

פאדערט צונויפצורופען לאיד. דזשארדזש

לאיד דזשארדזש איז שוין לאנג נישט ארויסגעטראטען עפענטליך. נאך די מפלה פון די ליבעראלען ביי די וואהלען צום ענגלישען פארלאמענט זענען אין ערגעץ נישט ערשינען קיין ארטיקלען פון לאיד דזשארדזש'ן און מען האט אין ערגעץ נישט געהערט זיינע רעדעס. איצט האט דער געוועזענער ענגלישער פרעמיער דורך דער פערמיטלונג פון דער פרעסע־אגענטור „יונייטעד פרעס" פערעפענטליכט אן'ארטיקעל וועגען דער נויטווענדיגקייט צונויפצורופען אן'אינטערנאציאנאלע עקאנאמישע קאנפערענץ.

אייראפע, שרייבט דער אלטער פאליטיקער, קוקט אויף ענגלאנד, וואס ריגעלט זיך ארום מיט שוץ־צאלען מיט א נישט בעהאלטענער אונרוהיגקייט, דאס איז א סימן דערפון, אז אין אלע לענדער איז מען שטארק פעראינטערעסירט אין לעזען די קאמפליצירטע פראגען, וואס זענען ארויסגערוקט געווארען דורך דעם איצטיגען מאמענט. די רייכע מלוכות האבען נישט נאר צוגעאייגענט פאר זיך די גאנצע גאלד־זאפאסען, נאר זיי האבען אויך צוגעצויגען צו זיך כמעט א פערטעל פון די גאלד־זאפאסען פון די ארימע לענדער. לכל הפחות צוויי דריטעל פון גאלד, וואס געפינט זיך אין זייער רשות, בלייבט אהן בעוועגונג, צוליב די געזעצען וואס האלטען אונטער די וואלוטעס. נישט קוקענדיג דערויף האבען אין משך פון זיבען חדשים פון לויפענדען יאהר פראנקרייך און די פעראייניגטע שטאטען צוגעצויגען צו זיך לכל הפחות נאך פיר הונדערט מיליאן דאלאר אין גאלד.

עס איז דעריבער נישט קיין וואונדער, וואס די סטאבילקייט פון די וואלוטעס אין פערשידענע לענדער איז געשטעלט אונטער א שטארקער דראהונג די מלוכות מוזען שטארק פערקלענערען זייערע גאלד־זאפאסען באלד ווי זיי וועט אויסקומען צו ערפילען זייערע אינטערנאציאנאלע פערפליכטונגען. די מורא פאר דער וואלוטע אין איניגע לענדער האט אין דער לעצטער צייט ארויסגערופען ספעציעלע שוץ־מיטלען.

ענגלאנד איז געווען געצוואונגען זיך אפצוזאגען פון איהר גאלד־פאריטעט, נאך איהר זענען געגאנגען אנדערע לענדער, בעזונדערס דענעמארק, נארוועגען און שוועדען.

דייטשלאנד, עסטרייך, קאנאדע, ארגענטינע, פינלאנד, גריכענלאנד, אונגארן, לעטלאנד, יוגא־סלאוויען און אירלאנד האבען ארויסגעגעבען אויסערגעוועהנליכע געזעצען, וואס בעגרעניצען דעם ארויספיהר פון וואלוטע. אומעטום הערשט אונרוה און אונזיכערקייט און די אויסערגעוועהנליכע מיטלען ברענגען נאר צו דער פערשארפונג פון וועלט־קריזיס און פון דער ארבייטסלאזיגקייט.

פון פערשידענע זייטען הערט מען שטימען וועגען צונויפרופען אן'אינטערנאציאנאלע קאנפערענץ אדער א רייהע קאנפערענצען, וואס דארפען זיך פערנעהמען מיט די פראבלעמען פון צואנדערטיילען דאס גאלד און מיט דעם אינטערנאציאנאלען וואלוטען־פערקעהר. עס איז נישטא קיין שום פראגע: אזעלכע קאנפערענצען זענען דרינגענד נויטווענדיג. די היינטיגע עקאנאמישע פערהעלטנישען פיהרען צו א קאטאסטראפע. דערצו דארף מען צוגעבען, אז דער אינטערנאציאנאלער האנדעל פאר די לעצטע יאהרען האט אפגעטיילט די מלוכות, בעלי־חובות פון די מלוכות קרעדיטארען. די ערשטע פלעגען געוועהנליך קויפען און ראטעס ביי אנדערע לענדער, א שטייגער ביי די פעראייניגטע שטאטען אדער אין ענגלאנד. דאס דעקען די דאזיגע ראטעס איז פארגעקומען אין דער פארם פון סחורות־אימפארט פון די דאזיגע לענדער. אויב איצט וועט דער אינטערנאציאנאלער האנדעל זיין נאך מעהר בעגרעניצט, וועלען די בעלי־חובות קאנען צאהלען בלויז מיט גאלד, אבער גאלד געפינט זיך דאך איז די הענד פון די קרעדיטארען. און דאס גאנצע גאלד פון די שולדיגע מלוכות וועט נישט קלעקען צו דעקען אפילו איין צעהנטעל פון דעם, וואס זיי זענען שולדיג. אויב עס וועלען נישט אנגענומען ווערען קיין מיטלען צו פערלייכטערען די פערשולדיגטע מלוכות דאס פיהרען א פרייען האנדעל, וועט מען קאנען רוהיג ווארטען אין אויפוואוקס אריין זייערע פריוואטע און מלוכה'שע פערפליכטונגען. נאך וויכטיגער איז פאר א קאנפערענץ איבער דער פראגע וועגען פונאנדערטיילען דאס גאלד און די וואלוטע, איז פאר דער וועלט א קאנפערענץ וועגען פונאנדערטיילען די פראדוקציע און דעם ווארען־אויסטויש.

אין פעריאד פון קריזיס, וועלכער פערניכטעט דעם האנדעל און פיהלט אן די גאסען מיט ארבייטסלאזע קאן זיך אויסווייזען בערעכטיגט וואס יעדער טראכט וועגען דעם, ווי אזוי צו פערהאלטען דעם אויסלענדישען אימפארט און אויפלעבען די היימישע אינדוסטריע. אבער מען דארף געדענקען, וואס עס האט ערקלערט די אלוועלטליכע עקאנאמישע קאנפערענץ אין גענף אין יאהר 1927: דאס עיקר אונגליק בעשטעהט נישט אין מאנגעל אין נאטירליכע אוצרות, אבער אין מאנגעל פון מענשליכע כוחות, וואס זאלען זיי בעארבייטען; דאס אונגליק בעשטעהט נישט אין דער אוממעגליכקייט צו פראדוצירען. די הויפט־מניעה וואס שטעהט אויפ'ן וועג צו דער עקאנאמישער אויפלעבונג בעשטעהט אין דער נישט קאנסאלידירונג פון פרייער ארבייט, קאפיטאל און פראדוקט.

לאָדז | # נייער פאָלקסבלאַט | לאָדז,
1 יאַנואַר 1932

דאָס יאָהר 1931

די וויכטיגסטע פּאַסירונגען פון פערגאַנגענעם יאָהר

דעם 1. יאַנואַר 1931 האָבען מיר פערענדיגט אונזער יאָהר־איבערזיכט פון יאָהר 1930, מיט פאָלגענדע ווערטער: „די אָנשטרענגונגען פון די בעזונדערע רעגירונגען צו לינדערען דעם קריזיס האָבען נישט געבראַכט קיין רעזולטאַטען, נישט געלונגען זענען די פּראָגראַמען צו בעקעמפען דעם קריזיס פון הובער׳ן, מאַקדאָנאַלדען, מוסאָלינין, בריאַנען און אַלע איבעריגע. אַלע בעמיהונגען זענען געווען אומזיסט אַקעגען דער סטיכיע פון קריזיס, וועלכע שטעקט נאָך מיט זיינע וואָרצלען אין וועלט־קריג מיט זיינע ווירטשאַפטליכע און מאָראַלישע פערוויסטונגען“.

אומגעפעהר אויף דעם אופן וואָלט מען געקענט כאַראַקטעריזירען דעם כאָאָס, וואָס האָט געהערשט אין דער גאַנצער וועלט אין פערלויף פון יאָהר 1931. מ׳קען מיט דער פולסטער קאַטעגאָרישקייט זאָגען, אַז אין גאַנצען יאָהר איז נישט געווען קיין איין ליכטיגער פונקט, וועלכער זאָל געבען דער וועלט אַ שטראַהל פון האָפנונג אויף אַ בעסער לעבען און אויף אַ בעסערע צוקונפט.

מיר וועלען פּרובען צו געבען אַ כראָנאָלאָגישען איבערבליק איבער די וויכטיגסטע געשעהענישען אין דער וועלט אין פערלויף פון פערגאַנגענעם יאָהר.

יאַנואַר

אין חודש יאַנואַר זענען איבער גאַנץ אייראָפּע אַריבער שרעקליכע שטורם־ווינדען, אַזוי ווי די וואָלטען געוואָלט אָנזאָגען דער וועלט, אַז ס׳קומט אַ יאָהר פון צרות, ליידען און פּיין.

די אויגען פון דער פּאָליטישער וועלט זענען געווען געווענדעט אויף גענף, וואו ס׳איז ווי שטענדיג אין יאַנואַר, פאָרגעקומען די סעסיע פון ראַט פון דער פעלקער־ליגע. די הויפּט־טעמע אויף דער דאָזיגער סעסיע זענען געווען די אָנקלאָגעס מצד די דייטשען אויף פּוילען. ס׳איז געוואָרט געוואָרען מיט גרויס שפּאַנונג דער וואָרט־דועל צווישען די אויסערן־מיניסטאָרען פון פּוילען און דייטשלאַנד, זאַלעסקי און קורציוס. דער ענין האָט זיך געענדיגט אַזוי ווי אַלץ אין גענף, נישט מילכיג און נישט פליישיג.

באַלד דערויף איז פאָרגעקומען דער רעגירונגס־קריזיס אין פראַנקרייך, אַנשטאָט דעם פּרעמיער סטעג איז געקומען די רעגירונג פון לאַוואַלען, וועלכער האָט געשפּילט אַזאַ גרויסע ראָל אין דער וועלט־פּאָליטיק אין פערלויף פון יאָהר.

אין פּוילען איז מען געווען אונטערן רושם פון בריסק, און פּאַציפיקאַציע פון מזרח־גאַליציען, און מ׳האָט זיך געגרייט אָפּצושלאָגען די דייטשע אָנגריפען געגען פּוילען אין גענף.

ס׳האָט זיך געטומעלט מיט׳ן פּראָיעקט, אַז פּוילען זאָל קאָלאָניזירען אַנגאָלאַ.

ס׳איז בעגרעניצט געוואָרען די עמיגראַציע קיין פראַנקרייך.

אין אַמעריקא איז געשטאָרבען דער בעקאַנטער יודישער פילאַנטראָפּ נאַטאַן שטרויס.

דער פּוילישער סיים האָט אָפּגעשאַפט די צאַרישע בעגרענצונגען.

פעברואַר

אין חודש פעברואַר האָבען זיך אין שפּאַניען אָנגעהויבען פערשידענע אומרוהען, וועלכע זענען געווען די ערשטע ראַקעטען, וואָס האָבען אָנגעזאָגט די רעוואָלוציע, וועלכע האָט זיך געענדיגט מיט פערטרייבען דעם קעניג און איינפיהרען און פערפעסטיגען די נייע שפּאַנישע רעפּובליק.

דער ווינטער איז בעצייכענט געוואָרען אַלס דער צווייטער קריזיס־ווינטער און אין אַלע לענדער האָט מען שוין דערפיהלט, אַז מ׳דאַרף אָנבעהמען הילפס־מיטלען.

די אַרגענטינער רעגירונג האָט בעשלאָסען אַרויסצושיקען פון לאַנד די אַרבייטסלאָזע איינוואַנדערער.

אויך מעקסיקא האָט אָנגעהויבען אַרויסצושיקען יודישע אימיגראַנטען.

מערץ

דער חודש מערץ איז געווען שטיל פון פּאָליטישע געשעהענישען, אין דער וועלט האָבען זיך געשאַפען פערשידענע פּראָיעקטען און פּלענער פאַרן וואויל פון דער וועלט. די סענסאַציע אין דעם חודש איז געווען דער גרויסער פּראָצעס פון די מענשעוויקעס אין רוסלאַנד מיט גראָהמאַנען בראָש. אויף דעם דאָזיגען פּראָצעס האָבען די אָנגעקלאָגטע געמאַכט געוואַלדיגע סענסאַציאָנעלע ענטדעקונגען וועגען זייערע בעציהונגען מיט אויסלאַנד. דער פּראָצעס האָט זיך געענדיגט מיט׳ן פערמשפּט׳ן די אָנגעקלאָגטע אויף 10, 8 און 5 יאָהר טורמע.

אין פּוילען איז ענדליך, טראָץ דער געגנער־שאַפט פון די ענדעקעס, ראַטיפיצירט געוואָרען דער פּויליש־דייטשער האַנדעלס־טראַקטאַט, וועלכער איז אָבער צוליב די ווייטערדיגע פּאָליטישע פערהעלטענישען, נישט אַריין אין קראַפט.

אַפּריל

אין חודש אַפּריל האָט די דייטשע רעגירונג אָנגעהויבען צו דערפיהלען, אַז דייטשלאַנד שטעהט פאַר אַ ווירטשאַפטליכער קאַטאַסטראָפע. די דייטשע פּאָליטיק איז געגאַנגען דעריין קודם־כל צו בעקומען די מאָראַלישע הילף פון אַמעריקא און דאַן צו מאַכען דעם טומעל אין דער גאַנצער וועלט וועגען הילף. די דאָזיגע פערשטענדיגונג מיט אַמעריקא איז זיכער געווען מיט׳ן וויסען פון דער ענגלישער סאָציאַליסטישער רעגירונג, וועלכע איז דערמאָלט געווען ביי דער מאַכט, ווייל באַלד דערויף איז אָנגעזאָגט געוואָרען דער וויזיט פון די דייטשע מיניסטאָרען בריניג און קורציוס קיין ענגלאַנד, און די בערימטע קאָנפערענץ אין טשעקערס. פון דעם דאָזיגען מאָמענט אָן, איז די אייראָפּעאישע פּאָליטיק געווען אויף דער רייזע נאָך טשעקערס, זענען ענגלישע מיניסטאָרען געווען אין בערלין, דאַן די דייטשען אין פּאַריז, די פראַנצויזען אין דייטשלאַנד, די דייטשען אין איטאַליען, דער פראַנצויזישער פּרעמיער אין אַמעריקא א. אַ. וו.

די רייזע פון די אינטערנאַציאָנאַלע פּאָליטיקער האָט בעוויזען דעם פיבער, אין וועלכען אייראָפּע איז אַריינגעפאַלען, ס׳איז נישט געווען קיין צייט צו זיצען אינדערהיים און וואַרטען אויף נאַרמאַלע צווישען־מלוכה׳שע אונטערהאַנדלונגען וועגען דעם ווי צו ראַטעווען די וועלט פון דער ווירטשאַפטליכער קאַטאַסטראָפע.

איירעפּע איז אין דעם חודש אויך אָרימער געוואָרען מיט אַ קרוין, קעניג אַלפאָנס דער 13־טער פון שפּאַניען האָט אַבדיקירט. די מאַכט אין לאַנד איז אַריבער אין די הענד פון אַ רעפּובליקאַנישער רעגירונג. די דינאַסטיע, וועלכע האָט רעגירט אין שפּאַניען, מיט קליינע הפסקות אין פערלויף פון 200 יאָהר, האָט אויפגעהערט צו עקזיסטירען.

אין דעם חודש איז פאָרגעקומען די מורא׳דיגע ערד־ציטערניש אין ניקאַראַגואַ מיט טויזענדער דערהרג׳עטע און ס׳איז פאָרגעקומען דער פּראָצעס פון דעם שרעקליכסטען פערברעכער פון היינטיגען יאָהרהונדערט דעם אַזוי גערופענעם: „דיסעלדאָרפער מערדער“, וועלכער איז פערמשפּט געוואָרען צום טויט און ער איז געקעפּט געוואָרען.

פּוילען האָט געהאַט די גרויסע פערפלייצונג אויף די מזרח־קרעסען. פּוילען האָט אויך געמאַכט אַ פּרוב אָנצובינדען גרעסערע האַנדעלס־בעציהונגען מיט סאָוויעט־רוסלאַנד און צו דעם צוועק איז אַ דעלעגאַציע פון פּוילישע אינדוסטריעלער אַרויסגעפאָהרען קיין רוסלאַנד.

אין לאָנדאָן האָבען זיך אָנגעהויבען אונטערהאַנדלונגען צווישען דער יודישער אַגענץ און דער ענגלישער רעגירונג, וועגען מאַקדאָנאַלדס בריף מכוח ארץ־ישראל־פראַגען.

מאַי

דער חודש מאַי איז געווען דער אָנהויב פון דער פערשטאַרקטער אַקציע פון דער היטלער פּאַרטיי דורך דעם, וואָס זיי האָבען געפאָדערט אַ פּלעביסציט וועגען פונאַנדערלאָזען דעם פּרייסישען פּאַרלאַמענט, זייער כוונה איז געווען צו ברענגען צו ביידע וואַהלען אין פּרייסישען רייכסטאַג, וואו זיי האָבען געהאָפט צו בעקומען אַ מעהרהייט און אַזוי אַרום זיך צוצוכאַפּען צו דער מאַכט אין דייטשלאַנד. די פאָלקס־אָפּשטימונג האָט זיך פערענדיגט מיט אַ מפּלה פון די היטלעראַנער, וועלכע האָבען בעקומען 4 מיליאָן שטימען געגען 8 מיליאָן.

אין דעם חודש זענען פאָרגעקומען די וואַהלען פון אַ פּרעזידענט אין פראַנקרייך און אַנשטאָט דומערג׳ן איז אויסגעוועהלט געוואָרען דומער, בריאַן איז ביי די וואַהלען דורכגעפאַלען און ס׳איז געווען פּמעט ווי זיכער, אַז ער וועט זיך אַרויסציהען פון פּאָליטישען לעבען

איירעפּע איז איבערראַשט געוואָרען פון דער געשלאָסענער דייטש־עסטרייכישער צאָל־אוניע, וואָס האָט געזאָלט זיין דער ערשטער שריט צום „אַנשלוס“ פון עסטרייך צו דייטשלאַנד. די וועלט האָט דערמאָלט מרעיש עולם געווען און דער ענין איז פון דער פעלקער־ליגע איבערגעגאַנגען צום האַאַגער טריבונאַל, וואו דער „אַנשלוס“ איז בעגראָבען געוואָרען. דייטשלאַנד האָט שפּעטער נישט פאָרסירט דעם ענין, צוליב דעם, וואָס זי האָט געהאָפט אויף הילף מצד איירעפּע.

אַנשטאָט דעם „אַנשלוס“ איז בריאַן געקומען מיט זיין גרויסען פּראָיעקט וועגען ווירטשאַפטליכען פּאַן־איירעפּאַ. צו דעם צוועק איז אין מאַי־חודש פאָרגעקומען די קאָנפערענץ פון דער איירעפּעאישער קאָמיסיע, וועלכע האָט געדאַרפט פּאָרשען די מעגליכקייט צו רעאַליזירען בריאַנס פּלאַן. צו דער דאָזיגער קאָנפערענץ איז געקומען אַ סאָוויעטישע דעלעגאַציע מיט ליטווינאָווען בראָש און ס׳איז געפיהרט געוואָרען די גרויסע דעבאַטע וועגען דער ווירטשאַפטליכער נויט אין דער וועלט, וועגען איהרע סיבות און מיטלען צו בעקעמפען, אַלע אָהן אויסנאַהם, פאַרשטעהער פון די לענדער האָבען געקלאָגט און געיאָמערט אויף דער שרעקליכער לאַגע אין זייערע לענדער, אָבער ווייטער פון דער דיסקוסיע איז נישט געקומען.

אין חודש מאַי איז געעפענט געוואָרען די אינטערנאַציאָנאַלע קאָלאָניאַל־אויסשטעלונג אין פּאַריז, ס׳איז פאָרגעקומען אַ גרויסע ערד־ציטערניש אין קאַווקאַז.

אין פּוילען איז פאָרגעקומען אַ בעדייטענדע רעגירונגס־ענדערונג, אויפ׳ן אַמט פון פּרעמיער איז אַנשטאָט פּולקאָווניק סלאַוועק געקומען דער פּולקאָווניק פּריסטאָר, ס׳זענען אויך פאָרגעקומען ענדערונגען אויפ׳ן אַמט פון האַנדעלס־מיניסטער און פון פינאַנץ־מיניסטער, אויפ׳ן אָרט פון פּערשטאַ־בעגעס בילדונגס־מיניסטער טשערווינסקי איז געקומען דער פּ. יענדזשעיעוויטש.

ס׳זענען פאָרגעקומען שרעקליכע יודען־פערפאָלגונגען אין מעקסיקא. די פערפאָלגונגען זענען געווען אַזוי גרויס, אַז ס׳איז געקומען צו דיפּלאָמאַטישע אינטערווענצען פון אַמעריקא און אויך פון פּוילען.

אין פּוילען זענען פאָרגעקומען וואַהלען צו די יודישע קהלות.

אין פּוילישען שטעטעל זלאָטשעוו איז פאָרגעקומען אַ פּאָגראָם אויף יודען.

יוני

דער חודש יוני איז געווען דער פיבער־האַפּטער, אויב ס׳האַנדעלט זיך וועגען הילף פאַר דייטשלאַנד זיך אַרויסצובעקומען פון דעם שרעקליכען קריזיס. די דייטשע מיניסטאָרען זענען געווען אין ענגלאַנד און פראַנקרייך, די ענגלישע ווידער אין דייטשלאַנד, דער אַמעריקאַנישער פינאַנץ־מיניסטער האָט געדרייזט איבער איירעפּאַ. אַמעריקאַנער פּרעזידענט הובער האָט דעמאָלט פערעפענטליכט דעם מאַראַטאָריום פאַר דייטשלאַנד אויף אַ יאָהר, דעם אַזוי־גערופענעם הובער־פּלאַן. דאָס איז געווען די רעטונג פאַר דייטשלאַנד, דער פּרעזידענט הינדענבורג האָט געשיקט אַ דאַנק־דעפּעשע קיין וואַשינגטאָן.

אין באַזעל איז פאָרגעקומען דער ציוניסטישער קאָנגרעס, אַנשטאָט פּראָפ. ווייצמאַן, איז אַלס פּרעזידענט פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע געוועהלט געוואָרען נחום סאָקאָלאָוו.

אין סאַלאָניקי איז פאָרגעקומען אַ מורא׳דיגער פּאָגראָם אויף יודען.

יולי

אין חודש יולי זענען געפיהרט געוואָרען די פיבערהאַפטע דיסקוסיעס און אונטערהאַנדלונגען וועגען „הובער־פּלאַן“. די פּאָליטישע רייזעס האָבען נישט אויפגעהערט, ס׳האָבען אָנגעהויבען בעהמען אַ וואָרט אויך איטאַליען און אַנדערע מלוכות און סוף־כל־סוף האָט פראַנקרייך מסכים געווען אויף דעם דאָזיגען יעהרליכען מאַראַטאָריום, שטעלענדיג דערביי פּאָליטישע בעדינגונגען, וועגען וועלכע דייטשלאַנד האָט אָבער אויסגעמיטען צו רעדען. דעם חודש האָט געבראַכט דעם ריזיגען פינאַנציעלען קראַך פון דייטשלאַנד.

פּוילען איז געווען שטאַרק פּראָאינטערעסירט אין די פּאָליטישע תנאים, וועלכע זענען געשטעלט געוואָרען דורך פראַנקרייך, ס׳האָט זיך נעמליך געהאַנדעלט וועגען דעם, אַז דייטשלאַנד זאָל זיך אָפּזאָגען פון די פאָדערונגען צו רעווידירען דעם ווערסאַלער טראַקטאַט.

אין ארץ־ישראל איז בעשטימט געוואָרען אַ נייער הויך־קאָמיסאַר, אויפ׳ן אָרט פון טשענסעלאָר׳ען איז געקומען וואַקשאָפּ.

אויגוסט

אין חודש אויגוסט איז געקומען דער גרויסער פינאַנציעלער קראַך אין ענגלאַנד. ס׳האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז די פינאַנציעלע סיטואַציע פון לאַנד איז אַ פּאַטאַלע. דער דעפיציט אין בודזשעט האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אין אַ סומע פון 109 מיליאָן פונט, די וואַלוטע האָט זיך אָנגעהויבען וואַקלען. ס׳האָט זיך געהאַנדעלט וועגען ווייטגעהענדע איינשפּאָרונגען, וואָס האָבען נאָר געקענט קומען דורך דעם, ווי ס׳וועלען ווערן פערקלענערט די אונטערשטיצונגען פון די אַרבייטסלאָזע, דאָס האָט אָבער נישט געקענט געטון וועגען דער סאָציאַליסטישער רעגירונג, וועלכע איז דעמאָלט געשטאַנען ביי דער מאַכט און מאַקדאָנאַלד מיט זיינע חברים (אַ חוץ הענדערסאָן) האָבען זיך דעצידירט אויף אַ דרייִסיגע פון קאַבינעט און שאַפען אַ קאָאַליציע־רעגירונג. די לייבאָר־רעגירונג האָט זיך אָנגעגעבען אין דימיסיע, דעם 24־טען אויגוסט.

סעפּטעמבער

אין חודש סעפּטעמבער איז פאָרגעקומען די גרויסע פערפלייצונג אין כינא. ס׳איז ווי ער פאַר געקומען אַ זיצונג פון דער פעלקער־ליגע, דער וויכטיגסטער ענין אויף דער סעסיע איז געווען דער איטאַליענישער פּאָרשלאָג וועגען אָפּשטעלען די בעוואָפנונג ביז נאָך דער אינטערנאַציאָנאַלער ענטוואָפנונגס־קאָנפערענץ, וועלכע דאַרף פאָרקומען אין פעברואַר 1932.

אויף דער דאָזיגער סעסיע איז אויך ענדגילטיג בעגראָבען געוואָרען דער דייטשער „אַנשלוס“ פּראָיעקט.

דיזעלבע סעסיע איז איבערראַשט געוואָרען צוליב דעם אויסברוך פון דער יאַפּאַניש־כינעזישער מלחמה אין מאַנדזשוריען, מיט וועלכער די פעלקער־ליגע קען זיך נאָך ביז איצט נישט קיין עצה געבען.

צוליב דעם פינאַנציעלען קריזיס אין ענגלאַנד איז אָפּגעשאַפט געוואָרען דער גאָלד־פּאַריטעט אין פערשידענע לענדער ווי שוועדען, נאָרוועגען, דענעמאַרק.

ענגלאַנד האָט אַ חוץ איהרע פינאַנציעלע זאָרגען אויך געהאַט זאָרגען מיט אינדיען. מאַקדאָנאַלד האָט אומבעדינגט געוואָלט קומען צו אַ הסכם מיט די אינדישע נאַציאָנאַליסטען און צוליב דעם איז דער אינדישער אָנפיהרער גאַנדהי איינגעלאַדען געוואָרען קיין ענגלאַנד, וואו ס׳איז פאָרגעקומען די קאָנפערענץ ביים „רונדען טיש“. די קאָנפערענץ האָט זיך פערענדיגט מיט אַ פולשטענדיגען דורכפאַל.

אין סעפּטעמבער איז פאָרגעקומען די שרעקליכע באַהן־קאַטאַסטראָפע הינטער בודאַפּעשט, בעת וועלכער ס׳זענען דערהרג׳עט געוואָרען 35 פּערזאָן און 50 זענען פערוואונדעט געוואָרען. די קאַטאַסטראָפע איז געקומען צוליב אַ פערברעכערישער טאַט פון אַ וואַהנזיניגען מענשען, אַ געוויסען מאַטושקאַ, וועלכער איז שפּעטער אַרעסטירט געוואָרען.

אין פּוילען איז דורך די מיטגלידער פון דער אוקראַינישער טעראָר־אָרגאַניזאַציע אויסגעפיהרט געוואָרען דער מאָרד איבער דעם פּוילישען פּאָליטיקער, דעם אָנגעזעהענעם פיהרער פון דער סאַנאַציע דעפּוטאַט האָלובקאַ. דער מאָרד האָט געמאַכט אַ גרויסען רושם אין גאַנצען לאַנד.

פּוילען האָט געהאַט אין דעם חודש נאָך אַ פערלוסט, בעת אַן אויטאָ־קאַטאַסטראָפע איז דערהרג׳עט געוואָרען דער געוו. פּרעמיער און אויסערן־מיניסטער גראַף סקזשינסקי.

אין פּוילען זענען איינגעפיהרט געוואָרען — שטאַנד־געריכטען.

ס׳זענען פאָרגעקומען די טרויעריגע עקסצעסען געגען יודען אין בערלין.

אָקטאָבער

אין אָקטאָבער איז פונאַנדערגעלאָזען געוואָרען דער ענגלישער פּאַרלאַמענט און ס׳זענען אויסגעשריבען געוואָרען נייע וואַהלען. די לייבאָר־פּאַרטיי האָט אויסגעשלאָסען מאַקדאָנאַלדען און די אַלע, וועלכע האָבען געשאַפען די קאָאַליציע־רעגירונג. די לייבאָריסטען האָבען ביי די וואַהלען געליטען אַ שרעקליכע מפּלה. ס׳האָבען געוואַלדיג געזיגט די קאָנסערוואַטיסטען.

צוליב דער גאַנצער לאַגע אין דייטשלאַנד און דער אָפּאָזיציע פון די רעכטע גרופּירונגען האָט זיך די דייטשע רעגירונג אָנגעגעבען אין דימיסיע. בריניג האָט געבילדעט דעם נייעם קאַבינעט און אַנשטאָט קורציוסען האָט ער אַליין איבערגענומען דעם אַמט פון אויסערן־מיניסטער אין זיין קאַבינעט.

דער פראַנצויזישער פּרעמיער לאַוואַל איז געווען אין אַמעריקע, וואו ער האָט אונטערהאַנדעלט וועגען הילף פאַר דייטשלאַנד, ביי דער דאָזיגער געלעגענהייט האָט דער פּאָרזיצער פון דער אויסערן־קאָמיסיע ביים אַמעריקאַנער סענאַט באָראַה זיך אַרויסגעזאָגט וועגען דאַנציגער קאָרידאָר, נישט גינסטיג פאַר פּוילען, וואָס האָט געמאַכט אַ שלעכטען איינדרוק אין פּוילען. די באַנקראָטען פון די אַמעריקאַנער בענק האָבען אָנגענומען אַן עפּידעמישען כאַראַקטער.

אין עסטרייך איז געמאַכט געוואָרען אַ פּרוב אַדורכצופיהרען אַ „פּוטש“ פון די נאַציאָנאַליסטען אונטער דער אָנפיהרונג פון ד״ר פּרימער.

אין וועסטפאַליען איז פאָרגעקומען אַ שוידערליכע קויהלען־גרובען קאַטאַסטראָפע און אין גדיניע אַ גרויסע בוי־קאַטאַסטראָפע.

די גאַנצע קולטור־וועלט איז אויפגעטרייסעלט געוואָרען צוליב דער ידיעה וועגען דעם טויט פון גענ׳אַלען ערפינדער עדיסאָן.

נאָוועמבער

דער חודש נאָוועמבער איז אין דער פּאָליטישער וועלט געווען פערהעלטנישמעסיג אַ רוהיגער, אויב מ׳זאָל נישט רעכענען דאָס, וואָס די היטלער־פּאַרטיי האָט אָנגעהויבען אַ שאַרפע אַגיטאַציע און מ׳האָט זיך גערעכענט מיט דער מעגליכקייט, אַז היטלער זאָל איבערנעהמען די מאַכט אין דייטשלאַנד

אין פּוילען איז די אויפמערקזאַמקייט געווענדעט געוואָרען אויף דעם אָנהויב פון „בריסקער“ פּראָצעס.

אין פּוילען זענען פאָרגעקומען די בלוטיגע סטודענטען־אומרוהען, וועלכע האָבען זיך פערוואַנדעלט אין אַנטי־יודישע עקסצעסען אין אַ גאַנצע ריהע שטעט.

דעצעמבער

אין חודש דעצעמבער איז געשעהען אַ זעהר וויכטיגער פּאָליטישער אַקט, די פראַנצויזישע רעגירונג האָט פערעפענטליכט דעם אָפּמאַך, וואָס זי האָט בעשלאָסען מיט סאָוויעט־רוסלאַנד וועגען אַ נישט־אָנגריפס־אָפּמאַך, צוליב דעם דאָזיגען אָפּמאַך האָבען זיך אָנגעהויבען פיבערהאַפטע אונטערהאַנדלונגען וועגען אַזאַ אָפּמאַך צווישען סאָוויעט־רוסלאַנד מיט פּוילען, אויך מיט רומעניען, פינלאַנד און לעטלאַנד.

דעם יאַפּאַניש־כינעזישען קאָנפליקט האָט דער פעלקער־בונד ערלעדיגט מיט אַ גאָרנישט־זאָגענדער רעזאָלוציע.

דער „בריסקער“ פּראָצעס האָט געדויערט אַ גאַנצען חודש און האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט אַ פּאָליטישען קאַמף אויף דער אַרענע פון געריכט צווישען דעם הערשענדען רעזשים און דער צוקלאַפּטער אָפּאָזיציע.

די יודישע אריסטאקראטיע

פון לעא קעניג

1.

אונזער יודישע אריסטאקראטיע, אדער ריכטיגער די יודישע גרויס־בורזשואזיע, וועלכע האט זיך ביסלעכווייז אויסגעמישט מיט דעם אייראפעאישען נאבעלטום — איז אונז וועניג, כמעט גארנישט בעקאנט. פון וואנעו זאלען מיר זיי קענען?

פון דער יודישער גאס, פון וועלכער זיי שטאמען, ווייכען זיי ס'רוב; זעלטען ווען לאזען זיך די „יודישערע" פון זיי אראפ צו אונז און אונזערע עניים. און דאס אויך אין דער ראלע פון פילאנטראפען און פאטראנען פון דעם „ארימען פארפאלגטען יודענטום".

אונזער גאס, די יודישע נאציאנאלע גאס איז כמעט אן'איין־קלאסיגע, א מיטעלקלאסיגע מיט א קליינע פראצענט בעלי־מלאכות, און נאך א קלענערן אמת'ע ארבייטער הארעפאשניקעס, ווי מען רופט זיי היינט.

פון דער יודישער גרויס־בורזשואזיע איז אפילו קיין סימן נישטא אויף דער יודישער גאס, ווער שמועסט פון דער טייל פון אונזער גרויס־בורזשואזיע, וועלכער ס'איז געלונגען זיך אויסצומישען מיט דער אייראפעאישער אריסטאקראטיע.

און ווי די יודישע גאס, דאס יודישע לעבען, אזוי אויך אונזער ליטעראטור — יודישע און העברעאישע: די טיפען און העלדען אין אונזער ליטעראטור זענען ס'רוב בעלי בתים, — מעקלער, קרעמער, מלמדים, בעלי־מלאכות, און סתם די בעריהמטע „שעהנע יודען", מיט איין ווארט, צי עס געפעלט אונז, צי נישט, נאר אונזער ליטעראטור איז א מיטעלקלאס ליטעראטור, ווייטער פונ'ם דאקטאר צי פונ'ם גוטען יודען איז דער יודישער שרייבער נישט געגאנגען. קיין טיפען פון יודישען באנקירען, לארדען, גראפען, זענען אין אונזער ליטעראטור נישטא.

די יודישע גאס קען זיי נישט — קען זיי אויך נאטירליך נישט דער יודישער שרייבער. אין די אריסטאקראטישע סאלאנען, אין דער אזוי־גערופענער „הויכער געזעלשאפט", פערקעהרען נישט יודישע שרייבער און קינסטלער, ווי ס'איז דער פאל מיט די אייראפעאישע קינסטלער און שרייבער (אפילו ראדיקאלען).

איך האלט עס נישט פאר א אומגליק באטירליך כאטש איך האלט עס אויך נישט פאר א גליק דאס וואס אונזער ליטעראטור איז כמעט אינגאנצען א איין קלאסיגע און דערצו נאך א מיטעלקלאסיגע.

מיר קענען נישט די יודישע אריסטאקראטיע די יודישע גרויס־בורזשואזיע, כאטש מיר האבען א השגה, אז ס'איז דא אזעלכע... ווי געזאגט „ניידערען" אייניגע פון זיי פון צייט צו צייט אראפ צו אונז, נעמען פון יודישע אריסטאקראטען לארדען און מאגנאטען „בעצירען" — מיט רעכט אפט און [illegible] אפטער גלאט לשם דעקאראציע — אונזערע פערשידענע נאציאנאלע קאמיטעטען און בעוועגונגען אפילו.

מיר „ווייסען" אויך פון אונזער אריסטאקראטיע און פון אונזערע גבירים אדירים פון די „אונטער'ן אויווען", מעשיות, געשיכטעס, און לעגענדעס אפילו וועגען יודישע מיליאנערען, לארדען, באראנען און אנדערע „הארען", מיט וועלכע עס פלעגט אמאל די יודישע גאס שפיזען איהר „נאציאנאלען שטאלץ"... אבער אין זייער פלייש און בלוט קענען מיר נישט די יודישע גרויס־בורזשואזיע, דאס יודישע נאבעלטום; זייער אינטים, מענשליך און געזעלשאפטליך לעבען איז אונז לחלוטין פרעמד...

זענען זיי טאקע שוין אינגאנצען אסימילירט? איז שוין גאר נישטא קיין סימן פון יודישקייט אין דעם פריוואטען לעבען פון די אלטע אריסטאקראטישע פאמיליעס מיט וועלכע ענגלאנד איז בעזונדער רייך.

האט זיך די יודישע גרויס־בורזשואזיע שוין אינגאנצען אויסגעמישט און איבערגעגומען מיט די מעלות און חסרונות פון דעם קלאס צו וועלכען זיי בעלאנגען איצט?

האבען זיי אינגאנצען שוין זייער יודישען יחוס א,פגעט'ובלט אינ'ם קריסטליכען נאבעלטום? שלאגט נאך אין זיי א יודישער אדער? ליידען זיי אויך פון אנטיסעמיטיזם? און אויב יא, מעהר צי וועניגער פון די אנדערע יודישע קלאסען און שיכטען?

אויף די אינטערעסאנטע, פון א סאציאל־פסיכאלאגישען שטאנדפונקט, פראגען קענען מיר ליידער נישט ענטפערען.

אמת, עפעס א ביסעל פונ'ם לעבען און כאראקטער פון דער יודישער גרויס־בורזשואזיע, פון דער יודישער אריסטאקראטיע געפינען מיר אין דער אייראפעאישער ליטעראטור. נישט זעלטען טרעפען מיר טיפען פון יודישע באנקירען און באראנען אין דעם אייראפעאישען ראמאן, אין דער אייראפעאישער דראמע.

אן'אינטערעסאנטע קאלעקציע טיפען פון דער יודישער גרויס־בורזשואזיע געפינען מיר אין די ווערק פון די בעריהמטע פראנצויזישע שרייבער אנאטאל פראנס און מארסעל פרוסט אליין א האלבער יוד). מען קען נישט זאגען אז די דערמאנטע און אנדערע אייראפעאישע שרייבער שילדערען אין צו סימפאטישע פארבען די יודישע אריסטאקראטען און אריסטאקראטקעס, וועלכע זענען ס'רוב אין זייערע ווערק קאטוילישער פון דעם פויפסט, ראיאליסטישער פון די פערשידענע טראן־פרעטענדענטען און קירכליכער פון די פרימסטע קריסטען, כאטש זיי זענען נאך אלץ אזוי יודיש און אריענטאל אין זייער אויסזעהן און מאניערען.

אונגעפעהר אין די הויפט־שטריכען ווערט די יודישע גרויס־בורזשואזיע די יודישע אסימילירטע אריסטאקראטיע געשילדערט און נאך אפטער קאריקאטורירט אין דעם אייראפעאישען ראמאן, אין דער אייראפעאישער נאוועלע.

אבער עס וואונדערט זיך: ווי וואלטען די יודישע לארדען, באנקירען אויסגעזעהן ווען זיי וואלטען געווען געשילדערט דורך יודישע קינסטלער. דער אייראפעאישער קינסטלער שילדערט זיי אמייסטען דאך נאר פערביי־געהענדיג, אזוי צו זאגען, און דערצו נישט שטענדיג אביעקטיוו קינסטלעריש, ווייל אדער ער איז אנטיסעמיטיש געשטימט אדער ער האט מורא אנטיסעמיטיש אויסצוזעהן...

— 2. —

און פון דעם שטאנדפונקט ארויסגעהענדיג האט די ערשט פערשטארבענע ענגליש־יודישע אריסטאקראטקע ליידי בעטערסי אויפגעוויזען א גרויסע זאך דערמיט וואס זי האט איבערגעלאזט איהרע מעמוארען.

מיט איהרע „זכרונות" (פערעפענטליכט אין ענגליש אין 1922) האט זי נישט נאר איבערגעלאזט א אינטערעסאנטען זעלבסט־פארטרעט (כאטש זי איז עס נישט אויסען געווען), נאר אויך אייניגע אינטערעסאנטע בילדער פון דער ראטשילד־פאמיליע צו וועלכער זי האט בעלאנגט, פון דער ענגלישער און יודישער הויכער געזעלשאפט אין וועלכער זי האט ווי אן'אמת'ע „גראנד־דאמע" געשפילט א גרויסע ראלע... און דער עיקר: דורך איהר בוך זכרונות, קענען מיר זיך א ביסעל כאטש בעקענען מיט דער פסיכאלאגיע און ארט דענקען פון דער יודישער אריסטאקראטיע, מיט וועלכער מיר זענען, ווי געזאגט, אזוי וועניג בעקאנט.

און ווער, ווער נאר ליידי בעטערסי איז געווען די עכטע יודישע אריסטאקראטקע.

א טאכטער פון א ראטשילד (סיר אנטאני) און פון א מאנטעפיארי — פון דער מוטערס צד, וועלכע איז אויך געווען אן'אייניקעל פון א ראטשילד — דארף מען נאך מעהר יודישען יחוס?

אלס קינד האט ליידי בעטערסי נאך פערכאפט צו זעהען איהר עלטער באבע, די אלטישקע הודעל, די מאמע פון אלע ראטשילדס, וועלכע האט בשום אופן נישט געוואלט פערלאזען די יודישע גאס אין פראנקפורט, כאטש איהרע פינף זיהן האבען שוין מיט זייערע באנקען „איינגענומען" אייראפא.

מידעלוויז האט זי געהאט די זכיה אז איהר פעטער סיר מאזעס מאנטעפיארע זאל זי איינלאדען אויף איינער פון זיינע פעריהמטע נסיעות קיין ארץ ישראל, וואס דער בעריהמטער פרומער יודישער פילאנטראפ פלעגט מאכען אין זיין טיפער עלטער... (ער איז שוין דעמאלט געווען א ניינציגער).

איבערהויפט ווי מאדנע עס זאל אצינד נישט קלינגען, האט ליידי בעטערסי בעקראגען דאס וואס מען רופט א „יודישע ערציהונג".

א פאטענט אדער א מאסקענבאל?...

אדער: מ״נע און מ״ן וו״בס נ״־יאהר־קלאפטן

פון י. אבערזשאנעק

אוי, דער קארנאוואל! דער קארנאוואל!

טאמער האב איך וועניג צרות א גאנץ יאהר — באדיר א קארנאוואל! אלדאס גוטס האב איך שוין, נאר א קארנאוואל פעהלט מירצו.

יודען, אפשר ווייסט איהר, ווער ס'איז געווען דער ערפינדער פון די מאסקאראדעס, ווער? ווען איך וואלט געוואוסט, ווער ס'האט ערפינדען מאסקאראדעס, מיט די סילוועסטער־שמחות, וואלט איך איהם געשטעלט פאר א שטאנד־געריכט... אזא גזלן, אזא רוצח. אזא... אזא... — עוקר מן השורש דארף מען איהם זיין!...

אי, וואסערער מחותן בין איך, שבתי שרה לאה די עסיג־מאכערינס צו סילוועסטערס מיט מאסקאראדעס? וואסערע שייכות האט אזא ס'גאל יודעל ווי איך צום גוי'ישען „נאווי ראק", וואס?

העי, העי, דאס אייגענע פרעג איך דאך: ווי קום איך, שבתי שרה לאה די עסיג־מאכערינס צו סילוועסטער? וואסערע שייכות האב איך צו זייער „נאווי ראק", וואס?

נאר וואס קומט ארויס, וואס איך טענה? דער עיקר איז דאך, וואס זי טענה'ט.

ווער איז די זי? נו, זי, מיינע — מיין ווייבעל. מיין חנה דאבעלע — געזונד און שטארק זאל זי מיר זיין!... קיין בייז אויג זאל איהר נישט שאטען — רחום יחנון!...

איהר קענט מיין חנה דאבעלע? איהר דארפט זי קענען. א וואוילע, א גוטע, א שטילע טויב, קיין פליג קען זי נישט דערצערנען. זי קריגט זיך נישט און שילט זיך נישט. לעבט מיט אלע בשלום — א חוץ מיט מיר....

און א טבע האט מיין חנה דאבעלע — זי האלט מעהר פון עולם הזה ווי פון עולם הבא. וואס ס'וועט זיין אויף יענער וועלט — זאגט זי, וועט מען דארט שמועסען, און וואס ס'איז אויף דער וועלט, דארף מען — זאגט זי — „סקאזשישטשען" און זי „סקאזשישטשעט" טאקע. זי האלט פון אלע ימים־טובים. א יודישער יום־טוב איז טאקע א יום־טוב, און להבדיל א גוי'עשען יום־טוב דארף מען אויך נישט אדורכלאזען.... פורים — זאגט זי — איז טאקע א שעהנער יום־טוב. באקט זי המן־טאשען און שיקט שלח־מנות. פסח שטעלט זי אן רויטען בארשט און טרינקט ארבע כוסות, קאכט קניידלעך. סוכות פארעט זי זיך ביי דער סוכה. שבועות מאכט זי קעז־קרעפלעך. חנוכה פרעגעלט זי לאטקעס. דעם יודישען ראש־השנה זיצט זי אין דער שוהל און בעט זיך אויס א גוט יאהר, און דעם גוי'עשען „נאווי ראק", איז זי זיך משמח אויף א סילוועסטער־מאסקאראדע....

איז עס שוין טאקע ביי מיין חנה דאבעלע א מנהג יעדען סילוועסטער צו געהען אויף אזא מין מאסקאראדע. טוט זי אן מיין אטלאסענע קאפאטע מיט ווייסע שיך און זאקען. די שבת'דיגע הויזען פערבונדט זי זיך אין די זאקען ריין ספאראטאווע. ס'פנים פערהענגט זי זיך מיט א פרוכת. דעם קאפ פערבונדט זי זיך מיט א ראגאווקע. אמאל איז זי א טערק, אמאל א כינעזער, אמאל א סטראזשאק, אמאל א דראגונער מיט גלאנציגע שטיוועל מיט שפארנעס, אמאל איז זי א טייוועל און אמאל א קוימענקעהרער.

ערב סילוועסטער טוט זיך אויף טיש און אויף בענק, א גאנצער טעאטער, מ'קאכט נישט און מ'עסט נישט. די שטוב איז נישט אויסגעקעהרט, די בעטען זענען נישט אויפגעבעט, די שאנק איז אויפגעפראלט, און אלע מלבושים ליגען אין מיטען דער שטוב — מ'מעסט זיך; מיין ווייב מעסט זיך די אטלאסענע יופיצע מיט די שבת'דיגע הויזען. די טעכטער קריגען זיך: איינע וויל א דאמינע, און די צווייטע א „כינעסקע אוביאר", די דריטע וויל גאר זיין א „פארושטשיק"....

אהיימקומען זיי מעהר טויט ווי לעבעדיג. איינע ברענגט זיך מיט א לופט־באלאן פאר 20 גראשען, א צווייטע א וואטענע מאלפע, א דריטע — א וואלענעם הונט, א פאפירענעם שערימעל, אדער א שעכטעלע „טשאגאנאזוקעס".... שלאפט מען א גאנצען טאג ווי געפגר'ט. איינע האט א קאטאר און די צווייטע הוסט ווי פון א הוילען פאס ארויס, א דריטע האט אנגינע און שווענקט דעם האלז און מיין ווייבעלע שרייט אויף די פיס, און איך? איך געה פון איין בעט צום צווייטען. איינע דערלאנג איך קוואסבאנקע צו שווענקען, די צווייטע שטעל איך באנקעס, די דריטע געב איך צו שוויצען און מיין ווייבעלע מאך איך מאסאזשען — דאס האב איך פון די סילוועסטער־מאסקאראדעס!...

וואס איז געווען ביי־יאהר? ווי האט אויסגעזעהן מיין היי־יאהריגער סילוועסטער? — איהר וועט באלד הערען:

ווי איהר ווייסט בין איך א סוחר, מיט וואס עס שמעקט היינט דעם מסחר, דארף איך דאך אייך נישט דערצעהלען. די פאליצעס האבען בעקומען א גאלאפ־שווינדזוכט. אין דער קאסע טריקענט זיך וועש. מיינע בעלי־חובות זענען געווארען מוזיקאליש, און שפילען מיר יעדען טאג אפ אן'אנדערען קאנצערט. זיי שפילען און איך שריי: „ביס".

פרעגען זיי: וואס ביס?

ענטפער איך — „ביז" משיח וועט קומען...

צוערשט האב איך באנקראטירט, דערנאך האב איך רעגולירט, און צום סוף האב איך די רעגולאציע באנקראטירט....

אזוי האלט איך אין איין דרייען: כ'דריי די וועקסלעך, כ'האב פערדרייט די שילד אויף מיין שוויגערס נאמען. ס'דרייט זיך מיר אין קאפ. יענער דרייט מיט מיר און איך דריי מיט יענעם, און געה ארום א פערדרייטער.

איצט, פאר ביי־יאהר. האב איך געהאט א בייעם קלאפאט: וואס טוט מען מיט א פאטענט? יא אויסקויפען, נישט אויסקויפען? זאל איך אויסקויפען א פאטענט? צי וואס דארף איך א פאטענט, צי וואס? די מייז קענען דען נישט ארומטאנצען אויף די פאליצעס אהן א פאטענט?... דער סעקוועסטראטאר אדער דער קאמארניק וועט נישט אריינטרעטען אהן א פאטענט? צו ליידיגע פאליצעס דארף איך א פאטענט?

זאל איך נישט אויסקויפען קיין פאטענט? טא, וואס וועל איך טון? תפילין שרייבען? סידורים זיך פערשרייבען אין רעגיסטער פון די פרנסה־לאזע, אדער איינמעלדען זיך אין מושב זקנים....

האב איך מיך דערוואוסט, אז היי־יאהר וועט מען מאכען „אולגעס" ביי די פאטענטען, אז די, וואס האבען געהאט א 2־טע קאטעגאריע, וועלען קענען אויסקויפען א 3־טע קאטעגאריע און די, וואס האבען געהאט א 3־טע קאטעגאריע, וועלען קענען אויסקויפען א 4־טע קאטעגאריע, און אזוי ווי איך האב ביז איצט געהאט א 3־טע קאטעגאריע האב איך דאך א ברירה אויסצוקויפען א 4־טע קאטעגאריע.

איז דאך אבער די קשיא: פון וואנען נעהמט מען געלד אויף א 4־טע קאטעגאריע? וואלט דער „סקארב" גענומען א וועקסעלע, וואלט נאך געווען א האלבע צרה, האבען זיי דאך אבער „קוראנטע סחורה". זיי זאגען דאך אבער שבתי משלם, און פון וואנען האב איך געלד, פון וואנען? וועלכער סוחר האט היינט א לעבעדיגען גראשען?

געה איך אוועק אין סוחרים־פעראיין אויף א „פאראדע": וואס טוט מען, פאניע פרעזעשע — האב איך געפרעגט: זאל איך אויסקויפען א פאטענט?

א שיינע שאלה — האט מיר דער פרעזעס געענטפערט — אוודאי, דארפט איהר אויסקויפען א פאטענט.

— אייך איז גוט צו זאגען: אוודאי — האב איך געענטפערט, צו וואס דארף איך א פאטענט, צו וואס?... די מייז קענען נישט ארומטאנצען אויף די שווינדזוכטיגע פאליצעס אהן א פאטענט? דער סעקוועסטראטאר וועט נישט אריינטרעטען אהן א פאטענט? צו דער קאסע, וואו ס'טריקענט זיך וועש, דארף איך האבען א פאטענט?

— נו, אויב אזוי — האט דער פרעזעס געענטפערט, דארפט איהר טאקע נישט אויסקויפען קיין פאטענט, די מייז וועלען קענען ארומטאנצען אהן א פאטענט.

— אזוי? אזא חכם זענט איהר? — בין איך שוין געווארען אין כעס. צו דעם זענט איהר א פרעזעס? וואס דען זאל איך טון, אפשר תפילין שרייבען? איהר וועט אויך נישט אויסקויפען קיין פאטענט? אויף נישט אויסצוקויפען קיין פאטענט, האב איך דאך אייך נישט געדארפט. צו קיין בארשט דארף מען נישט קיין ציין.

— איהר זענט טאקע גערעכט — איז דער פרעזעס שוין אביסעל ווייכער געווארען. וואס דען וועט איהר טון — האט ער געזאגט — איהר וועט שרייבען תפילין? א יוד מוז האבען בטחון. ס'וועט דאך נישט אייביג זיין אזא ביטערע צייט — קויפט אויס א נידעריגערע קאטעגאריע — א 4־טע קאטעגאריע.

— ס'איז אייך גוט צו געבען עצות — האב איך ווידער דעם פרעזעס געגעבען אין ט... ט... אריין, וואס הייסט, איך זאל אויסקויפען א 4־טע קאטעגאריע, פון וואנען זאל איך נעהמען געלד? איהר האט א סך געלד, פאניע פרעזעשע?

נאר וואס טויגען אייך די אלע מעשיות. איך האב מיר געבארגט געלד, און האב אויסגעקויפט א 4־טע קאטעגאריע.

איך קום נעכטען אהיים צום מיטאג: א צופרידענער, א גליקליכער, וואס איך האב שוין א פאטענט אויפ'ן נייעם יאהר. ווי איך קום נאר אריין איבער דער שוועל, פרעגט מיך מיין ווייבעלע:

— שבתי'לע, דו ווייסט כאטש, וואס מארגען איז?

— געוויס — זאג איך — ווייס איך — ניי־יאהר.

— נו, — האט זי געמאכט א זיס מינעלע — געדענקסטו כאטש, וואס דו האסט צו טון?

— א שאלה צי איך געדענק, דער קאפ איז מיר גענוג צובראכען געווארען.

— נו? — איז זי אונטערגעשפרונגען — וואס? דו האסט שוין טאקע? אזוי ווי אלע יאהר?

— אוודאי האב איך שוין — האב איך איהר געענטפערט, וואס דען וועלען מיר טון — תפילין שרייבען?

— געזונד אויף דיין קאפ! — איז זי צו מיר צוגעלאפען און צוזאמען מיט איהר מיינע דריי טעכטער. זעהט, זעהט, קינדער — האט זי געזאגט צו די טעכטער, סארע טייערען, זיסען, גוטען, טאטען איהר האט — ער פערגעסט נישט. יא פרנסה, נישט פרנסה, ער פרעגט זיך נעבעך דעם קאפ און ס'מוז זיין... הייסט עס, האט מיין ווייב ווייטער געזאגט, אז ס'וועט דאס יאהר זיין נישט אנדעריש ווי אלע יאהר?

— אביסעלע אנדעריש איז עס אפילו יא.

— מיט וואס איז עס אנדעריש ווי אלע יאהר?

— איז זי צו מיר צוגעשטאנען.

— כ'האב היינט א נידעריגערע קאטעגאריע.

— דאס איז נארישקייטען — האט זי געענטפערט, אבי נישט פערשעהמט בלייבען.

ווי א טייער ווייבעלע איך האב — האב איך מיר געטראכט. סארע טייערע קינדער איך האב — האב איך מיר געטראכט. ווי זיי נעהמען זיך איבער מיט דער לאגע. ווי זיי אינטערעסירען זיך, צי איך האב שוין א פאטענט, ווי זיי פרעהען זיך. ווי ס'געהט זיי ממש אין לעבען, אז איך זאל נישט פערשעהמט בלייבען פאר מיינע קאנקורענטען — א לאנג לעבען אויף זיי!...

אין אוונט איך קום אהיים — וואס איז דאס? וואס טוט זיך דא? די שאנק איז אפען, אלע מלבושים אין מיטען דער שטוב, מיין ווייב איז

(ענדע זעה 9־טע זייט).

די נייע שפּראַך
אונטערגעהערטער טעלעפאָן־געשפּרעך

האַלאָ, צו פּ.ק.אָ.? — ענטשולדיגט, ביטע פּ.ק.אָ. נישט ק.ק.אָ. — פּאַנע מאַרישאַ! גוט מאָרגען, זי האָבען אַביסעל צייט? דאַ רעדט יורעק פון וו. ס. וו., יאָ, יאָ... כ'בין אַרויסגעטרעטען פון ס. ג. ג. וו. צוליב דעם, וואָס אויף או. וו. איז געווען צו שפּעט, בין איך צרייגעטרעטען אין וו. ס. ה. ניין. דאָס איז נישט איך, מיין ברודער האָט געוואָלט פאַהרען קיין פראַנקרייך אויף מעריצין, נאָר דאָרט איז אויפ'ן ערשטען יאָהר פּ. צ. ב. — וואָס זאָגען זי? ד. מ. צ.? — ניין. ד.מ.צ. איז ניי־גאַרן., יאָ, יאָ, נאָר עפּעס אַנדערש פון א. ע. ג. ווען איך רעכען צו פאָהרען? — גאָר בקרוב, כ'וועל נאָר ערלעדיגען די פּאַפּירען אין ד. אָ. ק. און אין פּ. ק.או... וועל איך באַלד פאָהרען. אָדער מיט דער 2־טער קלאַס פּ. א. פּ. אָדער מיט פּ. ל. ל. ווייל איך בין אַ מיטגליד פון ל. אָ. פּ. פּ.

—=:(O):=—

אויף דער פּייפּעראָווקע
אַ שמועס צווישען צוויי טאַשענציהערס

אויף דער פּייפּעראָווקע טרעפען זיך צוזאַמען פאַוויש קנאָפּ און זרח לאַטש.

— זרח'ל — זאָגט צו איהם פאַוויש, וואָס שטודירסטו עפּעס אַזוי שטאַרק אַריין אין נייעם מאַרע־זשורנאַל? צי רעכענסטו זיך צו נעהמען צו אַ וויטיש פאַך — צו שניידעריי?

— זיי נישט קיין יאָלד — האָט איהם זרח בעענטפערט. — איך זוך וואו ס'געפינען זיך, לויט נייעם מאָדע־זשורנאַל — די הויזען־קעשענעס.

דער נייער סיים־רעגולאַמין

מ'זאָגט, אַז כדי צו פאַרלייכטערען די אַרבייט אין סיים, וועלען די דעפּוטאַטען פון דער אָפּאָזיציע בעקומען דאָס וואָרט אייביג נאָכ'ן שליסען די זיצונגען.

—=):O:(=—

די פלעדערמויז
פאַבעל — פון ה. וו.

די פלעדערמויז, וואָס זוכט די פראַנדשאַפט
ביי די פויגלען,
וויל מיט זיי צוזאַמען שפּילען,
נאָר די לעצטע, זעהענדיג אין איהר אַ מויז,
שרעקען זיך פאַר איהר „גוטען ווילען",
און דרעהען זיך פון איהר אַרויס.

אָבער אויך די מייז האָבען זעהר מורא,
מיט דער פלעדערמויז צו שפּילען;
עפּעס פיהלען זיי ווי אַ גזרה,
איז איהר יעדען שפּרונג—אַ שלעכטען ווילען.

און ס'לויפט די פלעדערמויז היו און הער,
און האָט קיין מזל נישט צו קיינעם.
איהר יעדער ריהר, איהר יעדער קעהר
רופט נאָר שרעק ביי יעדען איינעם...

די אורזאַך איז, וואָס זי איז בלינד,
און דאָס טאָג־ליכט קען צו איהר נישט גרייכען
ווי אָבער שנעל דער טאָג פערשווינדט,
דאַן איז זי פול אין טאָלען, הויכען
און שפּרייט זיך איהר ממשלה אויס
ווי עס פּאַסט פאַר אַ פלעדערמויז...

זוער זיין אַרבייט אין דער פינסטער פלאַנט,
דעם האַסט די וועלט,
און געטרויט איהם נישט פון האַנט...

מיין פינגער

אַנ'אומגליק האָט פלוצלונג מיין פינגער פערכאַפּט;
ער האָט דורך אַ סיבה זיך שרעקליך צוקלאַפּט.
נו, איז ער מיין פינגער געוואָרען פערשייט
און בעהמט און צורערט זיך אויפגאָט און אויף לייט.

„ס'איז גאַרנישט! די וועלט, זאָגט ער, פיהרט זיך נישט גוט
מען זויגט נאָר דעם שוואַכען, מען טרינקט נאָר זיין בלוט;
ווער אומשולדיג — ליידעט, ווער שולדיג — בלייבט ריין...
ס'איז אַלעס נאָר שקר און שווינדעל, און שוין.

אַט קאָן איך אַ האַנד, וועלכע געהט ווי צום טאַנץ.
צו יענעמס אַ טעשעל און דאָך בלייבט זי גאַנץ;
היינט קאָן איך אַ קאָפּ, וועלכער טראַכט נאָר אומטראַכט
אָהן אָנהויב, אָהן אויפהער, ביי טאָג און ביי נאַכט.

צו שטיקען און דריקען מיט טאַט און מיט וואָרט.
און, ליידער, דאָך בלייבט דער קאָפּ אויף זיין אָרט....
אויך קאָן איך אַ נאָז, אַזאַ גרויסען — אַ גרויל,
וואָס רוקט זיך אַריין אָפט צו אייך, אין דעם מויל.

און וואו נאָר מען דאַרף איהם און וואו מען דאַרף נישט,
נאָר תמיד אַלץ טרעפט איהר דעם נאָז אין דערמיט.
מען קאָן איהם שוין אַלע, ער האָט שוין אַ שם.
דאָך קריגט ער נישט קיינמאָל פון קיינעם קיין פלעם.

איך, אָרימער פינגער, וואָס האָט מען צו מיר?
איך טשעפּע דאָך קיינעם, איך טו דאָך קיין ריהר!
פאַר־וואָס זשע קומט מיר צו פערגיסען מיין בלוט?
אָ, זאָגט, וואָס איהר ווילט אייך, די וועלט איז נישט גוט"!

פּינטל.

מוסאָליני ראַטעוועט איטאַליען
דער דיקטאַטאָר און די קימפּעטאָרין

זייט אַ רייה יאָהרען פיהרט מוסאָליני אַ ברייטע פּראָפּאַגאַנדע פאַר דער פערמעהרונג פון דער בעפעלקערונג אין איטאַליען.

פאַר עטליכע חדשים, האָט אַ פרוי געבוירען אַ פירלינג (3 מיידלעך און אַ יונגעל), מוסאָליני האָט דער מוטער צוגעשיקט אַ פּענסיע פון 10 טויזענד ליר, און געבעטען די קינדער צו געבען די נעמען: גלאָריא, וויקטאָריא, איטאַליא, בעניטאָ.

מיט עטליכע וואָכען שפּעטער, פרעגט מוסאָליני אָן דער מוטער וועגען וואוילשטאַנד פון די קינדער.

אויף דעם בריף האָט די מוטער געענטפערט:

ליבער הער מוסאָליני, גלאָריא און וויקטאָריא זענען געשטאָרבען, בעניטאָ איז אויך סמוך למיתה, הלוואי, ס'זאָל זיך איינגעבען כאָטש צו ראַטעווען איטאַליע....

פאַר דער „קאַסע סקאַרבאָווע"

יוד: דאָ איז די קאַסע סקאַרבאָווע?

פּאָליציאַנט: איהר ווילט דען אויסקויפען אַ פּאַטענט?

יוד: ע, כ'וויל נאָר אַ קוק־טוהן, ווער ס'קויפט היינט אויס פּאַטענטען...

אַנ'אומשולדיגע נעבעך!..
פון די לאָדזשער מעשה'לעך

אין קאָמיסאַריאַט קומט אַריין אַ פרוי און פיהרט אַ מיידעל ביי דער האַנד.

— פּאַניע פּשעדאָווניקו — בעט זיך די פרוי מיט טרעהרען אין די אויגען, ראַטעוועט מיין קינד, אַרעסטירט די גזלנים, די אויסוואורפען. זיי זענען בעפאַלען מיין קינד און זי אומגליקליך געמאַכט— מיין אוצר. מיין אומשולדיג קינד!...

— דער פּשעדאָווניק האָט זיך פעראינטערעסירט מיט דער אומגליקליכער, האָט איינגעטינקט די פעדער און גענומען שרייבען אַ פּראָטאָקאָל:

— ווען כריליין, האָט דאָס פּאַסירט?

— צעהנטען, נעכטען און היינט — האָט דאָס „אומשולדיגע" מיידעל געענטפערט.

אַנ'אָפּעראַציע

פאַר אַ היגער באַנק העגגט אַ בעקאַנטמאַכונג: „מיר ערלעדיגען אַלע אַרט פינאַנציעלע אָפּעראַציעס".

די היינטיגע וואָך קומט אַריין אַ יוד, ווענדט זיך צום דירעקטאָר:

— וואָס פערלאַנגט איהר? — פרעגט איהם דער דירעקטאָר.

— נאַט אייך 10 זל. — האָט דער יוד געזאָגט, און שניידט מיר אויס די מאַנדלען פון האַלז.

דער קונדס

הומאָר ● סאַטירע ●

● צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

יילאגע צום נייעם פאַקסבלאַט נומער 1 — פרייטאג, דעם 1 יאַנואַר 1932

אַוועק דאָס יאָהר 1931

יוד: ס'יאָהר איז אַוועק ביי דעם „זאַק" בין איך געבליבען...

ווינטער־פייזאזש אין די בערג

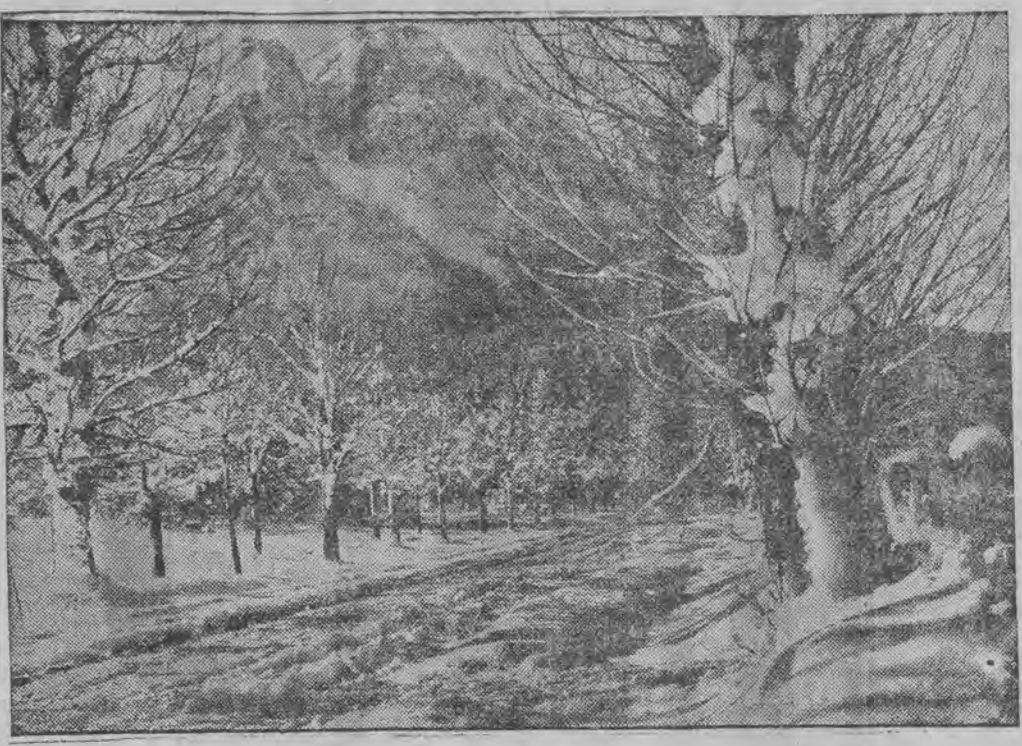

די מענשען וועגען וועלכע מ'האט צומייסטע גערעדט אין פאריגען יאהר

(לויט דער אויפשטעלונג פון א בערלינער אילוסטראציע־ביורא)

1. ד"ר זאהם, וועלכער איז געוועהלט געוואָרען אַלס אויבערבירגער־מייסטער פון בערלין.

2. סער הובערט וויקינס, וועלכער האָט אונטערגענומען אַ נישט געלונגענע רייזע צום נאָרד־פּאָל אין אַן אונטערוואַסער שיף.

3. דער איטאַליענישער לופט־פליה־מיניסטער באַלבאָ, וועלכער איז מיט אַן עסקאַדרע פון קריגס־אַעראָפּלאַנען איבערגעפלויגען דעם אַטלאַנטיק קיין דרום־אַמעריקאַ.

4. דער יאַפּאַנישער פּאָליטיקער אַדאַטשי, וועלכער האָט געפיהרט דעם פאָרזיץ אין האַאגער שידס־טריבונאַל ביים בעטראַכטען די פראַגע וועגען דער דייטש־עסטרייכישער צאָל־אוניע.

5. פּראָפעסאָר אַנדרע פּיקאַר, האָט דער ערשטער דערגרייכט אין אַ לופט־באַלאָן די סטראַטאָספערע.

6. טשאַנג־קאי־שעק, האָט געמוזט דימיסיאָנירען אַלס פּרעזידענט פון כינע צוליב זיין באַגעגענער פּאָליטיק לגבי יאַפּאַן.

7. קעניג אַלפאָנס 13־טער פון שפּאַניען האָט פערלוירען דעם טראָן.

8. וואָלפגאַנג פאָן דראַגאו, איז צוויי מאַל איבערגעפלויגען דעם צפון אַטלאַנטיק.

9. אַלקאַלאַ זאַמאָראַ, איז געוועהלט געוואָרען אַלס ערשטער פּרעזידענט פון דער שפּאַנישער רעפּובליק.

10. פּיער לאַוואַל, דער פראַנצויזישער פּרעמיער. זיין פּרעמיערשאַפט האָט פראַנקרייך דערגרייכט צו אַ דאָמינירענדער פּאָליטישער אוןווירטשאַפטליכער שטעלונג אין איירופּא.

11. גינטער גרענהאָף האָט געשלאָגען אַ וועלט רעקאָרד אין פאָהרען אויף אַ זעגעל־שיף.

12. טשאַרלי טשאַפּלין דער וועלט־בעריהמטער פילם־אַרטיסט האָט געפייערט טריומפען בעת זיין רייזע איבער איירופּא.

13. עלי ביינהאָרן, אַ יונגע לופט־פליהערין האָט געשלאָגען רעקאָרד אין לופט־פליה פון פרויען.

14. דער איטאַליענישער אויסערן־מיניסטער גראַנדי האָט געמאַכט וויכטיגע פּאָליטישע וויזיטען אין בערלין און אין וואַשינגטאָן.

15. מאַקס שמעלינג האָט דערגרייכט די וועלט־מייסטערשאַפט אין באָקס.

16. פּאָל דומער, איז געוועהלט געוואָרען אַלס פּרעזידענט פון פראַנקרייך געגען בריאַנען.

17. גיסלין האָט דערגרייכט מייסטערשאַפט אין טעניס.

18. אַדאָלף היטלער, דער פיהרער פון די נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטען אין דייטשלאַנד.

19. עמי דזשאָנסאָן, די יונגע ענגלישע לופט־פליהערין, איז איבערגעפלויגען קיין אויסטראַליע אין אַ רעקאָרד־צייט.

20. באַראָן לואי ראָטשילד, שעף פון דער באַנקראָטירטער עסטרייכישער קרעדיט־אַנשטאַלט״

21. יאָהאַן שאָבער, עסטרייכישער אויסערן־מיניסטער, זיין פּראָיעקט פון אַ צאָל־אוניע מיט דייטשלאַנד איז דורכגעפאַלען צוליב'ן פּראָטעסט פון פראַנקרייך.

22. רייכס־קאַנצלער דר. ברינינג, וועלכער האָט געהאַט צו קעמפען געגען די גרעסטע אינערליכע און אויסערליכע שוועריגקייטען.

23. ד"ר פפרימער, פיהרער פון די היימווערער אין סטיריען, האָט געוואָלט דורכפיהרען אַ פאַשיסטישען פּוטש, וועלכער איז אָבער נישט געלונגען.

24. פּראָפעסאָר אַלפרעד וועגענער איז אומגעקומען בעת אַן עקספּעדיציע אין גרענלאַנד.

25. פּראָפ. אָטאָ וואַרבורג, האָט בעקומען דעם נאָבעל־פּרייז פאַר מעדיצין

26. דר. קלעפּער איז בעשטימט געוואָרען אַלס פּרייסישער פינאַנץ־מיניסטער.

27. מאַרגא פאָן עצדאָרף האָט אַדורכגעמאַכט אַ לופט־רייזע פון בערלין קיין טאָקיאָ.

28. וויצע־אַדמיראַל גלאַדיש איז בעשטימט געוואָרען אַלס שעף פון דייטשען פלאָט.

29. מאַהאַטמאַ גאַנדי, דער פיהרער פון די אינדישע נאַציאָנאַליסטען, וועלכער האָט זיך בעטייליגט אין דער 2 קאָנפערענץ ביים רונדיגען טיש אין לאָנדאָן.

30. הערבערט הובער, דער פּרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאַטען, וועלכער האָט אַדורכגעפיהרט אַן איין־יעהריגען מאָראַטאָריום פאַר די וועלט־חובות.

31. גענעראַל מינאַסי האָט אַרויסגעגעבען אַ בעפעהל צו בעזעצען מאַנדזשוריען און האָט דערמיט געבראַכט צום קאָנפליקט מיט כינא.

32. [illegible]אקדאָנאַלד, געוועזענער פיהרער פון דער אַרבייטער־פּאַרטיי, איצט פּרעמיער פון קאָאַליציע־קאַבינעט, נאָכ'ן גרויסען זיג פון די קאָנסערוואַטיסטען ביי די וואַהלען.

33. פּראָפעסאָר קאַרל באָש האָט בעקומען דעם נאָבעל־פּרייז פאַר כעמיע.

34. צילי האָוסעם, די בעסטע טעניס־מייסטערין אין דער וועלט.

35. פּראָפעסאָר פרידריך בערגיוס האָט בעקומען דעם נאָבעל־פּרייז פאַר כעמיע צוזאַמען מיט פּר. באָש.

36. פראַנסוע פּאָנסע איז בעשטימט געוואָרען אַלס נייער באָטשאַפטער פון פראַנקרייך אין בערלין

37. ד"ר פראַנצען, מיניסטער פון בראַונשווייג איז אַרויסגעטרעטען פון דער נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישער פּאַרטיי. זיין אַרויסטריט האָט געבראַכט צו אַ גרויסען סקאַנדאַל.

38. יאַקאָב גאָלדשמיד, גענעראַל־דירעקטאָר פון דער דאַרמשטעטער און נאַציאָנאַל – באַנק. דער באַנקראָט פון דער דאָזיגער באַנק איז געווען דער אנהויב פון ריזיגען באַנקען־קראַך אין דייטשלאַנד.

בעריהמטע מענשען, וועלכע זענען געשטארבען אין יאהר 1931:

פון לינקס: 1. פּראָפ. אַלפרעד וועגענער, בעריהמטער פּאָלאַר־פאָרשער איז אומגעקומען בעת אַן עקספּעדיציע אויפ'ן אינזעל גרענלאַנד. 2. פּראָפ. אויגוסט פאָרעל, בעריהמטער סאָציאָלאָג און סעקסואַל־פאָרשער. 3. אַרטור שניצלער, דער בעריהמטער ווינער שריפטשטעלער. 4. טאָמאַס אַלוואַ עדיסאָן, דער געניאַלער אַמעריקאַנער ערפינדער. 5. ערצבישאָף נאַטאַן סעדערבלאָם, בעריהמטער פיהרער פון דער פּאַציפיסטישער בעוועגונג. 6. הערמאַן מילער פראַנקען, דייטשער רייכס־קאַנצלער, פיהרער פון די סאָציאַל־דעמאָקראַטען. (מילער האָט אַלס פערטרעטער פון דייטשלאַנד אונטערגעשריבען דעם ווערסאַלער טראַקטאַט).

דאס יאהר 1931 אין שפיגעל פון קאריקאטור

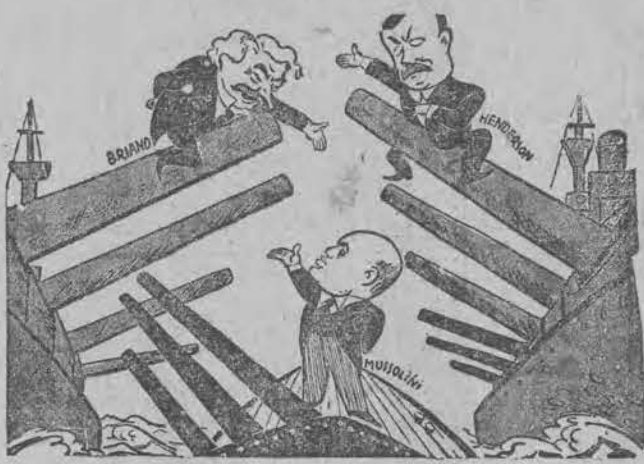

יאַנואַר

ס׳האָט אייראָפּא פיעל גע׳טענה׳ט
פוי אַ שלום אַ נייעם,
פון ענטוואָפענונג פאַר אַלע,
און — מען טענה׳ט נאָך עד היום..

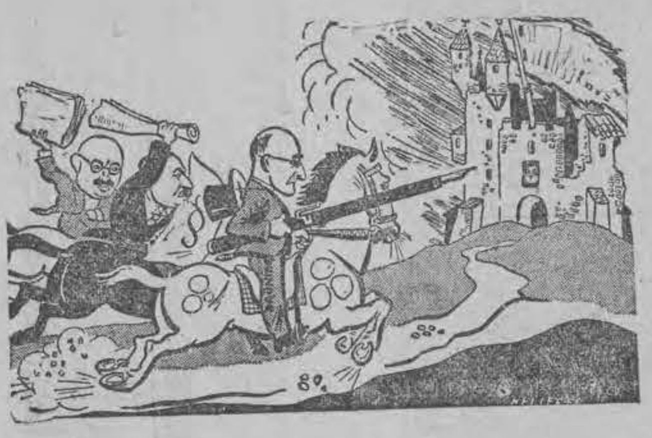

פעברואַר

שוין אַ יאָהר באַלד, ווי מען שלאָגט זיך,
ווי עס גייט אין קאַמף אַ יעדער!
געגען אַרבייטסלאָזיגקייטען
קעמפט מען מיט פּאַפּיר און פעדער...

מערץ

דייטשלאַנד־עסטרייך האָט געפּרובט זיך
איינלייגען די צאָלען־מויער —
האָט זיך עס געמאַכט אַ חגא,
אַז ס׳איז זיי געוואָרען זויער...

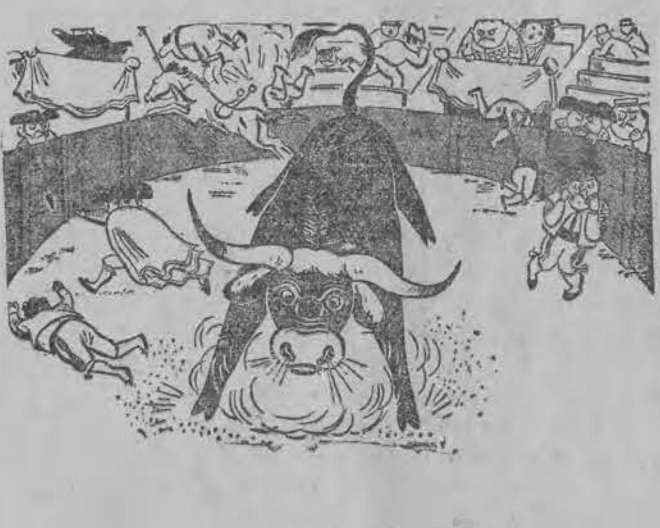

אַפּריל

ס׳איז דער אָקס פון שפּאַניען פּלוצים
ווילד געוואָרען רויט פאַר צאָרן,
האָבען „פּיס" געמאַכט אַלפאָנסען,
אַט די קרוין־טאָרעאַדאָרען...

מ א י

הובער האָט געשטעקט זיין „פּיטעל",
דייטשלאַנד זי דערלאַנגט מיט ברכות
פון אַ וועלטען־מאָראַטאָריום,
און — עס האָט נאָך היינט ס׳קדחת...

יובי

אַז פון יאַנואַר ביז יולי
האָט מען חשבונען גענומען
האָט מען גלייך דערזעהען, אַז ס׳זענען
דעפיציטען צוגעקומען....

יולי

עקענער און סאַמאָילאָוויטש
אויף די ווייסע נאָרד־פּאָל ־אייזען,
זענען ווייט, גאָר ווייט געפלויגען
פאַר די בערען זיך צו ווייזען...

אויגוסט

און דערווייל האָבען בענקלעך
אָנגעהויבען שטאַרק צו קראַכען,
אוי עס העלפען נישט קיין דרענגלען,
מיט די גוטע זיבען זאַכען..

סעפּטעמבער

דאָס קאַפּיטאַליסטיש פערדעל
אָנגעשפּיצט עס האַלט די אויערן!
זעהט דער רייטער: עס איז ביטער —
ס׳האָט דעם „הינטען" שוין פערלוירען...

אָקטאָבער

און דאָס פראַנקעל, דער צדיק,
וועלכער ווערט פון גרויסען גרעסער,
מיט׳ן „פרידענס־טייטעל" זעצט זיך
אויף די געלד־געפילטע פעסער...

נאָוועמבער

איז די וועלט־ווירטשאַפט געפעהרליך,
ס׳שטורעמט, ס׳רוישט דער ים פון דלות —
איי, האָט גענוג, נעבעך, צו זאָרגען,
פון די בורגרות׳ן — די כלות...

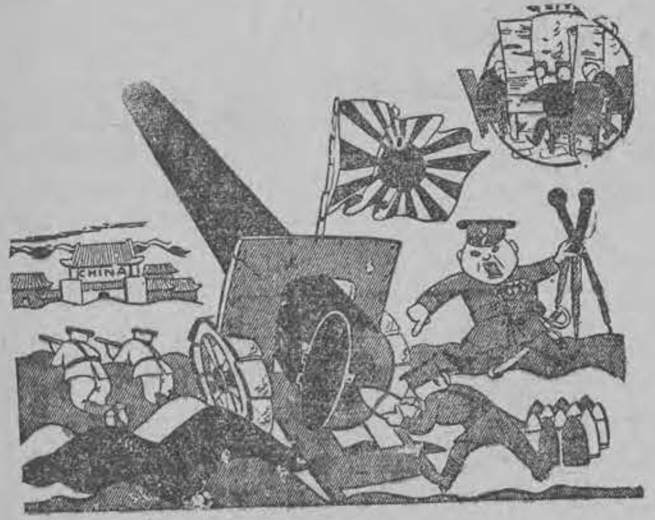

דעצעמבער

אַט, אַ שוויגער, הערט מען קלאַפּען
איך אַ זייטיגער מדינה:
דאָס, פערשטייט איהר, נעהמט איין יאַפּאַן
פ׳בעי־האָפּט אַ ביטעל... כינע!

אונזערע וואונשעז צום נייעם יאהר

דעם מאַרשאַלעק וואונשען מיר נאָר איין ברו־דער, מיר וואָלטען פאַרגעלעגט פאַר איהם די טע־קע פון האַנדעלס־מיניסטער.

דעם פּרעזעס סלאַוועק — 444 מאַנדאַטען ביי די קומענדיגע סיים־וואַהלען.

פּרעמיער פּריסטאָר — צו ענדיגען דעם בריס־קער פּראָצעס.

ד"ר. העקער — ער זאָל ווערען פּראָפעסאָר־רע־פערענט אין איגערן־מיניסטעריום.

די אלטע צרות צום אלטען יאהר

דאָס אַלטע יאָהר איז שוין אַוועק
אַ ברוך שפּטרנו!
וואָס קומט אַ־ויס, ער האָט ביי אונז
געלאָזט די פּעקלעך זיינע....

ער האָט געלאָזען שווערע פּעק
נישט מעגליך צו דערטראָגען:
פון „קריזיס", „אַרבייטסלאָזיגקייט"
פון „דלות", „נויט" און „קלאָגען".

ער האָט געלאָזען אויך אַ פּאַק,
וואָס שטאַמט פון זיין קאָלעגע —
פון שוואַרצען יאָהר, דער ביינצעהן־צוועלף

ער רופט זיך: „סוואַי־דאַ־סוועגאַ" !...

און נאָך פיל פּעק אַזש ס'כאַפּט אַ שרעק
זיי בלויז אַדורכצובליקען:
אַ „קוזע", „היטלער", „שטייער־..."
און אַנדערע אומגליקען....

צו אַלדי שוואַרצע יאָהר אַוועק
איז ביינצעהן אייבאונדרייסיג.
נאָר מיט אַ „פיהרער" אַנ'ענדעק
אַהינצושיקען דאָרט די פּעק
וואָלט זיין דאָס בעסטע עסק...

ישׂראל וורצלאַווסקי.

פּאָליטיק פון יאהר

ענדליך זענען מיר אין דער פּאָליטיק, פּטור פון יאָהר 1931.

מיר זענען פון דיפּלאָמאַטישען שטאַנדפּונקט אונגעהויער אויפגעבראַכט אויף דעם פערגאַנגענעם יאָהר, האָבען מיר דען נישט פון וואָס צו זיין אויפגעבראַכט?

וואָס איז אין דעם יאָהר אויפגעטון געוואָרען אין דער פּאָליטישער וועלט? גאָר נישט.

חברה פּאָליטיקער זענען געפאָהרען אַהין און אַהער, זענען געפלויגען אין אַלע זייטען און אויס־געלאָזען האָט זיך מיט אַ מורא פאַר אַ היטלעריזם.

אַ שעהנע פּאָליטיק, כ'לעבען, איז געפיהרט געוואָרען אין דעם יאָהר, אַז עפּעס דאַרט אַ היט־לער זאָל אָנוואַרפען אַ פּחד.

מיר טרעטען אַריין אין נייעם יאָהר מיט'ן דאָ־זיגען פּחד.

איהר מעגט זיך שעהמען פּאָליטיקער!...

איהר זענט פּאַרטאַטשעס, אויב איהר האָט נישט בעוויזען צומאָלט אונטער־צופיהרען אַ מלחמה־לע!...

שעהמט אייך!

ליב גאָט, טאַטע!

פּאָטער: איהר ווייסט גאָרנישט קינדער, ווי מאויל אייך איז אויף דער וועלט. עס פעהלט דאָך אייך נישט פון פויגעל־מילך און וואָס אייער האַרץ בלוסט גאָר. איך אין אייערע יאָהרען בין געווען אויף געהאַקטע צרות.

קינדער: מעגסט טאַקע, טאַטשי, דאַנקען און לויבען גאָט, אַז די ביזט אריינגעפאַלען צו קינדער פון אַ רייכען טאַטען.

צווישען ווייבער

דיקע: זאָגען זי מיר, פרוי שטרודעל, ווי אַזוי זענען זי אַזוי שטשופּלע געוואָרען?

דינע: פון אַ טיפוס.

דיקע: ווי אַזוי קריגט מען איהם?

לשון הרע
צום נייעם יאהר

מ'זאָגט אַז.

צוליב דעם, וואָס ס'איז פערענדיגט געוואָרען דאָס אויסהערען די עדות אויפ'ן „בריסקער" פּראָ־צעס, האָט דער סטאַטיסטישער אַמט אין דער ערש־טער העלפט פון חודש דעצעמבער פערצייכענט, אַז די אַרבייטסלאָזיגקייט איז געוואַקסען אויף 25 פּראָצענט.

מ'זאָגט אַז:

מיניסטער זאַלעסקי, זייענדיג אין לאָנדאָן האָט פעסטגעשטעלט, אַז נישט קוקענדיג אויף דעם, וואָס דער פונט איז געפאַלען, לעבט ענגלאַנד איבער „שווערע" צייטען.

מ'זאָגט אַז:

די „העלדען פון גרינעם בענדעל" האָבען זיך געווענדעט צום דעפּוטאַט גרינבוים, ער זאָל ענ־דער'ן זיין נאָמען פון „גרינבוים" אויף „זלוי־ווייס־בוים"....

=[][][]=—

דער לעבעדיגער

די געדולד פון א פרוי

דערצעהלט מיר אַ יונג שעהן ווייבעל: אַנט־קעגען זיעס, וואָס מען זאָגט געדולד, אַ מאַן ווי אַ מאַן, אַ פרוי מוז האָבען געדולד!... ווען אַ פרוי האָט נישט קיין געדולד, פערלירט זי זיך און זי איז אויף צרות....

אויב איהר ווילט, וועל איך אייך דערצעהלען אַ מעשה, וואָס טאַקע מיט מיר אַליין האָט געטראָ־פען לעצטע וואָך. הערט אויף אַ טשיקאַוועסט!

אין זיך אַזוי ביי טאָג אַליין אין הויז, ווי געוועהנליך אַלע טאָג. מיין בעמין איז אין ביוראָ.

זיץ איך מיר אַזוי און לעז, דעם ראָמאַן, הערט מען קלאַפּט אָן אין טיר.

— אַריין! — זאָג איך, און עס קומט אַריין אונזער סובלאָקאַטאָר, וואָס האָט זיך ערשט מיט אַ וואָך צוריק צו אונז אַריינגעצויגען אין דעם ספּעציאַל־צימער, וואָס מיר האָבען. איך ווייס גאָר נישט ווער ער איז, איך האָב נאָך נישט אויספּיטש־אויסגעיידען מיט איהם אַ פּאָר ווערטער, איך ווייס בלויז, אַז מען רופט איהם פּאַניע שוועלבעל.

קומט ער אַריין, דער פּאַן שוועלבעל און זאָגט — האַללאָ!

ענטפער איך איהם האַללאָ!

שווייגט ער אַ ווילע און פרעגט מיך: אויב איך זאָג נישט דאָגעגען, אַז ער זאָל מאַכען מיר זגנג איך, אַז נישט

שווייגט ער ווידער אַ ווילע און רופט זיך אָן: ער האָט היינט געקראָגען קאָפּ־שמערצען.

ראַטה איך איהם פון ערדלקייט וועגען: ער זאָל נעהמען אַ פּראָשעק מיגרען און מעהר רעד איך מיט איהם נישט. ווייל וואָס האָב איך מיט איהם וואָס צו רעדען? איך קען איהם נאָך גאָר נישט, ער האָט זיך ערשט לעצטע וואָך אַריינגעצויגען. זיץ איך און לעז אַלץ מיין ראָמאַן און ער שטעהט און פייפט עפּעס אונטער.

פּלוצלונג, הערט אַ חוצפּה! קומט ער צו מיר צו, און נישט זאָגענדיג קיין וואָרט, נעהמט ער מיך אָן ביי דער גאָמבעטשקע פּונקט ווי מיין מאַן.

הויב איך אויף איהם אויף די אויגען פון מיין ראָמאַן, קוק איהם אָן ווי משוגע, שווייג און זאָג גאָר נישט... ווייל וואָס זאָל איך זאָגען? איך קען דאָך איהם גאָר נישט. ער האָט זיך דאָך ערשט לעצטע וואָך אַריינגעצויגען!

שווייג איך און ער האַלט מיך ביי דער גאָמבעטשקע... און נאָכדעם, איך שעהם אייך גאָר צו דערצעהלען, נעהמט ער און הויבט מיר אָן גלעטען מיט די פינגער איבער די באַקען פּונקט ווי מיין מאַן, זאָל עס גאָר פעהלען אַ האָר! קוק איך איהם ווידער אָן ווי משוגע און שווייג... ווייל וואָס זאָל איך איהם זאָגען? איך ווייס דען ווער ער איז?

איך האָב דען מיט איהם אַ געשעפט! ער האָט זיך דאָך ערשט לעצטע וואָך צו אונז אַריינגעצויגען!

אָבער דאָס איז נאָך גאָרנישט. באַלד נעהמט ער און בויגט צו זיין קאָפּ צו מיינעם, פּונקט ווי מיין מאַן, קוק איך איהם אָן נאָך מעהר ווי משוגע און זאָג קיין וואָרט נישט.... ווייל וואָס זאָל איך זאָגען? אמת, ער איז מיט מיר נישט קיין מחותן, ווייל טאַקע, וואָס בין איך מיט איהם? איך קען איהם גאָר נישט. איך ווייס בלויז, אַז ער הייסט פּאַן שוועלבעל! אָבער איך בערעכען, אַז אַ פרוי דאַרף האָבען געדולד, אַ פרוי מוז זיין זעהר געדולדיג, ווען זי וויל פיהרען אַ גליקליכען פאַמיליען־לעבען.

האַלט ער זיין קאָפּ צוגעבויגען צו מיינעם... איז איהם אָבער הפּנים דאָס אויך ווייניג... נעהמט ער, איך שעהם אייך גאָר דערצעהלען און דריקט מיר אָפּ אַ קוש און סאַמע אויף די ליפּען, פּונקט ווי מיין מאַן, זאָל עס גאָר פעהלען אַ האָר.... מיט דער זעלבער היץ. און באַראַטעט הערט אַ העזה פון אַ מענשען? האָט ער זיך גענומען מיר קושען די אויגען, דעם שטערן, די האָר, דעם האַלז, איך שעהם זיך אייך גאָר דערצעהלען. קוק איך איהם טאַקע שוין אָן ווי דעם ריכטיגען משוגענעם און שווייג ווייטער....

היינט, זאָגט אַליין, בעוואונדערט איהר נישט מיין געדולד און די חוצפּה פון מיין סובלאָקאַטאָר. ערשט נעכטען אַריינגעצויגען און שוין אַ גאַנצער מחותן....

איצט זעהט איהר, אַז צו די גוטע דאַרף מען האָבען געדולד! גאָר געדולד דאַרף מען צו זיי, אַז מען האָט נישט קיין געדולד איז נישט גוט....

היינטיגע לאדזער געשעפטען
א בילדעל אין א קאנפעקציע־געשעפט אויף פּאדזשעטשנא־גאס

אויף פּאָדזשעטשנע גאַס אין אַ קאָנפעקציע־געשעפט פון מענער־מלבושים קומט אַריין אַ קונה קויפען אַ פּאַלטען.

דער בעל־הבית און דער פערקויפער, זעהענ־דיג היינטיגע צייטען אַ קליענט. וואָס וויל קוי־פען אַ פּאַלטען זענען צומישט געוואָר'ען פון איבער־ראַשונג.

— וויפיל קאָסט דער פּאַלטען? — פרעגט דער קונה.

— 120 זל. — האָט דער בעל־הבית געענט־פערט.

— 150 זל.

דער קונה האָט זיך פונאַנדערגעלאַכט — פאַר דעם געלד, קען איך היינט אויף נאָוואָמיעסקאַ־גאַס קויפען 3 פּאַלטענס.

— 120 — גוט?

— 120 איז צו טייער — דאָס איז אַ חודש־פּענסיע.

— ס'לעצטע ... דאָס איז דער־... האָט ער בעל הבית געזאָגט, ווייל כ'דאַרף מאָרגען צאָהלען אַ וועקסעל.

— כ'האָב נאָר געוואָלט אָנקוקען — האָט דער קליענט געזאָגט. כ'האָב נישט ביי זיך קיין געלד.

— כ'וועל קומען מאָרגען.

דאָ איז דער בעל־הבית אַרויס פון געשעפט. דער פערקויפער רופט אַוועק דעם קליענט אין אַ זייט: איך וועל מיט אייך מאַכען אַ געשעפט: איך וועל אייך איינפּאַקען דעם פּאַלטען, און גיט מיר 50 זל. אָבער דאָס מוז געהען שנעל איידער דער „אַלטער" קומט צוריק אַריין. ער וועט נישט דער־קענען, אַז ס'פעהלט אַ פּאַלטען....

דער קליענט האָט זיך שנעל אַריענטירט וועגען וואָס ס'האַנדעלט זיך, האָט שנעל אַרויסגעכאַפּט 50 זל. געכאַפּט ס'פּעקעל און אַנטלאָפען.

ווי נאָר דער קליענט איז אַרויס איז צוריק אַריינגעקומען דער בעל־הבית — 50 זל. האָט דער פערקויפער געזאָגט, און אַוועקגעלעגט דאָס געלד אויפ'ן טיש.

— ס'איז ווייניג — האָט דער בעל־הבית געזאָגט, נאָר אויף דער היינטיגער צייט איז עס אויך גוט....

ניי־יאהר־מתנות
געטיילט פון „קונדס"־רעדאקטאר

ויטאָסען — אַ קראַוואַט אין קראַטען.

רעדאַקטאָר העקער — דעם דזשאַרעקס אַ פאָטאָגראַפיע.

דזשאַדאָשען — רעדאַקטאָר העקערס אַ פאָ־טאָגראַפיע.

גאָרען־באַנדראָווסקין — זשיטניצקיס בוך: „דעם זיידענס הייזעל".

גאַנדהין — אַ פּאָר הויזען.

דעפּ. ליבערמאנ'ס לעצטע ווארט

— מיט וואָס קען זיך דער אָנגעקלאָגטער ליבערמאַן פערטיידיגען?

— מיט וואָס קען איך מיך פערטיידיגען? ווען איך וועל זאָגען, אַז איך האָב געשטימט אויף דער „יעדינקע", וועט מיר דער העכער פּראָקוראָר גלוי־בען?

א יוד א סוחר

רב: ... ווי האָט מען עס התנה מיט 8 ווייבער? פון 8 ווייבער האָסטו וענומטו נדנים?

יוד: היליגער רבי, ביים היינטיגען קריזיס זענען דאָ בעסערע געשעפטען?

צום נייעם יאהר 1932

אַלטע יאָהרען,
נייע יאָהרען,
אַלע יאָהרען
קריכען, פליהען,
און מיט די יאָהרען
מיר פערפאָהרען....
יעדער יאָהר
ברענגט נייע קנייטשען,
גרויהע האָר...
וואָס־זשע איז די שמחה
מיט'ן נייעם יאָהר?
יאָהרען, יאָהרען,
אַלטע יאָהרען,
נייע יאָהרען,
עס שפּייט די צייט
מיט טעג און יאָהרען
און דאָס לעבען
האַלט אין איין פאָהרן
באַרג אַרויף
און באַרג אַרונטער,
זינגט זיך צו
און קרעכצט זיך אונטער..
יאָהרען, יאָהרען,
אַלטע יאָהרען,
נייע יאָהרען,
ליבע יאָהרען,
טרייבע יאָהרען,
עכטע יאָהרען,
שלעכטע יאָהרען,
יאָהרען קריכען,
יאָהרען פליהען,
יאָהרען וועלקען,
יאָהרען בליהען,
יאָהרען, יאָהרען,
איהר מאַכט קליגער
איהר מאַכט קעלטער,
איהר מאַכט שווערער
איהר מאַכט עלטער....

—:§:—

ס'איז בעסער...
אַ שמועס צווישען 2 לאדזער סוחרים

אויף נאָוואָמיעסקאַ גאַס שטעלט איין יוד אָפּ דעם צווייטען:

וואָס הערט זיך?

בעסער.

וואָס בעסער — מ'צאָהלט דיר די וועקסלען?

ניי.

קריגסט נישט קיין פּראָטעסטען?

ניין.

האָסט געקריגען אַ „נאַדזאָר"?

האָסט געלייזט געלד?

ווי פאַלסטו אויס?

נאָר, וואָס איז בעסער?

בעסער — פרעג דיך נישט...

נאך אלץ משה גרויס?
טענה פון א יוד צו א לאדזער באַנק

באַכ'ן קראַך פון ענגלישען פונט, זענען די אַקציעס פון אַ היגער באַנק שטאַרק געפאַלען.

מיט עטליכע טעג צוריק, בעת אַ גרויסער שביי־זאַוויערוכע איז זיך אַ יוד אַ מעקלער אַריין אין דעם פּאָדערהויז פון דער באַנק. דער וואָזשני, האָט דעם יוד אָנגענומען פאַר'ן קאָלנער און איהם געהייסען מוחל זיין. דאָ — האָט דער וואָזשני געזאָגט, טאָר מען זיך נישט דרעהען.

— זעהט נאָר די חוצפּה פון קבצנים — האָט זיך דער יוד געבייזערט. איצט, זייערע אַקציעס זענען געפאַלען אויף 50 פּראָצענט, און זענען נאָך משה גרויס....

קוריאזע טיפן אין דער העברעאישער ליטעראטור

א פאר בעטראכטונגען — פון ראובן בריינין

דרוש

דער טיפ פון שרייבער - דרשנים - מגידים („זאגער“) איז א גאנץ געוועהנליכע דערשיינונג אין דער „נאך ביבלישער “ליטעראטור.

די הויפט-כאראקטעריסטיק פון דעם מין שרייבער: זיי דערווייטערן זיך פון דעם שכל-הישר, פונ׳ם גראדען פערשטאנד, און האלטען זיך קיינמאל נישט ביי דער זאך זעלבסט, וואס זיי האבען אויסגעוועהלט, ווי מען קאן גלויבען, פאר א טעמע פון זייער אפהאנדלונג.

די „דרשנים ־שרייבער“ יאגען זיך, געוועהנליך, נא דא המצאהלע, נאך א ביליגע חכמה׳לע — נישט אבער נאך דער וואהרהייט, נאך דעם זין פונ׳ם ענין, ארום וועלכען זיי טאנצען און שפרינגען. זיי יאגען זיך נאך פערטיגע פסוקים און ציטאטען פון פערשידענע מחברים, אויף וועלכע זיי שטיצען זיך און הענגען זיך אן. זיי פערדרעהען די איינפאכע פסוקים און טייטשען אויס די פרעמדע ציטאטען פונקט פערקעהרט פון דעם, וואס זייערע אריגינעלע מחברים האבען געוואלט זאגען.

די דרשנות-שרייבעריי איז גייסטיגע אקראבאטיק פון ביליגען סארט, זי דראפעט זיך אויף גלייכע וועגט און רייסט זיך אין אפענע טירען, ביי איהר געהען די געדאנקען מיט׳ן קאפ אראפ.

דער מין שרייבעריי איז גייסטיגע אקראבאטיקלעך, צו בעלערנען די לעזער און צו עפענען זיי די אויגען אויף געוויסע פונקטען, וואס פאדערען א ריכטיגע בעלייכטונג. נישט צו בעריינער׳ען דעם וויסען פון דעם לייענדען, אדער לערנענדיגען עולם, איז איהר צוועק, נישט דאס. זי זוכט נאר א געלעגענהייט צו בעווייזען די קונצען, וואס זי קען, צו וואר־פען שטויב אין די אויגען און פערבלענדען זיי מיט בקיאות בעלעזענקייט (אין געוויסע פאלען ווייזט זיך ארויס, אז די בקיאות איז זעהר אויבערפלעכליך אדער עס איז אינגאנצען פאלש. עס געפינען זיך צווי שען די דרשנים-שרייבער אויך אזעלכע וואס טראכטען אויס ציטאטען, מ״אה־מקומות פון מחברים, וואס האבען קיינמאל נישט עקזיסטירט).

אמת, די ציטאטען געהער׳ען גארנישט צום ענין, אבער דער ענין זעלבסט איז נאר א מין צו־טשעפעניש צו די ציטאטען.

א לייבליכע שוועסטער פון דער דרשנות־שרייבעריי איז די פלפול־שרייבע־יי, די שרייבער וועלכע געהער׳ען צ ודי בעלי־פלפול צייכענען זיך אויס, אין די מייסטע פאלען, מיט זייער גייסטרייכקייט און שארפזיניגקייט, מיט עכט יודישער חריפות, אבער זיי פערווענדען זייערע שארפע גייסטיגע כוחות אויף פלפול. קאזואיסטיק, וועגען זאכען, וואס האבען נאך קיינמאל נישט פאסירט (וועגען א, ווי דער תלמודישער אויסדרוק לויטעט, „ביצה שלא בולדה“, אנ׳איי ,וואס איז נישט געבוי־ען געווארען) און וועגען זאכען, וואס קאנען גאר קיינמאל נישט פאר־קומען. די גמרא רופט עס אן „עורבא פרח!“. אויף יודיש וועט עס הייסען: „וועגען זאכען, ווי „א קוה איז געפלויגען איבער׳ן דאך און געלייגט אנ׳א איי“.

קלאסישע ביישפילען פון אזא פלפול, פון אזא שפיצפינדיגקייט געפינט מען אין שאלות ותשובות פון רבי יעקב פאלאק און רבי עקיבא איגר.

א שטיף־שוועסטער פון די צוויי אויבען־אנגע־רופענע ליטעראריש שוועסטער איז די מליצה־שרייבעריי.

א העברעאישער בעל־מליץ איז א ליטעראריש שער לאטוטניק. ער האט נאר צו טון מיט אלטווארג. ער רייסט ארויס שטיקלעך פסוקים פון תנ״ך, — און אממייסטען גראד די האמעטנע און ביז אויף הייגטי־גען טאג וועניג אויפגעסקלע־טע — און סטריגער־וועט דאס ווי עס צוזאמען.

די העברעאישע מליצה, וועלכע איז צוזאמענ געשטעלט פון אלטע מוסטער (אין מיטעלאלטער האט מען עס גערופען „מאזאאיק־שפראך“) ענט־האלט אין א מאקסימום פון אויסגעבאקטע ווער־טער א מינימום שבמינימום פון זעלבסטשטענדיגען געדאנק, אדער פון, אנ׳אייגענעם ווילען.

אויך אין דער ניי־העברעאישער ליטעראטור געפינען זיך נישט וועניג שרייבער דרשנים־מגידים און בעלי־מליצה. צווישען די לעצטע ווען עס געפי־נען זיך אזעלכע, וואס זענען נישט בעהאוונט אין תנ״ך (אין אונזער׳ע טעג געפינען זיך אויך אזעל־כע העברעאישע שרייבער, וואס נישט נאר האבען זיי קיינמאל נישט געלערנט דעם גאנצען תנ״ך, נאר אפילו קיינמאל נישט אריינגעקוקט אין איהם, אויף וואס זיי זענען בעזונדער׳ס שטאלץ) אדער זיי שעמען זיך מיט דער תנך־מליצה — בארגען זיי אויס פרעמדע מאדערנע מליצות, אנגעשוואלענע פראזען, און גיבען עס איבער אין א פערקריפעלטער העברעאי־שער איבערזעצונג, הגם עס קלעפט זיך נישט א ווארט צו א ווארט.

סוד

צווישען די בעלי־סודות, די העברעאישע מיס־טיקער און מעטאפיזיקער זענען פערהאן נישט ווע־ניג, וואס צייכענען זיך אויס מיט זייערע אריגינעלע און טיפע געדאנקען, מיט לײדענשאפטליכע פייער־דיגע טעמפעראמענטען און מיט די דינסטע חושים פאר שעהנקייט און אלע פינעסען, דערביי אבער זע־נען זיי ,— און גראד די גרעסטע פון צווישען זיי,— זעהר ארעם און נעבעכדיג אין שפראך־מיטלען און אויסדרוק־פארמען, עס איז ביי זיי נעפעלדיג, טו־מאנע, נישט נאר דער אינהאלט, דער תוכן, אבער אויך די צורה, די פארם.

דער קלאסישער ספר פון דער קבלה, פון דער חכמת הנסתר (די געהיים לעהרע), דער זוהר, איז פערפאסט אין א מיש־מאש פון דריי לשונות, אויף איין מאל און דורך אייגאנדער: אין העברעאיש (דער ווינציגסטער עלעמענט) ארמית און סורית.

רבי נחמן בראצלאווער, דער אריגינעלער מיס טישער דענקער, האט זיך אויך אנדערש נישט גע־קענט — און פיליבט אויך נישט געוואלט, — אויס־דריקען ,ווי אין נאר א געמישטען לשון פון לשון קודש מיט יודיש.

וועגען דער שפראכליכער דערשיינונג אין צוזאמענהאנג מיט דער יודישער מיסטיק און מעטא־פיזיק, לאזט זיך זעהר פיל זאגען, אבער נישט דא איז דער פלאץ דערפון.

צווישען דיווירקליך מיסטישע נאטורען, ווי צום ביישפיל דער אר״י, רבי משה קורדובירו, און , רבי חיים וויטאל ,וואס זייער געבראכענע שפרונג־האפטיגע און האלב נישט־דערזאגטע שפראך איז גע ווען זייער נאטירליכער לשון, געפינען זיך אויך אזעלכע מקובלים וואס זייער קלארער פערשטאנד און פילאזאפישער דענקען האט אין זיי, אין געהיים רעוואלטירט קעגען דער תורת־הנסתר, קעגען דעם מיסטיציזם, דאך האבען זיי, אין ווידערשפרוך צו זייער גאנצען מהות, זעלבסט אליין פערפאסט קבלה־ספרים.

דער פילאזאפישער דענקער יש״ר מקרניא, וואס האט זיך פיל בעשעפטיגט אויך מיט נאטור־וויסענשאפטען און מיט מאטעמאטיק, האט זיך נאר איוו און אפענהערציג מודה געווען אין דעם.

אין זיין ספר „מצרף לחכמה“ זאגט ער גאנץ אפען:

„און איך שרייב דא קעגען די פילאזאפען און איך בין ארויסגעקומען מיט גאט׳ס הילף צו פערטיי־דיגען די חכמה פון קבלה, ווייל אזוי בין איך בעפוי־לען געווארען פון אייבעם פון די פירשטען, פון די שרי יהודה, וואס זיין הארץ האט זיך היינט צוגע־ווענדעט צו די רייד פון די מקובלים, און אזוי ווי איך בין בעהעפטעט צו איהם אין א באנד פון ליב־שאפט, האב איך זיך בעפרייט פון מיינע לימודים, אום צו טון דעם ווילען פון זיין עקסעלענץ.

“און ווען מארגען וועט איהם בעהערשען אנ׳ אנדער גייסט, און מיין הארר וועט בעקומען חשק צו דער חכמה פון פילאזאפיע, און ער וועט מיך בעטען אזוי צו זאגען: געה און לויב זי און הויב זי אין די אויגען פון די אנגעזעהענע מענשען, וועל איך דאן אנגורטען ווי א מאן מיינע לענדען, אום צו פער־טיידיגען די פילאזאפיע.

עס איז א זעלטענער מענשליכער דאקומענט, וואס זאגט אונז אויס איינע פון די גרויסע סודות, פון יענער עפאכע: ווי דער מענשליכער פרייער גייסט איז פערגוואלטיגט און פערקריפעלט געווארען דורך זייבע מעצענאטען.

רציחה און טויט־שטראף

די שטעלונג צו זיי אין דער יודישער תורה

פון הרב יהושע שפעטמאן

2.

לויט דעם יודישען דין האט מען נישט אנגענומען קיין ערקלעהרונג פון שול־דיג פון דעם בעשולדיגטען זעלבסט

דער רוצח אליין האט לויט דעם יודישען דין בלויז געהאט דאס רעכט זיך צו פערטיידיגען, א־בער, ווען ער האט געזאגט אויף זיך שלעכטס, אדער ווען ער האט זיך אליין מודה געווען און זיך ער־קלערט פאר שולדיג, האט דאס נישט געהאט קיין בעדייטונג. דאס איז געווען א כלל „אין אדם עושה עצמו רשע“.

דער רמב״ם הלכות סנהדרין פי״ח זאגט : „אין ממיתין המודה בעבירה, שמא נטרפה דעתו בדבר זה, שמא מן העמלין מרי נפש הוא המתחכים למות שתוקעים חרבות בבטנם, ומשליכים עצמם מן הגגות, שמא כך זה יבא יאמר דבר שלא עשה, כדי שיהרג“ — וואס דאס מיינט : — מען פיהרט נישט אויס קיין טויט־אורטייל אויף דעם, וואס איז זיך אליין מודה אין פערברעכען, ווייל טאמער איז ער נישט ביים פולען זינען, אדער ער איז פון די, וואס עס ווערט זיי פער׳מיאוס׳ט דאס לעבען, וואס ליי־דען פון מעלאנכאליע, מרה שחורה, וואס ווילען בע־געהן זעלבסטמארד, און דערפאר זאגט ער א זאך, וואס ער האט נישט געטון, כדי מען זאל איהם הרג׳ענען...

און ווען מען האט שוין אויסגעפיהרט א טויט אורטייל ביי יודען, איז דאס געטון געווארען מיט׳ן בעגריף פון הומאניטעט און ליבע, און דאס ווערט ערקלערט מיט׳ן פסוק: „ואהבת לרעך כמוך“, ברור לו מיתה יפה (קלויב איהם אויס א גרינגען טויט). נאכ׳ן טויט־אורטייל האט מען איהם בעגראבען צוזאמען מיט דער שווערד, מיט וועלכער מען האט איהם הינגעריכטעט, כדי מען זאל נישט דערמאהנען צו שאנדע דעם מענש. חס המקום על כבוד הבריות, אפילו דעם כבוד פון א פערברעכער האט מען גע־זוכט צו שוינען.

מען האט זיך שטארק געהיט פון אויסצופיהר־רען א טויט־אורטייל. ווען א סנהדרין האט אויסגע־פיהרט א טויט־אורטייל איין מאל אין 70 יאהר, האט מען זיי גערופען „חבלנית“, מערדערישער בית־דין. ר׳ עקיבא יר׳ טרפון זאגען ווען מיר זאלען געווען זיין אין די סנהדרין, וואלטען מיר קיין מאל אויף קיין מענש נישט ארויסגעגעבען א טויט־אור־טייל, ווייל מיר וואלטען אזעלכע פראגען געשטעלט, אויף וועלכע די עדות וואלטען נישט מעגליך געווען צו ענטפער־ען. (טריפה הרג שלם הרג, מכות ז׳ י״ב). כל זה בסנהדרין ובמכות, וברמב״ם הלכות סנהדרין בהלכות רוצח וב״מ.

עס איז אינטערעסאנט דער דין, אז אויב אלע 23 סנהדריין זענען פאר דער בעשולדיגונג, און קיינער זעהט נישט קיין שום זכות צו פערטיידיגען דעם בעשולדיגטען, ווערט ער בעפרייט פון טויט־שטראף — סנהדרין שראו כלם לחובה פוטרין אותו, סנהדרין י״ז יע״ש במפורשים הג׳ צבי חיות — אזוי פסק׳ענען אלע מפורשים אויך דער רמב״ם — לבד מהרמ״ה שמפרש פוטרין אותו, הורגין אותו מיד. אין הלכה כן, שהוא יחיד בדין הזה בגד כל הפוסקים. דער דאזיגער דין קען זיך ערקלער׳ען מיט דעם, ווייל די יודישע תורה בעטראכט דעם פערברעכער ווי א קראנקען, די עבירה ווי א קרענק, פון נישט נארמאלקייט, פון לייכטזיניגקייט, אויפגערעגטקייט, שפרות. עס ווערט געזאגט (סוטה ג׳), אין אדם חטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות. א מענש זינדיגט נישט ביז עס געהט אין איהם א־ריין אנ׳אומנארמאלקייט, א משוגעת. „לא תכעס ולא תחטא, לא תרוי ולא תחטא“ ; (ברכות כ״ג).

זאלסט נישט זיין אין כעס וועסטו נישט זינדיגען, זאלסט נישט שיכור׳ען וועסטו נישט זינדיגען.

דאס דורכפיהרען טויט־שטראף אין דער יודי־שער תורה ווערט בעטראכט מיט די דריי יסודות :

1) נקח ינקם (משפטים), פון דאנען איז דער דין, אז פאר רציחה קומט טויט־שטראף מיט א שווערד — ע״ש חרב נוקמת נקם ברית; 2) למען ישמעו ויראו, מען זאל הערען און מורא האבען צו טון א פערברעכען, און 3) דאס איז דער וויכ־טיגסטער יסוד, וואס הארמאנירט מיט׳ן יודישען גייסט, „ובערת הרע מקרבך“, זאלסט אויסראטען דאס שלעכטס פון צווישען אייך. אינטערעסאנט איז, אז עס שטעהט נישט “הרשע“, דעם רשע, נאר „הרע“, נישט דעם רשע זאל מען אויסראטען, נאר דאס שלעכטס; ע״ש מי כתיב, יתמו חוטאים, יתמו חטאים כתיב, דאס אויספיהרען דעם טויט־אורטייל זאל ברענגען דעם נוצען, אז גלייכצייטיג מיט׳ן אויסראטען דעם פערברעכער זאל אויך ווע־רען אויסגערוימט דאס שלעכטס, ווייל דאס ווירקט אויף אלע מענשען, זיי נעהמען זיך ארויס א לעהרע, א מוסר השכל, און דערווייטערן זיך פון שלעכטס. איז דערפאר פסיכאלאגיש גענומען, אז א לעהרע, א מוסר השכל, נעהמט מען נאר פון א גלייכען, אבער פון א איבער־מענש, פון אנ׳אומ־נארמאלען, פון דער גוטער אדער פון דער שלעכ־טער זייט, פון א גרויסען צדיק אדער אנ׳אויסוואורף א רשע נעהמט מען נישט קיין מוסר השכל, און עס ווירקט נישט. אט דערפאר ווען אלע סנהדרין זאגען שלעכטס, עס איז נישטא קיין איינער, וועל־כער זאל געפינען א שטיקעל זכות, ווי אויך איז געווען א באטיס, א התראה, און ער האט דווקא גע־טון דעם פערברעכען, האט מען דא צו טון מיט אנ׳אויסערגעוועהנליכען טיפ פון אנ׳אומנארמאלען פערברעכער, אנ׳אויסוואורף, וועלכער איז א בעס־טיע אין א מענשען־הויט, און אזעלכע ווערט נישט גענומען פאר א ביישפיל פון א מענש. דאס אויס־פיהרען דעם טויט־אורטייל אויף איהם וועט פאל־גליך פסיכאלאגיש נישט גרייכען, דעם ציל, צו זיין א לעהרע, עס וועט נישט האבען דעם געווינש־טען רעזולטאט. דער טויט־אורטייל וועט פסיכאלא־גיש גאר נישט ווירקען אויף דער געזעלשאפט, דער ביי מוז פערשטאנען ווערען, אז מען בעפרייט איהם פון טויט־אורטייל, אבער ער ווערט געהאלטען אין תפיסה אונטער א ספעציעלען רעזשים פון גערש־טען מיט וואסער, ווי א חיה, ביז ער שטארבט — (רמב״ם הלכות רוצח, ובזה יובן לנו רש״י בחולין י״א ע״ב, ד״ה וכי תימא יעיין במפורשים).

צום סוף איז נאך צו בעמערקען די ערקלע־רונג — עבר אדם על ואהבת לרעך כמוך, סופו לעבור על לא תקום ולא תטור ועל וחי אחיך עמך, וסופו בא לידי שפיכת דמים (ספרי ילק״ש שופטים). האט א מענש בעגאנגען דעם פערברעכען געגען מענשען ליבע, וועט דאס פיהרען צו גשמיות׳דיגע טהיירישע בלוט־דורשטיגע נקמה, און ווען נישט וועלען פערשטעהן דעם געפיהל, אז דער צווייטער דארף אויך לעבען ,און ער דערפיהרט ביז בלוט פערגיסונג און רציחה. כדי אויסצומיידען רציחות, מערדערייען, אזוי פון פרט ווי פון כלל, פון דער גאנצער געזעלשאפט פון מענשען, מוז ווערען אויס געראטען דער געפיהל פון נקמה און שנאה. עס מוז א רעכט אויף לעבען און האבען פרנסה און מוז לע־פערשטאנען ווערען, אז דער צווייטער האט אויך א רעכט אויף לעבען, דער הויפט־יסוד פון ואהבת לרעך כמוך, מענשען־ליבע, וואס איז דער הויפט־יסוד פון דער יודישער תורה, האט בעשטימט די דערמאנטע דינים, וואס זאלען פערמיידען הינריכטונגען, אפילו ווען טויט־אורטיילען ווערען ארויסגעגעבען.

א פאטענט אדער א מאסקענבאל?...

אדער: מיינע און מיין ווייבס ניי־יאהר־קלאפאטען

(ענדע פון דער 8. זייט).

א טייוועל מיט הערנער. קאזאקען און קוימענ־קעהרערס. מ׳מאהלט זיך און מ׳שמירט זיך. ס׳שוט זיך אויף טיש און אויף בענק, א טאר־עראס, א גע־פילדער, א יאהר־מארק.

ווי איך קום נאר איבער דער שוועל, לויפט מיר ענטקעגען א „קאזאק“ מיט א נאגייקע אין דער האנד.:

— טאטעשי, גיכער, ס׳איז שוין שפעט!...

— וואס גיכער, ווען גיכער? וואס איז דאס סארע יאהר־מארק אין מיטען דערינען? — האב איך נישט פערשטאנען די גאנצע מעשה.

— וואס איז דאס סארע רייד? — האט זיך צו מיר צוגעריקט דער טייוועל מיט די הערנער— דו האסט שוין פערגעסען, וואס דו האסט געזאגט ביים מיטאג.

— וואס האב איך געזאגט?

— דו האסט נישט געזאגט, אז דו האסט שוין? אז סוועט הייי־יאהר נישט זיין אנדערש ווי אלע יאהר? האסט נישט געזאגט, אז דו האסט זיך דעם קאפ צובראכען, אפי מ׳זאל נישט פערשעהמט בלייבען?

— וואס האט מיך גע׳חלומ׳ט די נאבט און יע־גע נאכט, זאל אויסגעהען צו מיינע שונאים׳ס קעפ!— איך האב דאך געמיינט — דעם פאטענט. איך האב געזאגט, אז איך האב שוין מיט מזל א פאטענט אויפ׳ן נייעם יאהר — אבער מאסקאראדעס? ווער געהט עס היינטיגע צייטען אויף מאסק[illegible]עס, ווער? איהר זענט משוגע, צי חסר־דעה? — [illegible] אויס די מאזשגעס! — שלאפען־געהען !...

מילא, וואס עס האט זיך אפגעטון, דאס דארפט איהר אליין פערשטעהען. דער „טייוועל“ האט אויס געטון די הערנער. דער „קאזאק“ האט ספאזמירט. דער „קוימענקעהרער“ איז געווארען „ווייס“ ווי קרייד — יום־כיפור!...

נו, וואס זאגט איהר נישט צו די ווייבער? איך רעד פון א פאטענט, און זי רעדט וועגען מאסקאראדע.

יודען, אפשר ווייסט איהר, ווער ס׳האט אויס־געקלערט מאסקאראדעס? — עוקר מן השורש - דארף מען איהם זיין !...

א נייעם סארט בוכשטאב-שריפט

האט מען אויסגעגראבען אין סיריען

א דייטשער פראפעסאר האט שוין איבערנעלייענט דעם נייעם אלף-בית — ער האט 27 אותיות. — די פראנצויזען האבען עס אויסגעגראבען אין א פערשאטענעם בארג ביים ברעג ים אין צפון סיריען. — ווי דער ארט זעהט היינט אויס און וואס ער איז געווען אמאל, אין משה רבינו'ס צייטען;

(נאטיצען) — **פון ד"ר ז. קאדיש**

אין די לעצטע פאר יאהר האבען די ארכעאלאגען געמאכט א גרויסע ענטדעקונג, וואס האט פארדינט ארויסצורופען א סענסאציע אין דער וועלט. פארלויפיג, אבער, האט מען נאך ווינציג וואס געהערט דערפון. בלויז אין די פאך-זשורנאלען האט מען וועגען דעם געשריבען. דער אלגעמיינער עולם ווייס נאך אבער גארנישט פון דעם.

די ענטדעקונג בעשטעהט אין א נייער בוכשטאבענשריפט, אין א שפאנעל-נייעם סארט אלף-בית פון 27 אותיות, וואס אנ'ארכעאלאגישע עקספעדיציע פון די פראנצויזען האט מיט א פאר יאהר צוריק, אין יאהר 1929, אויסגעגראבען אין צפון סיריען. עס איז אנ'אלף-בית פון פלעקלעך-צייכענס בעת אבער די פלעקלעך-שריפט, דער „כתב-היתדות", פון בבל און אשור איז בעשטאנען מעהרסטענס פון צייכענס פאר זילבען, איז די נייע-ענטדעקטע שריפט אנ'אלף-בית, א שריפט, וואס איז בעשטאנען פון בוכשטאבען, פון צייכענס פאר איינצעלנע קלאנגען.

די נייע-ענטדעקטע שריפט איז, אלזא, א בוכשטאבענשריפט, וועלכע האט זיך ענטוויקעלט פון דער פלעקלעך-שריפט פון בבל און אשור (ביידע לענדער האבען געהאט דיזעלביגע שפראך און שריפט). די דאזיגע פלעקלעך-שריפט איז בעשטאנען פון אנ'אומגעהייערע צאהל פון פערשידענע קאמבינאציעס פון פלעקלעך, וואס יעדערע פון זיי האט מיט זיך פארגעשטעלט א זילבע. אבער אפטמאל אויך א ווארט. כדי צו זיין א געלעהרנטער אין דער שריפט, כדי צו זיין דאס, וואס מיר רופען א גראמאטנער מענש, האט מען אין מעסאפאטאמיען אין די אלטע צייטען געמוזט קענען ארום אכט הונדערט פון אט די טשיקאווע שריפט-צייכענס. דער נייע-ענטדעקטער פלעקלעך אלף-בית בעשטעהט אבער אינגאנצען פון 27 פלעקלעך-קאמבינאציעס, וועלכע זענען צייכענס פאר איינצעלנע קלאנגען, ווי די אותיות פון אונזער אלף-בית. זיך אויסצולערנען אזא שריפט, איז שוין נישט שווער געווען.

* * *

ווי שוין געזאגט, איז די ענטדעקונג געמאכט געווארען מיט צוויי יאהר צוריק. מ'האט אויסגעגראבען א גאנצע מאסע, א גאנצען ארכיוו פון ליימענע טאוולען בעשריבענע, אדער, ריכטיגער, בעקריצטע. איינינע פון די דאזיגע טאוולען זענען געשריבען מיט דער שפראך פון בבל און אשור. די מעהרסטע, אבער, מעהר ווי פערציג, זענען אין אנ'אומבעקאנטער שריפט און שפראך.

אבער עס איז שוין א יאהר צייט, ווי די נייע-ענטדעקטע שריפט איז נישט מעהר קיין אומבעקאנטע, קיין פרעמדע. עס האט זיך שוין איינגעגעבען א דייטשען געלעהרטען, דעם בעריהמטען אריענטאליסט, פראפעסאר האנס באוער, צו דעשיפערירען די דאזיגע נייע שריפט, און אין די קרייזען פון די פאך-געלעהרטע האלט מען, אז ער האט ריכטיג געטראפען. אז מ'איז גאר נישט זיכער נאך מיט מאנכע פרטים, אבער דעם עיקר, די הויפט-צייכענס פון דער שריפט קען מען שוין.

אבער בלויז די „עברי" פון די טאוולען האט האנס באוער פארלויפיג פערעפענטליכט, דעם „פירוש-המלות", אבער, דעם אינהאלט זייערען, האט ער נאך נישט געגעבען. מ'טאר זיך נאך דערמיט נישט איילען, זאגט ער. וועגען דער שפראך פון די טאוולען זאגט ער, בלויז, אז דאס איז מערב-סעמיטיש. עס הייסט: דאס איז נישט באביליאניש-אסיריש, וואס ווערט בעצייכענט אלס מזרח-סעמיטיש. אבער א ס ך ווערטער פון די טאוולען, לויט דער דעשיפרירונג פון האנס באוער, זענען, יעדענפאלס, העברעאישע, וואס מיר האבען אין תנ"ך.

* * *

מ'בעצייכענט די נייע שריפט אלס די שריפט פון ראס שאמרא, ווייל אזוי הייסט היינט דער ארט, וואו די ענטדעקונג איז געמאכט געווארען.

ראס שאמרא איז א בארג, וואס ליגט אין צפון-סיריען, אין צפון-זייט פון דעם לבנון, ביים ברעג פון מיטעללענדישען ים, ביי א בוכטע, וואס הייסט ביי די אראבער „דער ווייסער האפען". עס קומט אויס פונקט ענטקעגען דעם אינזעל ציפערן, ארום 50 ים-מייל פון דעם אינזעל. היינט איז דאס א פערוואָרפענע געגענד אין סיריען, א בעזונדערע מדינה'לע, איינע פון די מדינה'לעך אין סיריען, וועלכע האבען אנ'אייגענע פערוואלטונג און שטעהן אונטער דעם מאנדאט פון פראנקרייך. אויף די רוקענס פון די בערג שטעהען נאך דארטען שלעסער, וועלכע זענען געבויט געווארען פון די „נוסעי הצלב" די צלם-טרעגער אין מיטעלאלטער, און לעבען לעבט מען נאך דארטען ווי אין די צייטען פון תנ"ך. ווארום עס איז א לאנד פון פויערים און פאסטוכער, דאס, וואס יודען זענען געווען אין יענע צייטען, פון וועלכע עס ווערט דערצעהלט אין תנ"ך.

אט דאס אלץ איז ערשט פאר צוויי יאהרען ענטדעקט געווארען פון אנ'ארכעאלאגישער עקספעדיציע פון די פראנצויזען.

ווי אזוי אבער איז די ענטדעקונג געמאכט געווארען? ווי אזוי איז דאס גאר איינגעפאלען די פראנצויזען צו גראבען יענעם בארג?

צופעליג האט פאסירט, אז אין פריהלינג פון יאהר 1928 האט א דארטיגער פויער אויפגעגראבען אויפ'ן בארג א שטיין, וואס האט פערדעקט דעם אריינטריט צו אנ'אונטערירדישען גאנג. אט דער גאנג אונטער דער ערד האט געפיהרט צו א קאמער פון א קבר, פון וועלכען די ארטיגע איינוואוינער האבען אויסגערויבט אלץ, וואס עס האט אין זיך ענטהאלטען, ווייל דארטען זענען מסתמא געווען גאלדענע זאכען.

הכלל, דער פראנצויזישער גובערנאטאר האט געהערט פון דער דאזיגער מעשה און ער האט עס באלד געלאזט וויסען אין פאריז, און דאס האט געפיהרט צו דעם, אז מ'האט ארויסגעשיקט אנ'ארכעאלאגישע עקספעדיציע.

* * *

עס ווייזט אויס, אז די פראנצויזישע עקספעדיציע, וועלכע האט אויפגעגראבען ראס-שאמרא, איז אנגעפיהרט געווארען פון שטילע און בעשיידענע מענשען. ווארום מ'האט ענטדעקט אין ראס-שאמרא טייערע און בעדייטענדע זאכען, ווי אין דעם קבר פון טוטאנכאמען, מיט וועלכען די וועלט האט זיך אזוי געטומעלט מיט עטליכע יאהר צוריק, קינד-און-קייט האט גערעדט פון טוטאנכאמענס קבר. פון די ענטדעקונגען אבער, וואס מ'האט געמאכט אין ראס-שאמרא, ווייס גאר און רעדט גאר קיינער נישט.

* * *

דא האנדעלט זיך, אלזא, נישט גלאט אזוי וועגען א פערשאטענער שטאט פון די אלטע צייטען, וואס מ'האט איצט אויסגעגראבען, נאר וועגען אנ'אלטער ציוויליזאציע, פון וועלכער מ'האט ביז איצט די מינדסטע ידיעה נישט געהאט, א ציוויליזאציע מיט אנ'אייגענם שריפט-סיסטעם.

די דאזיגע ציוויליזאציע האט דארטען געבליהט אין דער בראנז-צייט, ווען מ'האט נאך נישט געוואוסט פון קיין אייזען און מ'האט נאך געמאכט אלע כלים, געצייג און געוועהר פון בראנז, וואס איז א געמיש פון קופער און צין. א גרויסען טייל פון דעם קופער, וואס די וועלט האט דעמאלט פערבוצט, האט צוגעשטעלט דער אינזעל ציפערן, און אזוי ווי „דער ווייסער האפען" אין סיריען ליגט, ווי שוין געזאגט, בלויז פופציג מייל פון ציפערן, איז דארטען דעריבער געווארען א וויכטיגע סטאציע פאר'ן האנדעל.

די רייכע קופער-מאגנאטען פון ציפערן און קרעטא האבען, קענטיג, אפגעלאדען אין דעם ווייסען האפען דייערע שיפען מיט קופער און פון דארטען טראנספארטירט ווייטער אויף די רוקענס פון קעמלען, קיין ארם-נהרים, קיין אשור און קיין בבל. זיי האבען דעריבער געהאט זייערע געשעפטס-הייזער און מאגאזינען אין ראס שאמרא, וועלכע איז אין יענע צייטען געווען א רייכע הויפט-שטאט, דער צענטער פון א רייכען וועלט-האנדעל.

וואס פאר א נייע ליכט, אבער, ווארפט אט די ענטדעקונג אויף דער געשיכטע פון שריפט בכלל און פון בוכשטאבענשריפט בפרט? דאס צו ערקלערען איילען זיך נאך די געלעהרטע נישט דערווייל. עס איז נאך צו פריה, האלטען זיי, צו ציהען פון דעם ברייטע, אלגעמיינע שלוסען. מ'מוז נאך ווארטען ביז די גאנצע זאך וועט גענויער און גרונטליכער אויסגעארבעט [illegible]

גרעסטער וויצלינג צווישען רביים

אנ'אויסוואהל פון ראפשיצער רבינ'ס ווערטלעך און הלצה'לעך

פון מנשה אונגער

דער ראפשיצער האט געהאט א גבאי, וואס האט געהייסען אזוי ווי דער רבי אליין, ר' נפתלי הירש, דער גבאי אליין איז אויך געווען א גרויסער ווערטעל-זאגער, ער איז געווען, אזוי צו זאגען, דעם רבינ'ס הויף-בדחן, אזוי ווי הערשעלע אסטראפאליער איז געווען דער הויף-בדחן ביים רבין, ר' ברוך'ל פון מעזשיבעזש.

איינמאל, חנוכה-צייט, איז דער ראפשיצער געפאהרען אין די שכנות'דיגע דערפער צונויפנעהמען חנוכה-געלד ביי די דארפישע קרעטשמערס, האט זיך דעם גבאי געוואלט א שטיף-טון און ער רופט זיך אן צום רבין:

— רבי, ווי לאנג איז דער שיעור, איך זאל זיין גבאי און איהר זאלט זיין רבי?

— נו, אדרבא, לאמיר זיך טוישען מיט די מלבושים — האט דער ראפשיצער רבי זיך אנגערופען.

דער רבי האט דעם הנאה געהאט פון דעם, און זיי האבען זיך געטוישט מיט די מלבושים. דער ראפשיצער האט זיך געזעצט אין דער זייט און דער גבאי — אויבענאן. די בויד איז געקומען אין א דארף, וואו א פרעמדער יוד האט ערשט צום ערשטען מאל געפאכטעט די קרעטשמע ביים פריץ. דער פערשטעלטער גבאי איז אריין אין דער קרעטשמע און מודיע געווען דעם קרעטשמער, אז דער ראפשיצער איז געקומען.

דער קרעטשמער האט שוין געהאט געהערט פון לאנג פון דעם ראפשיצער רבין, נאר ער האט איהם אליין נישט געקענט. מען האט חאפ פריי געמאכט א שטוב און דער גבאי איז ארא פון דער בויד. מעשה-דבי, נאכגעמאכט מיט אלע פיטשעווקעס דעם אמת'ן ראפשיצער און אריין אין דער פאר איהם צוגעגרייטער שטוב.

דער קרעטשמער האט געפרעגט דעם פערשטעלטען גבאי, וואס דער רבי וועט עסען. זאגט צו איהם דער „גבאי":

— מיין רבי עסט גארנישט, ער פאסט פון איין שבת צום צווייטען שבת....

דערפאר האט זיך דער ראפשיצער אליין אוועקגעזעצט ביי א גוט-געדעקטען טיש און האט גע-געסען, ווי עס בעדארף צו זיין.

דער פערשטעלטער רבי האט געזעהן, אז עס פערגעהט א שעה נאך א שעה און מען גיט איהם גארנישט טועם צו זיין, האט ער געשיקט רופען זיין „גבאי", דאס הייסט: דעם ראפשיצער רבין.

— פאר-וואס גיט מען מיר גארנישט אריין צו עסען? — פרעגט דער פערשטעלטער רבי — צי האב איך אייך אויך געלאזט אזוי לאנג הונגערן?

— וואס זאל איך טון — האט דער פערשטעלטער רבאי געענטפערט, — אז דער נייער קרעטשמער איז א קמצן און ער וויל גארנישט געבען צו עסען.

ער זאגט, אז ער האט צוגעשטעלט א שעפעל קארטאפעל.

עס זענען אריבער נאך א פאר שעה — און דער פערשטעלטער רבי זעהט, אז דער גבאי ברענגט גאר נישט אריין. האט ער זיך נישט געקאנט איינהאלטען און געעפענט די טיר, ווי ערשט'וינט איז ער געווארען, ווען ער האט דערזעהן, ווי דער ראפשיצער רבי זיצט אין דער צווייטער שטוב ביי א טיש מיט פלייש און א סך חסידים זיצען ארום איהם.

דער פערשטעלטער רבי איז צו צום ראפשיצער און האט אויסגערופען:

— ראפשיצער רבי, נאט אייך צוריק די ווייסע בעקעשע (די רביים זענען דעמאלט געגאנגען אין ווייסע מלבושים) און זייט איהר צוריק רבי! איך האב שוין מעהר קיין כח נישט דערצו...

— אהא, אזוי שווער איז צו זיין א רבי איין טאג? און איך מוז טראגען דעם עול מיין גאנצען לעבען! — האט דער ראפשיצער געענטפערט.

* * *

דער ראפשיצער רבי האט געהאט א חסיד, וועלכער האט געוואלט אריינלייגען אין אלע מעשים, וואס דער רבי האט געטון, עפעס א גרויסע כוונה.

איינמאל איז דער חסיד אריין צום רבין פרעגען, פאר-וואס דער רבי שניידט זיך אפ די נעגעל פרייטאג ערשט נאך דער מקוה. דער רבי האט דעם חסיד געענטפערט, אז אין דעם שטעקט גאר א גרויסע זאך, וואס ער קאן איהם אזוי לייכט נישט זאגען, נאר אויב ער וועט פאסטען א פאר תעניתים, וועט ער איהם דערנאך מעגען מגלה זיין דעם סוד.

דער חסיד האט עס זעהר געוואלט וויסען, האט ער געפאסט דריי טעג נאכאנאנד און דערנאך אריינגעקומען צום ראפשיצער בעטען, ער זאל איהם שוין זאגען.

— ניין, דו ביזט נאך נישט ראוי — האט איהם דער ראפשיצער געזאגט — דו מוזט נאך דריי טעג פאסטען....

אין דריי טעג ארום איז דער חסיד ווידער גע-קומען צום רבין געוואויר ווערען דעם סוד.

— געפאסט בשלימות? תשובה געטון? — האט דער רבי געפרעגט.

— יא, רבי — האט יענער אפגעענטפערט.

— אויב אזוי, הער-זשע מיך צו: דער סוד פון שניידען די נעגעל נאך דער מקוה בעשטעהט אין דעם, וואס נאך דער מקוה זענען די נעגעל ווייך און שניידען זיך בעסער....

* * *

דער ראפשיצער האט אויך געהאט א שטארקען פסיכאלאגישען חוש. מען האט איהם נישט געקאנט אפנארען.

אזוי ווערט דערצעהלט, אז ער האט געהאט אנ'אלטען חסיד, וואס איז געווען א גרויסער למדן און אנ'איש מכובד ביים רבין. ער איז געווען פון די ערשטע טיש-זיצערס. דער חסיד האט אבער אין די יונגע יאהרען געטון אנ'עבירה, וואס האט איהם זיין גאנץ לעבען נישט געלאזט איינרוהען. ער האט יעדעס מאל, ווען ער איז געקומען צום רבין זיך געוואלט מתוודה זיין, ארויסגעהמען ביים רבין א תשובה, אבער ער האט זיך תמיד געשעהמט דעם רבין צו דערצעהלען.

ביז איינמאל האט ער זיך פערטרויט פאר איינעם פון זיין שטעטעל, און יענער האט איהם געגעבען אנ'עצה, ער זאל אריינפאהרען צום רב'ן אין א וואכענטאג און זאגען דעם רבין, אז ער איז ספעציעל געקומען צו פאהרען, ווייל א פריינד זייער פון שטעטעל האט געטון אזא און אזא עבירה און ער שעהמט זיך אליין צו קומען צום רבין דערצעהלען — האט ער איהם געשיקט פאר א שליח.

דעם חסיד איז די עצה געפעלען געווארען און ווען ער איז אריינגעקומען צום ראפשיצער רבין אין שטוב, האט איהם דער רבי פער'חידוש'ט גע-פרעגט, וואס ער איז אין א פראסטען מיטוואך צו איהם געקומען, נישט ווי זיין סדר איז. דער חסיד האט דעם רבין אלץ דערצעהלט, אזוי ווי זיין פריינד האט איהם גע'עצה'ט: אז ער איז געקומען אין אנ'ענין פון זייגעם א פריינד, וואס שעהמט זיך אליין צו קומען...

— א יוד, א שוטה — האט דער ראפשיצער געענטפערט — צו וואס האט ער געדארפט דיך שיקען? ער האט דאך געקאנט אליין קומען און זאגען, אז עס האט איהם געשיקט זיינער א פריינד!..

באר איינמאל — דערצעהלען די חסידים — איז אימיצער בייגעקומען דעם ראפשיצער אין זיין חכמה. דאס איז געווען א קליין יונגעל פון א שטעטעל ביי מעליץ.

דאס שטעטעל האט פערמאגט פונקט צעהן יו-דען, א מנין, הייסט עס, מיט אנ'אייגענער שוהל, און אנ'אייגענעם בית-הקברות.

אמאל איז דער ראפשיצער דורכגעפאהרען דאס שטעטעל, האט ער בעגעגענט א יונגעלע, פרעגט ער איהם אויף א שפאס:

— צו וואס בעדארפט איהר דא האבען א שוהל מיט א בית-הקברות? ממה-נפשך: גלויבט איהר, אז איינער פון אייך וועט אמאל שטארבען — דארפט איהר דאך נישט קיין שוהל, ווייל איהר וועט דאך דאן נישט האבען קיין מנין. גלויבט איהר ווידער, אז קיינער פון אייך וועט נישט שטארבען, טא צו וואס בעדארפט איהר א בית-הקברות?

— פערשטעהט איהר, פעטער — האט איהם דאס יונגעל געענטפערט — די שוהל האלטען מיר פאר זיך און דאס בית-הקברות, האלטען מיר פאר פרעמדע....

* * *

דער ראפשיצער האט אויך געקאנט מאכען וויי-נען, ווען מען האט עס געדארפט. אזוי ווערט דער-צעהלט, אז א מנהג איז ביי איהם געווען, קיינמאל נישט צו זיין א מסדר קידושין (אלס רב אין שטאט), ביז די כלה וועט נישט פריהער פאר דער חופה וויינען.

איינמאל, האט זיך געטראפען, אז א כלה האט בשום אופן נישט געוואלט וויינען. וואס דער בדחן האט איהר אלץ אויסגערעכענט, געזאגט מוסר, האט עס גארנישט געהאלפען. די כלה האט נישט געלאזט קיין טרעהר. עס האט שוין געהאלטען דערביי, אז דער ראפשיצער זאל אהיימגעהן און נישט זיין קיין מסדר קידושין. האט ער אבער נישט געוואלט פער-שעהמען די כלה, איז ער אליין ארויף אויפ'ן טיש און גענומען זאגען בחנות און דערביי דערצעהלט אזא משל:

אמאל האט זיך בעגעגענט א הירש מיט א סאר-נע אין וואלד, האבען זיי זיך זעהר ליב בעקומען, פלוצלונג האבען זיי דערזעהען א יעגער, זענען זיי זיך צולאפען. בעת'ן לויפען פרעגט די סארנע דעם הירש:

— ווען וועלען מיר זיך בעגעגענען נאכאמאל?

— באלד, באלד! — האט דער הירש געענט-פערט — באלד וועלען אונזערע פעלען זיך טרעפען ביים קירזשנער....

די כלה און אלע מחותנים האבען זיך דאן אזוי שטארק צעוויינט, אז דער ראפשיצער רבי האט אנגעהויבען שרייען:

— גענוג! גענוג געוויינט!

און —

מען האט ענדליך געשטעלט די חופה...

פארוואס דווקא א גילדען...

פון דער סעריע: „מענשען פון א גאנץ יאהר"

פון יוסף זעלקאוויטש

מחמת גרויס שמחה און מחמת גרויס התפעלות פון דער פאנע אדזשעליידזשעס נייי־מאדערנסטע טענצע האב איך שיער נישט פערגעסען אן אונזערע אלטע בעקאנטע דריי ווייבער און דאס זענען:

א) דבורה רויזע, די באבע פון דער כלה, ב) פויגעל די בחור־טע און ג) יאנגע.

ס'האט קיינעם אפילו נישט געקענט איינפאלען, אז זיי זאלען נישט קומען אויף דער חתונה און דער ליבער לעזער, וואלט זיך זיכער אנגעשטויסען, אז געווען זענען זיי. פונ'ם מחבר'ס זייט אבער, וואלט עס געווען א געוואלדיג פערזעהען, ווען ער זאל נישט בעמערקען אטא די דריי און זאל זיך נישט אונטערהערען צו זייער שמועס — דער ליבער לעזער וואלט דאן אנגעווארען איינע פון די שעהנסטע מעשיות.

געקומען זענען זיי זאלבעצווייט: פויגעל דער לולב און יאנגע דער אתרוג, פויגעל מיט'ן גראבען בחור'שען קול און יאנגע מיט דעם אידעל־איידעלען שטימעלע, וואס האט זיך צושיט ווי ערגעץ א ווריט, ווייט גלעקעל אויף עפעס אומבעקאנטע שליאכען, בעדעקטע מיט שניי.

נאר דאס זענען אלעס נעבען זאכען — וויכטיג איז — זיי זענען געקומען אין דעם שבת'דיגען הולך, געוואונשען שבע מירעלען, געוואונשען דער כלה, אויפגעזוכט דבורה רויזען און זיך אוועקגעזעצט אין א זייט זאלבערדריט, ווי עפעס א מין זייטיגע דעקאראציע, וואס וויל מען, קען זי בלייבען, וויל מען דווקא נישט — קען מען איהר אוועקנעהמען און די פארשטעלונג וועט ווייטער אנגיין.

זיצען זיי, הייסט עס, אזוי זאלבעדריט: פויגעל די בחור־שע פון רעכטס, יאנגע פון לינקס און דבורה רויזע, כדי זי זאל בעסער הערען, — אינמיטען.

אינמיטען שטוב גייט אן די חתונה, די קלעזמארים שפילען, די מיידען טאנצען, די פאנע אדזשעליידזשע פיהרט אן און די כלה זיצט און גלאצט — דער זייטיגער דעקאראציע גייט דאס אלעס אן, ווי דער פאראיאהריגער שניי. וואס מישטיינס געזאגט, הייגטיגע חתונות? אויף מיר א חתונה, אויף מיר געטאנצט! פערצייטענס א חתונה איז טאקע געווען א חתונה! א טאנץ איז געווען א טאנץ — ס'איז געווען עפעס צו זעהען! און ווער שמועסט נאך א רבי'שע חתונה....

— וואס? א רבי'שע חתונה?

הא, הא, נישטא כ'לעבען, ווער עס זאל לאכען, וואס ווייסט יאנגע, צי גאר דבורה רויזע וועגען רבי'שע חתונות? — וועגען רבי'שע חתונות לאזט דערצעהלען פויגלען! פויגעל האט זיך דאך אויפגעכאוועט ביי לויטער רבנים! זי געדענקט דאך נאך אפילו דעם זיידען זכרונו לברכה!

אט אזוי גייט דער שמועס וועגען גוטע יודען און פויגעל די בחור'טע הויבט אן א פרישע מעשה:

— הערט עך איז צום זיידען, זכרונו לברכה געפאהרען א יוד, אן'ארימאן, אנ'אביון, ר' העשל האט ער געהייסען.

— מילא, געפאהרען, געוויינט, געבעטען פרנסה געבעטען כאטש א מרוקען שטיקעל ברויט — גאר נישט. אהיימגעפאהרען יעדעס מאל מיט'ן פעטיך, מיט'ן אייגענעם, וואס ר'איז געקומען.

— איינמאל געפאהרען, צוויי מאל געפאהרען, ווייל היינט, ווייל מאָרגען און דער זיידע, זכרונו לברכה — דער רבונו של עולם זאל העלפען.

— האט ער נישט געוואלט העלפען דער רבונו של עולם, לאדען איהם דעי־טאר צום סאמע טויקעף קען מען נישט, איבער־הויפט, אז דער זיידע, זכרונו לברכה האט נישט געזאגט, אז ער וועט העלפען, נאר ער זאל העלפען — האט ער נישט געוואלט.

— האט אבער דער אייגענער ר' העשל, לא די, וואס ער איז אליין געווען א קבצן אין זיבען פעלע. נאך געווען קיין עין־הרע א פולע שטוב מיט קינדער, מיידען, איינע עלטער פון דער צווייטער און וואס איינע, מיאוס'ער פון דער צווייטער — דער אמת'ער זרענו יכספנו — קינדער שטאטס געלד, און דא שלאגט עס דווקא אן די פיינע שדוכים, ווייל דער רב העשל אליין, זאלט איהר וויסען, איז נישט געווען בילע־ווער, נאר פון גרויסן יוחס, און

דא איז נישטא, נישט צו ציילען קיין פרושה נדן, נישט קיין פאדים פון אנ'אויסשטייער.

— איז זיך דער רב העשל מיישב און פערזעצט דאס לעצטע קישען און פאהרט צום זיידען, זכרונו לברכה, פראסט, ער וועט איהם נישט אפטרעטען, אדער טויט, אדער ברויט.

— אנגעקומען איז ער אן א פרייטאג, לויפט דער רב העשל שנעל אין מקוה אריין, איז זיך טובל און געהט שלום־נעהמען.

— אזוי אבער, ווי ער עפענט די טיר, זאגט צו איהם דער זיידע זכרונו לברכה מיט גרויס רוגזה:

— וואס האסטו זיך אנגעגעצט אויף מיינע ביינער? — ווער האט געשיקט נאך דיר? — וועניג שנאָרערס האב איך וואס קלאפען מיר די טירען אפ?! — גא דו האסטו א פערציגער און געה מיר ארויס פון די אויגען, זאלסט זיך דא מעהר נישט געפינען, אפילו דוין דער שטאט זאלסטו נישט בלייבען!

— פאלט דאך איהם, מן הסתם, דער ר' העשל צו די פיס:

— הייליגער רבי, מה פשעי ומה חטאתי, צי האב איך דען געבעטען פאר מיר? — פאר מיינע בוגרת'ן האב איך דאך געבעטען! אויף הכנסת־כלה, און אויב דער הייליגער צדיק, וויל מיר קיין פרנסה נישט געבען, טא זאל ער מיך כאטש נישט פערייאגען פון זיינע הייליגע אויגען! וואו וועל איך זיך אהינטוהן, ס'איז דאך ערב שבת?!

— איהר האט איהם עפעס געענטפערט? — דער זיידע זכרונו לברכה אויך נישט, ער האט אריינגערופען דעם משמש זיינעם און בעפוילען:

— מענדעל, ווארף איהם ארויס, אט דעם שנאָרער, און זעה, גיט אכטונג, אז ער זאל נישט בלייבען שבת אין שטאט. זיין געפין זאל זיך דא נישט געפינען.

— פערשטעהט זיך, אז מענדעל דער משמש האט איהם געגעבען א נעהם פאר'ן קאלנער און געוואלט איהם געבען א מי־מאסק ארויס, אז ער זאל די ציין קלויבען, האט זיך פלוצלונג אנגערופען דער זיידע, זכרונו לברכה:

— גיב נאר אהער דעם פערציגער! זעה נאר שנאָרער, פערציגער'ס גיב זיי גאר! וועסט מיט א גילדען אויך יוצא זיין!

— מ'קאן זיך פארשטעלען מיט וואסערע הארץ דער רב העשל איז ארויס פון שטעטעל, ווען א הונט וואלט איהם דערצו א לעק־געטון, וואלט ער זיכער משוגע געווארען. אין די אויגען האבען ביי איהם געגאסען מיט טרעהרען, ווי מיט צעבערס און געהאלטען אין איין זאגען: רבונו של עולם, הדוואס קומט עס מיר, אזוי מיאוס, אזוי שלעכט צו בעהאנדלען, אויסגעוידעלט, פון דער שטאט ארויסגעטריבען און נאך מעהר, געיעפען א פערציגער, צוריקגענומען איהם און געגעבען בלויז א גילדען!

— און ווי ער גייט אזוי אין זיינע מחשבות מיט פערטרערטע אויגען, האט ער מן הסתם אראפ געבלאנדזשעט פון שליאך און איז ארויפגעקומען עפעס אויף אנ'אפגעלעגען פעלד און האט נישט געוואוסט וואו איין און וואו אויס.

— איז איהם, פערשטעהט זיך, נאך ערגער געווארען — ס'איז ערב שבת, צו נאכט איז שוין נישט ווייט און דא קען איהם נאך אויסקומען שבת צו האלטען, חס ושלום אין פעלד. מיד איז ער אויך געווען — האט ער זיך אוועקגעזעצט. ערגער ווי שלעכט, טראכט ער זיך, קען דאך שוין נישט זיין, מן הסתם איז דאך שוין איהם בעשערט אזא גורל.

— און ווי ער זיצט אזוי, דערוועהט ער פלוצלונג פונדערווייטען א פייערל און ארום'ן פייערל א פאר קליינע שקצים'לעך. טראכט ער זיך, כ'וועל נאר אהינגעהן זיך פרעגען דעם וועג.

— אין תחילת האט ער געמיינט, אז דאס פייערל איז חלילה א פערפיהר־ליכטעל, און אז די יעניקעס האבען איהם שוין אפגעטון עפעס א שפיצעל, ווייל ווי אזוי קומט עס, אז אינמיטען טאג זאל ער פערלירען דעם וועג? אינמיטען טאג עפעס א פייערל? — נאר פערפאלען! ער איז דאך שוין געגאנגען?!

— געהט ער נעהנטער, דערוועהט ער טאקע שקצימלעך, טאקע פייערלעך און דאס בראטען זיי סך־הכל קארטאפעל — אט פאסטיכלעך קליינע — געהט ער שוין שנעלער, ווייל דער ריח פון די געבראטענע קארטאפליעס האט איהם געקיצעלט אין גאז און דערמאהנט, אז סך־הכל איז ער נאך אזוי ניכטער, ווי א פרומער יוד אין יום־כפור, און אז ער איז שוין גאנץ גאהענט פון די שקצימ'לעך און וויל שוין בעטען: דייטשע מי בולבי, דערוועהט ער גאר, ווי איינער א קליין שייגעצל האלט אין דער האנד עפעס א ספר'ל און וויל עס ווארפען אין פייער אריין.

— איז דאך דער רב העשל געווען נישט מעהר, ווי א זונדיגער מענש מיט א יצר־הרע און מיט א יצר־טוב. גיט איהם דער יצר־טוב א שטורכע:

— העשל, לאז נישט פערברענען קיין יודיש ספר, האסט א גילדען, קויף עס אויס פון גוי'אישע הענד.

— נאר איינער, רעדט איהם ווייטער אפ דער יצר־הרע, האסט א גילדן, בעהאלט, א רבי'שע מטבע איז א סגולה, און דאס ספר'ל, איז מן הסתם אנ'אפיקורסיש ספר'ל און ס'איז א מצוה עס צו פערברענען.

— איז עס דאך אבער געווען רב העשל, האט אין איהם דער יצר־טוב גובר געווען און ער האט א געשריי געטון:

— ניע פאל! פערברען נישט, הייסט עס, שייגעצל, איך וועל קויפען!

— גוט, זשידקו, קויף דיר אפ דיינס א זשידאווסקע ביכעל.

— וויפיל ווילסטו דערפאר, שייגעצל?

— גיב א פערציגער!

— כ'האב נישט, כ'האב נישט מעהר, ווי א גילדען.

— וועל איך פערברענען!

ווערט העשלען פינסטער פאר די אויגען, וואס האט דער רבי געוואלט פון איהם? — וואלט ער איהם כאטש געלאזט דעם פערציגער, וואלט ער לכל הפחות געקענט אויסלייזען א יודיש ספר פון גוי'אישע הענד! און דא, שטעהט דאס שייגעצל שוין גרייט נאר אריינצוווארפען עס אין פייער אריין.

— ווייסטו וואס, זאגט איהם פלוצלונג דאס שייגעצל, האסט נישט מעהר ווי א גילדען, גיב א גילדען, וועסטו נאר בעקומען די בלעטלעך, אבער די טאוולען פונ'ם ספר'ל וועסטו נישט בעקומען, די טאוולען וועל איך פערברענען!

— טראכט זיך רב העשל: דו קליינער רשע, ווער פערברענט מיט די טאוולען צוזאמען, אבי איך וועל האבען מציל געווען יודישע אותיות און גיט איהם דעם גילדען. דאס שייגעצל נעהמט אראפ די טאוולען פערברענט זיי און דערלאנגט העשלען די בלעטער.

— נעהמט העשל די בלעטלעך און בעטראכט זיי, און ס'ווערט איהם פינסטער פאר די אויגען, עפעס נאוואמאדנע בלעטער, גרינע, געלבע און אלע קאליירען און באלד גיט איהם א קלאפ אין הארץ אריין, רבונו של עולם! צעהנער, צוואנציגערס, הונדערטערס, טויזענדטערס! — געוואלד א מאיאנטעק, א שווערען מאיאנטעק האט ער דאך געקויפט!

— און ווי ער שטעהט אזוי, קומט נאצוואל אנצוייטען א פרוץ:

כלאפצי, ס'האט נישט דא געזעהן, נישט געפינען דא אזא... אזא.... און ער גיט א קוק אין פייער אריין און פאלט אין חלשות...

— פערשטעהט זיך, אז העשל איז נישט געבליבען שטעהן און ווארטען, ביז דער פריץ וועט זיך אויפוועקען פונ'ם חלשות, נאר האט גענומען די פיס אויף די פלייצעס און איז געלאפען און מחמת גרויס איבעראשונג האט ער גארנישט בעמערקט, אז ער איז שוין צוריק אין שטעטעל און שטעהט פאר'ן רבי'נס הויז:

— דער זיידע, זכרונו לברכה, איז געשטאנען מיט א צושמייכעלט פנים פאר'ן פענסטער און האט געקלאפט אויף איהם:

— אבער עס האט דיך גוט פערדראסען, העשל וואס כ'האב דיר צוגענומען דעם פערציגער און געגעבען א גילדען, הא? — — — —

די מעשה איז געווארען אינמיטען אונטערגעבראכען נאר מיט קליינע זיפצעלעך פון דבורה רויזען און מיט „אוי ווייצען" פון יאנגען און פויגעל האט זיך ערשט פערמאסטען צו דערצעהלען מיט ברייטען פערנעהם וועגען די חתונות, וואס דער אייגענער רב העשל האט געפראוועט פאר זיינע בוגרת'ן נאר די מעשה איז אונטערגעבראכען געווארען צוליב עפעס א גאר וואזשנע מחלוקה.

די מעשה איז אזוי געווען:

עס איז אנגעקומען די מחותנתטע, דעם חתנ'ס מוטער מאטעל, ארומגעקוקט זיך, געצויגען מיט דער נאז, און מ'האט בעמערקט, אז עפעס באלד דער אריינקום איז געווע ונאר אט־אט אויסצושיסען, פונדעסטוועגען איז זי צוגעגאנגען צו דער כלה, זיך מיט איהר צוקישט און א זאג־געטון אזוי בקול רם, אז אלע זאלען הערען:

— זיצט ע־ע א וי, ווי אנ'אויסגעוצטער בעזים, אהן א פיצעל ציהרונג, אהן א גארנישט, מנע, אזוי לאנג ווי מיינע אויגען זענען אויף! האט זי פון זיך אויסגעטון די גאלדענע דיוויזקע מיט'ן זילבערנעם זייגערל, אנגעטון די כלה און צוגעלייגט:

— נא, טו דערוויל אן, נאך דער חופה, וועסטו מיר אפגעבען.

האט עס שבע מירלען אונטערגעהויבען. ערשטענס, וואס עפעס א בזיון? — וואס אידאם פאר א בזיון? זי איז דאך שעהנער אין מיגדסטען געגלע ווי יענע אין גאנצען לייב און לעבען! צווייטענס, וואלט דען איהם געווען אנ'אבעניש, אז זי וואלט די שנור אויף לחלוטין געגעבען דאס דיווזיקעלע מיט'ן זייגערל? —

און אזוי פון א ווארט צו א ווארט האט זיך צעפלאקערט א מחלוקה, אז גאט זאל שומר ומציל זיין:

— פוצעפלאקעס, מ'בעהמט זיי ארויס א נאקעטע מויד פון שטוב, איז זיי וועניג, דערלייג זיי נאך דיווזקעס!

— איז וואס, האסט דיר אפשר דעם יוחס איינגעריכט, מאטעלע שליאך? און זייט ווען ביזטו געווארען אזא פאניע־מאדאם, וואס טראגט דיוויזקעס, אלעס פון דער שטעל, וואו דו האסט מוידוויין געדינט?!

— וואס צו ענטפערען האט מאטעל נישט געהאט, האט זי נאר געהאלטען אין איין שרייען:

— פוצעפליאקעס, דיוויזקעס גיב זיי.

— און דו מאטעל, קושט נאך נישט די מזוזה מיט דיין דיוויזקע, א דיוויזקע קען מען פערקרענקען

— וועסט עס נישט דערלעבען.

— וועל איך עס דערליגען.

די ווייבער וואלטען זיך בעשטימט געגעבען די געשלייערן אין די הענד אריין, נאך גוט, וואס מענדעלע איז אנגעקומען א צוישאכמעי־טער:

— ש...ש....א, נשים אין א זייט, דער רב געהט בעדעקען די כלה.

שפעטער, ביים טיש, האט דער רב, די ווייבערישע מחלוקה אויסגעטייטשט דערמיט, וואס זיי'ס דער בחור'טעס ווייטערדיגע מעשה איז זיכער צושע שמחה נישט זיין במלואה; עס מוז עפעס איביג אויסברעכען א מחלוקה, א גרעסערע, צו א קלענערע

—ווי ד ימעשה זאל אבער נישט זיין — פויגעל דער בחור'טעס ווייטערדיג עמעשה איז זיכער צושטער־ט געווארען און אזוי ארום פערפאלען געווארען פאר דעם ליבען לעזער לעולם ועד.

ר. איזראעל.

קאפערעלע

א סענסאציאנעל־דראמאטישער ראמאן פון דער לאדזשער ווירקליכקייט

(60

קאלינסקי האט לייכט אנגעקלאפט אין דער טיר, וועלכע איז געעפענט געווארען דורך דער אלטער פרוי האלפערן.

— ענטשולדיגט גנעדיגע פרוי, אויב איך שטער אייך, האט קאלינסקי געזאגט, איך האב זיך געוואלט זעהען מיט אייער טאכטער

אנשטאט אנ'ענטפער האט פרוי האלפערין אויסגעבראכען מיט אַספאזמאטיש געוויין.

— וואס איז געשעהען? האט קאלינסקי זשענירט געפרעגט

— וואס ס'איז געשעהען? אנ'אומגליק איז געשעהען

— פרוי האלפערן זאגט מיר דאך, איך בין אויף אנ'אמת איבערגעשראקען.

— אנ'אומגליק איז געשעהען, א שווערער בלבול, האט פרוי האלפערן אלץ איבערגעחזרט, מ'האט מיין טייער, עהרליך קינד ארעסטירט ווי א גנב'טע, מ'האט איהר געמאכט א בלבול, אז זי האט צוגעגנבעט געלד פון דער קאסע

— וואס פארא געלד? וואס פארא קאסע?

האט קאלינסקי געפרעגט אוועקווארפענדיג זיין פאפיראס, איך פערשטעה דאך גארנישט

— זיי האבען אויסגעטראכט אויף פערעלען, אז זי האט צוגענומען פון דער קאסע אין דער באנק 100 טויזענד זלאטעס

— אויף פריילין האלפערן אזא בלבול? און דערפאר האט מען זי ארעסטירט? וואו האט דען דאס פריילין פערעלע געארבייט?

— אין ראזענטאלס באנק

קאלינסקי איז שטעהן געבליבען ווי ס'וואלט איהם אימיצער אפגעגאסען מיט קאלט וואסער. צום צווייטען מאל האט ער ביי מאדנע אומשטענדען געהערט דעם נאמען פון דער פרוי ראזענטאל, וואס טוט זיך דא?

קאלינסקי האט נישט געוואלט מעהר רעדען מיט דער פרוי האלפערן, איבעריגענס האט ער נישט געהאט וואס צו רעדען מיט איהר, ער איז ארויס, כדי זיך אפצוגעבען אליין א חשבון וואס דא טוט זיך. מיט זיין לאגישען שכל האט ער אנגעהויבען צוצוברעקלען, אנאליזירען אלץ וואס ער האט שוין

בעוויזען זיך צו דערוויסען וועגען דעם ענין, וועלכען ער האט איבערגעריסען. נאך א לאנגען נאכטראכטען האט ער זיך צונויפגעשטעלט די געשעהענישען, וועלכע זענען פאר איהם קלאר געווארען אזוי ווי אויף דער האנד:

לעאן איז פערעלעס א חתן, זי האט געארבייט אלס קאסירערין אין ראזענטאלס באנק, לעאן דריי־הארן האט צוגערעדט זיין געליבטע, די עהרליכע גוטע פערעלע, אז זי זאל נעהמען 100 טויזענד זלאטעס אין באנק, פערעלע האט געפאלגט, נאכקומענדיג דעם פערלאנג פון איהר הייס געליבטען חתן. אין דעם קעסטעלע, וועלכעס ער, קאלינסקי, האט געהאט אין האנד האבע ווזיך טאקע געפינען די געגנבעטע 100 טויזענד זלאטעס, לעאן איז צוליב דעם די גאנצע צייט צוטומעלט און צומישט.

קאלינסקי האט ווייטער געטראכט: לעאן האט די גרויסע סומע איבערגעשיקט דורך האנקא ראוויסקא אויף עפעס אנ'אדרעס, דער מענש מיט די „שלאנגען־אויגען" האט זיך דערוואוסט וואס האנקא טראגט און ער האט דאס געוואלט צורויבען, האנקא האט דאס דערפיהלט און זי האט זיך געוואלט ראטעווען פון דעם רויבערס פערפאלגונגען, זי האט דעריבער קודם כל איבערגעגעבען די גרויסע מציאה צו דעם ערשטען בעסטען מענש, דער מענש מיט די „שלאנגען אויגען" האט דאס נישט געוואוסט אין האט זי ערמארדעט, ער האט אבער גארנישט געפינען, דער צופאל האט גראד אזוי געוואלט, אז די גרויסע סומע זאל צוריק אריינפאלען צו לעאנען אין האנד, און געהענדיג אויף דער ליניע פון

לאגישען גערדאנק־גאנג, איז איהם פערשטענדליך געווארען לעאנס אויפפיהרונג און ארעסט. ס'איז איהם פערשטענדליך געווארען, אז לעאן האט נישט געקענט אויסזאגען דער פאליציי וועגען דעם קעסטעלע איצט האט זיך די גאנצע מעשה ענטדעקט און פערעלע צוזאמען מיט לעאנען זענען ארעסטירט געווארען. קאלינסקין איז שוין אלץ קלאר געווארען און איצט האט ער זיך נאר אפגעשטעלט דערויף, צי ער דארף זיך אינטערעסירען מיט דער גאנצער געשיכטע, אויב זי זאל אויסזעהען אזוי ווי ער האט זיך ערשט פארגעשטעלט, אבער איין זאך האט איהם נאך נישט געלאזט רוהען, ווי אזוי האט זיך צו דער גאנצער געשיכטע צוגעפלאנטערט די פרוי פון באנקיר ראזענטאל, אז זי קען דעם מענש מיט די „שלאנגען אויגען" איז ביי איהם קיין שום ספק נישט געווען. אלע וואס האט זי צו טון מיט א גנב און א מערדער, פאר וואס קאלינסקי האט געהאלטען דעם כלומרשטען גאראזשן. קאלינסקי האט דערוויל בעשלאסען זיך צו האלטען אין רעזערוו און אפווארטען די געשעהענישען, ווי קלאר אלץ האט פאר איהם נישט געוואלט זיין, האט ער דאך געפיהלט, אז ער ווייס נישט אלץ און זיך דאך דערציהרט אפצוגעבען דעם געפלאנטען וויזיט דער פרוי פון באנקיר ראזענטאל.

— שוין איצט מוז איך אהינגעהן, דארט וועט מיר אלץ קלאר ווערען. בערנארד אין אהינגעגאנגען צו דעם אייגאמען, קליינעם פאלאץ, אין וועלכען ס'האט געוואוינט דער באנקיר ראזענטאל.

(פארטזעצונג קומט).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג
1
כב
טבת תרצ״ב

יאנואר

זון-אויפגאנג 7.45
זון-אונטערגאנג 3.26

ליכט-צינדען: 3,16

פון האנדעלס-געריכט

„אקצ. געז. אדאלף קעבש" בעקומעז א „נאדזור" אויף 3 חדשים

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון האנדעלס־געריכט איז בעטראכט געוואָרען די ביטע פון דער „אַקצ. געז. אַדאָלף קעבש" זאָקען־פאַבריק (שיענקיעוויטשאַ 65) וועגען אַ „נאַדזור".

דער ערשטער בילאַנס אויפ׳ן 30־טען נאָוועמבער ד. י. האָט זיך געשלאָסען מיט דער סומע פון 3.903.182 זלאָטעס.

נאָך אַ גרונדליכער אונטערזוכונג האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז דער בילאַנס שליסט זיך מיט דער סומע 2,941,721 זל. און די אַקטיוועז שטייגען איבער די פאַסיוועז מיט אַ סומע פון 1,199,801 זל.

דאָס געריכט האָט דער פירמע געגעבען אַ „נאַדזור" אויף 3 חדשים.

* * *

אויף דער זעלבער זיצונג איז אויך בעטראַכט געוואָרען די ביטע פון דער פירמע „סטעפאַלאנקאַ" וועגען אַ „נאַדזור" אויף 3 חדשים.

צוליב דעם וואָס ס'איז בעשלאָסען געוואָרען אַדורכצופיהרען אַ רעוויזיע אין די ביכער, האָט דאָס געריכט אָפּגעלעגט די דעציזיע אויפ׳ן 19־טען יאַנואַר 1932.

* * *

צוליב דער זעלבער סיבה איז אויך אָפּגעלעגט געוואָרען די דעציזיע וועגען געבען אַ „נאַדזור" פאַר דער פירמע „גוסטאַוו מאַוך", עלעקטראָטעכנישע ביוראָ (פעטריק. 240), די דעציזיע וועט אויך אַרויסגעגעבען ווערען דעם 19־טען יאַנואַר 1932.

רעגינאַ צוקער
קאַרל צימבאַליסט
שמעון דזשיגאַן
פערטיילען מתנות צווישען פובליקום אויפ׳ן ראוט
וועלכער קומט פאַר מאָרגן, שבת, דעם 2.1 32
אין „אַאַזאַ" לטובת דער נאַכט פאַגאַט. „לינת הצדק"

סענסאציאנעלע געשיכטע מיט׳ן „סקאלא"-טעאטער

ווי בעקאַנט שטעהט דאָס סקאַלאַ־טעאַטער שוין זייט לאַנגע יאָהרען לעדיג, נאָכדעם ווי דער אַמאָליגער דירעקטאָר קופערמאַן האָט פערלאָזט דאָס טעאַטער, וועלכעס געהער צו דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור", איז עס ביז איצט נישט פערדונגען געוואָרען. לעצטענס האָט אַ געוויסער הער בערנהיים, וועלכער האָט געהאַט אַ הויז אויף זאַכאָדניע 55, וואָס גרעניצט מיט די בנינים פון דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור" בעשלאָסען איבערצובויען זיין הויז אויף אַ טעאַטער, די אַרבייטען האָבען זיך אָנגעהויבען און זענען געגאַנגען פאָראויס, אָבער צוליב פערשידענע סיבות און שטערונגען, האָט די אַרבייט געמוזט אָפּגעשטעלט ווערען.

נאָכדעם האָבען זיך אָנגעהויבען אונטערהאַנדלונגען צווישען ה׳ בערנהיים און דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור" וועגען פערדונגען דאָס „סקאַלאַ"־טעאַטער. נאָך לאַנגע בעראַטונגען און בעטראַכטונגען איז צווישען די צדדים געקומען צו אַ הסכם אויף פאָלגענדע בעדינגונגען: די „ווידזעווער מאַנופאַקטור" בעקומט אויף אייגענטום דאָס הויז פון ה׳ בערנהיים אויף זאַכאָדניע גאַס, דערפאַר בעקומט הער בערנהיים דאָס „סקאַלאַ" טעאַטער אויף אַ 10־יעהריגער „דזשעזשאַווע". דאָס געשעפט איז געשלאָסען געוואָרען מיט עטליכע וואָכען צוריק און הער בערנהיים האָט אָנגעהויבען די אַרבייטען ביים רעמאָנט פון טעאַטער, כדי ווי אַמשנעלסטען צו קענען דאָס טעאַטער עפענען.

איצט שטעלט זיך אַרויס אַזאַ סענסאַציאָנעלע געשיכטע וואָס קלינגט פשוט ווי אַ פאַנטאַזיע. ס׳־שטעלט זיך אַרויס, אַז דאָס „סקאַלאַ"־טעאַטער און דאָס הויז, וואו ס'געפינט זיך איצט דער לאַגער פון דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור" געפינען זיך אויף איין פלאַץ, וואָס האָבען דעמזעלבען היפּאָטעק־נומער. דעם אַקט צווישען דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור" און ה׳ בערנהיים האָבען געמאַכט אַדוואָקאַטען און קיינער האָט דאָס נישט בעמערקט, דער אַקט איז אונטערגעשריבען דורך ביידע צדדים און ס'קומט אַזוי אַרום אַפיציעל אויס, אַז הער בערנהיים האָט בעקומען אין „דזשערזשאַווע" אויף 10 יאָהר נישט נאָר דאָס „סקאַלאַ" טעאַטער נאָר אויך דאָס הויז וואו ס'געפינט זיך דער לאַגער פון דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור", הער בערנהיים האַלט, אַז ער האָט לכתחילה געמיינט, אַז ער בעקומט פאַר זיין הויז אין „דזשערזשאַווע" ביידע בנינים כו׳ „ווידזעוו" און ווי מען שמועסט האָט ער צוגעשיקט צו דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור" אַ רעיענטאַלע אויפפאָדערונג, אַז זי זאָל בעצאָהלען דירה־געלד פאַר איהר לאַגער.

„ווידזעוו" האַלט אָבער, אַז דאָ איז געשעהען אַ פאַטאַל פערזעהען, אַז די היפּאָטעק גילט פאַר ביידע בנינים, יעדענפאַלס האָט די דאָזיגע געשיכטע אַרויסגערופען אַ סענסאַציע אין אַדוואָקאַטישע קרייזען און וועט נאָך אָנשפּאַרען אין געריכט.

דער שענסטער ראוט, די העכסטע אטראַקציעס,
ארטיסטישע אויפטריטען פון
רעגינע צוקער
קארל צימבאליסט
שמעון דזשיגאַן
קומען פאר מארגען, שבת, דעם 2.1.1932
אין זאל „אאזא", נארוטאוויטשא 20 לטובת דער
נאכט-פאגאטאוויע „לינת הצדק"

וויפיל פאטענטען זענען אויס-געקויפט געווארען?

(א) נעכטען איז געווען דער לעצטער טאָג אויף אויסקויפען פאַטענטען פאַרן יאָהר 1932, ווי מיר דערוויסען זיך זענען ביז איצט אויסגעקויפט געוואָרען נאָר 30 פראָצענט פון דער צאָהל פאַר־יאָהריגע פאַטענטע.

ארעסטירט אנ׳אקושערקע פאר א נישט ערלויבטע אפעראציע

(א) די אקושערקע סטאַפּאַניע מאָשינסקאַ, זשגאַזשעווסקאַ 53, האָט דער פרוי מאַריאַנאַ ז. געמאַכט אַ נישט ערלויבטע אָפּעראַציע. מאַריאַנאַ האָט אָבער דערפון בעקומען אַ בלוט־פאַרגיפטונג און מען האָט איהר אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

דערפיהלענדיג דעם טויט, האָט מאַריאַנאַ דערצעהלט ווער עס האָט איהר געמאַכט די אָפּעראַציע.

די אַקושערקע איז אַרעסטירט געוואָרען.

די ציגיינערין האט געטראפען

(א) אין דער וואוינונג פון טויבע קשעפּיצקאַ, דאַלנאַ 10, איז נעכטען אַריינגעקומען אַ קאָרטע־לעגערין, אַ ציגיינערין און די פרוי קשעפּיצקי האָט זיך געלאָזען קאָרטענלעגען.

די ציגיינערין האָט פון די קאָרטען אַרויסגעזאָגט, אַז פרוי ק. וועט גאָר בקרוב האָבען אַ קליינעם אומגליק פון וועלכען זי וועט האָבען אַ שאָדען.

ווען די ציגיינערין איז אַוועק האָט פרוי ק. בעמערקט, אַז עס פעהלט אַ הער אַ בייטעל מיט 240 זל.

די ציגיינערין ווערט געזוכט פון פאָליציי.

צי האט איהר אייך שוין בעזאָרגט מיט בילעטען אויף דעם ראוט
וועלכער קומט פאר מארגען שבת 2.1.32
לטובת דער נאכט-פאגאטאוויע
„לינת הצדק" וואו עס וועלען ווייזען דאָס פובליקום רעגינא צוקער, ק. צימבאליסט, ש. דזשיגאַן

שטיצע פאר ארבייטסלאזע

(–) דער אונטערשטיצונגס-אַמט ביים מאַגיסטראַט איז מודיע, אַז דאָס אויסצאָהלען די שטיצע פאַר אַרבייטסלאָזע פאַר׳ן חודש יאַנואַר וועט פאָרקומען לויט פאָלגענדען סדר:

מאָנטאָג ד. 4 יאַניאַר, די אותיות:
A B C D E F G H I J
דינסטאָג, ד. 5 אותיות:
K L Ł
דאָנערשטאָג, ד. 7 יאַנואַר
M N O
פרייטאָג, ד. 8 יאַנואַר
P R S
שבת, ד. 9 יאַניאַר
T U W Z Ż

ער האט טאקע געקענט זיין שיכור

אבער 6 חדשים וועט ער דאך זיצען

(א) דאָס קרייז-געריכט האָט בעטראַכט דעם פּראָצעס געגען אַנזשעי שליווקאָווסקי. וועלכער איז בעשולדיגט געוואָרען אין שווער בעשעדיגען אַ געוויסען סטעפאַן וואָיטשאַקאָווסקי. דער בעשולדיגטער האָט ערקלעהרט, אַז ער געדענקט גאָרנישט, ווייל ער איז געווען שיכור, ער איז פערמשפט געוואָרען אויף 6 חדשים טורמע.

געגנב׳עט זאקען און ארעסטירט געווארען

(א) אייזיק בראַמירסקי, אַ בעקאַנטער גנב האָט אויפ׳ן טאַרג, אויף באַזאַרנאַ גאַס צוגעגנב׳עט ביי דער בויד פון מענדיל לאַגערמאַן אַ פּעקעל זאָקען און איז ענטלאָפען.

אַ פּאָליציאַנט האָט איהם אָבער געכאַפּט און אַרעסטירט.

טאג-באטיצען

נישט גענוג אפגעשאצט די ווילנער טרופע

דאָס פּראָבלעם פון יודישען טעאַטער געהט נישט אַראָפּ פון דער טאָג-אָרדנונג פון יודישען געזעלשאַפטליכען און קולטורעלען לעבען, פערשידענע מיטלען, פערשידענע עצות האָט מען געגעבען, כדי צו געפינען אַ גלייכע ליניע. לויט וועלכען ס׳זאָל כאָטש אויף אַ לענגערע צייט זאָל געפיהרט ווערען דאָס יודישע טעאַטער. ס׳האָט זיך נישט איינגעגעבען, אפשר דערפאַר, ווייל מען איז געווען צו ווייניג עקשנות׳דיג, ווייל מ׳האָט מ׳איז געהאַט צו מאַכען איבערקעהרענישען און איבערוויילען מיט איינגערעדטע און נישט איינגעיעדטע טראַדיציעס.

בעת דער גאַנצער דיסקוסיע און טעטיגקייט אויפ׳ן טעאַטער־געביט האָט מען אָבער נישט גענוג אָפּגעשאַצט דאָס גרעסטע געשעהעניש אין דער יודישער טעאַטער־וועלט אויף אונזער האָריזאָנט דאָ וואו מיר וואוינען און לעבען. מיר מיינען די ווילנער טרופּע.

ס׳זענען געמאַכט געוואָרען פיל פּרובען צו שאַפען יודישע מוסטער־טעאַטערען, רעפּערטואַר־טעאַטערן, דראַמאַטישע און קונסט־טעאַטער. ס׳איז אמת אין די אַלע טעאַטערען געווען שעהנע און אפשר עהרליכע אויפפיהרונגען, אָבער בשום אופן נישט קיין עפּאָכע־מאַכענדע, בשום אופן נישט אַזעלכע, וואָס האָבען געשטויסען דאָס יודישע טעאַטער אויף די נייע וועגען. דאָס זענען געווען סעזאָן־זאַכען, וועלכע זענען שנעלער פערשוואונדען ווי זיי זענען בעשאַפען געוואָרען.

דער איינציגער אויסנאַהם איז די ווילנער טרופּע, זי איז מיט 15 יאָהר צוריק בעשאַפען געוואָרען באַלד מיט דער בעציהונג נישט נאָר צו זייער אייגען טעאַטער, נאָר צום יודישען טעאַטער־וועזען בכלל. דעריבער האָט די ווילנער טרופּע ביי יעדער אויפפיהרונג געמוזט אין זינען האָבען נישט נאָר דעם מאָמענטאַלען ערפאָלג, נאָר אויסרעכענען אויף וויפיל דאָס וועט אַריינברענגען נייעס און ליכט אין אונזער אָרים און פינסטער טעאַטער־לעבען.

און ס'איז טאַקע אמת, אז די אויפפיהרונגען פון די ווילנער זענען געווען עפּאָכע־מאַכענדע אין יודישען טעאַטער, ס'איז שטענדיג געווען אַ שריט פאָראויס, אַ שטויס דעם וואָגען וואָס האָט זיך געטאַפּטשעט אין דער בלאָטע, יעדע נייע אויפפיהרונג איז געווען אַנ׳אָנזאָג אויף בעסערע אין שעהנערע, די טעאַטער ליטעראַטור, האָט, אַזוי צו זאָגען, בעקומען אַ תיקון, ס'איז געוואָרען פּראַייביגט, סיי אין טעקסט אין רעזשיסערישער הינזיכט, סיי אין דעקאָראַציע און סיי אין מוזיק.

אונזער יודיש לעבען בכלל האָט שוין אַזאַ מזל, ס'בריכט זיך, ס'קרומט זיך און יאָגט נישט נאָך דעם אידמיגען טעמפּאָ. די ווילנער טרופּע האָט אָנגעהויבען פונאַנדער־צופאַלען און ס'האָט זיך געקענט דוכטען, אַז אויך די איינציגע דערגרייכונג אונזערע געהט איבער אין דער געשיכטע, ווען מיר הערען אָבער, אַז אַ דאַנק דעם דיר. מאַזה׳ן און די איבריגע אידעען־טרעגער פון דער טרופּע, ווערט די ווילנער צוריק בעלייט. צוריק אויפגעפרישט און נעהמען זיך צו נייער אַרבייט — האָבען מיר פאַר זיי נאָר ווערטער פון ערמוטיגונג און פון אויפריכטיגער פרייד, זאָלען זייערע הענד בעשטאַרקט ווערען.

י. דאַנקין.

דער פאטער מיט׳ן זוהן רובינשטיין

האבען זיך דאך איבערגעבעטען

(2) פעהרנעכטען האָבען מיר געשריבען וועגען אַנ׳אינטערעסאַנטען פּראָצעס צווישען משה דוד רובינשטיין (נאַוואָמייסקאַ 9) וועלכער האָט אָנגעקלאָגט זיין זוהן, אַז ער האָט ביי איהם געגנב׳עט 16 טויזענד זלאָטים.

דער זוהן האָט געטענה׳ט, אַז ס'איז איהם געקומען ירושה פון זיין מוטער טייל אין דער הויך פון 2000 דאָלאַר. וועלכע דער פאָטער האָט איהם נישט געוואָלט געבען, דער בעשולדיגער האָט ערקלעהרט, אַז פון מוטער־טייל קען דעם זוהן קומען קו״ם 300 זלאָטים.

נעכטען האָט געזאָלט אַרויסגעגעבען ווערען דער אורטייל, ס'האָט זיך אָבער אַרויסגעשטעלט. אַז דער פאָטער און זוהן זענען צווישען זיך אַדורכגעקומען און דער פּראָצעס איז אַנולירט געוואָרען.

לאמפען
אין א גרויסען אויסוואהל
מאדערנסטע סטיל - ארטען
צו רעדוצירטע פרייזען
עמפפעהלט די בעקאנטע
לאמפען-פאבריק
SZ. P. SZMALEWICZ
Południowa 8, telefon 164-39
פיהרט אויס בעשטעלונגען לויט אנגעגעבענע צייכנונגען.

קלאנג-פילם-טעאטער
CASINO
היינט און פאלג. טעג!
רייצט און ענטציקט מיט זיין שפילען
RAMON NOVARRO
דער אבגאט פון די פרויען פון דער גאנצער וועלט אין פילם
„בעניען"
לויט דער ערצעהלונג פון
Artur Schnitzler
א. נ. „Gra o brzasku"
אויסער׳ן פראגראם: אקטועליטעטען און וואכען-זשורנאל פון „Paramont"
אנהויב פון די סעאנסען 4 30 נאכמ., שבת זונטאג און יום טוב 12 א זייגער ביי טאג.

יודיש טעאטער
אין „פילהארמאניע"
דיר.: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאן.

2 געזעגענונגס-פארשטעלונגען פון דער
XVI יאר **ווילנער טרופע**
פירונג: מ. מזאה.

מארגן, שבת, ד. 2-טן יאנואר 1932, 12 פארמיטאג

דיבוק-טמיר
(דער טויבער)
דראמע אין 3 אקטן פון **דוד בערגעלסאן.**

זונטאג, דעם 3-טן יאנואר 1932, 4 א זייגער נאכמ.

200.000
פון שלום עליכם. רעזשי: יעקב ראטבוים. דעקאראציעס: אנדזשי פראנאשקא.
מוזיק: הענעך קאן. טעקסטן צו די לידער אין „200.000"—משה בראדערזאן.

שפילן: מרים ארלעסקא, אסתר גאלדענבערג, יוסף דגים, שמחה וויינשטאק, פרידע וויטאלינע, י. ווידעצקי, מיכאל כ"ץ, שמואל לאנדוי, י. לעווענשטיין, נחום מעלניק, רבקה נערה, משה פאטאשינסקי, יחיאל ראקאוו, דבורה ראזענבלום.

אלע בילעטן אין פארטער צו 1 זל., גאלעריע—50 גר.

פערקלענערען מיט 50 פראצענט
די שטאטישע סובסידיעס פאר יודישע און דייטשע פראלעטארישע אינסטיטוציעס ווי אויך פאר די יוד. וועלטל. שולען
פאדערט דאס פינאנץ-מיניסטעריום

דאס פינאנץ-מיניסטעריום האט מיטגעטיילט דעם לאדזשער מאגיסטראט, אז דער שטאטישער בודזשעט איז בעשטעטיגט געווארען, נאר עס מוזען פערקלענערט ווערען מיט 50 פראצענט די סובסידיעס פאר די יודישע און דייטשע פראלעטארישע קולטורעלע אינסטיטוציעס.

ווייטער פאדערט דאס פינאנץ-מיניסטעריום צו העכערען דאס דירה-געלד אין די שטאטישע הייזער און צו פערקלענערען די לוינען פון די סעזאן-ארבייטער.

דער שענסטער ראוט אין קארנאוואל-סעזאן קומט פאר שבת, דעם 2.1.32 אין „אאזא", נארוטאוויטשא 20 לטובת דער נאכט-פאגאטאוויע **„לינת הצדק"** עס נעמען אנטייל רעגינא צוקער, קארל צימבא-ליסט, שמעון דזשיגאן

בעזארגט אייך מיט בילעטן.

אימפאזאנטער קאנצערט פון „שיר-כאר"

דער נאנסטער אימפאזאנטער קאנצערט פון בערימטען „שיר-כאר". וועלכער קומט פאר אין דער פילהארמאניע דינסטאג דעם 12 יאנואר 8.45 אווענד אונטער דער לייטונג פון פראפ. י. פייוויי-שיס, האט ארויסגערופען דאס געהעריגע פער-שטענדניש אין די היגע מוזיקאלישע קרייזען. אין קאנצערט נעמען אנטייל די סאליסטן פרל. ס. קראפיוזניק (סאפראן) און ה' ה. קארן (טענאר) ביים קלאוויר פרל. ל. לאקס. דאס פראגראם נעמט ארום שאפונגען פון זולצער, שובערט מענדעלסאן און אנדערע ווי אויך יודישע פאלקס-לידער. דער פראכטפולער „שיר-כאר", וועמענס לעצטער טריומף-קאנצערט איז אדורך אין יעדער הינזיכט מיט אנ-אונגעהויערען ערפאלג, ווי הונדערטער מענשען זיי-נען אוועק פון דער קאסע אהן בילעטן, וועט אהן ספק אויך יעצט איבערעטען ביי אן איבערפולטען זאל, נעמענדיג אויך אין אכט, דאס די הכנסה איז בעשטימט פאר די הילפס-קאסע פון מעטאל האנד-ווערקער-צעך.

Grand-Kino
היינט און פאלגענדע טעג!
די קללה פון מאנדארינען-דור
אין די הויפטראלן:
ANNA MAY WONG
Sessue Haykawa

היינט, מארגען און איבערמארגען
פון 12—3 נאכמיטאג
פרימארגען-פארשטעלונגען
פון פילם א. ג.
LAUREL i HARDY
הינטער די קראטן

אפטייקען
היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) נאכפערקעוויטש (זגערזשער 54), שיש-קעוויטש (קאפערניקא 26), זיגדעלעוויטש (פעטרי-קאווער 25), קאזאלעוויטש (פזשעיאזד 19), ליפיצק (פעטריקאווער 193), ריכטער (11 ליסטאפאד 86).

פון געריכט

א גנבטע

(א) דעם 11 אקטאבער פ. י. האט מען פערהאלטען די גובטע יאנינא אלפיניטשאק, בעת יי האט געוואלט ארויספיהרען א גניבה אין טאר-נאווסקיס וואהנונג אויף שעראקאווסקא 35.

אין שטאטישען געריכט איז יאנינא נעכטען פערמשפט געווארען אויף 1 יאהר תפיסה.

נקמה פון א גנב

(א) די גנבים אנטאן שמיגעלסקי און אנטאן פאוולאווסקי זענען מיט א צייט צוריק פערמשפט געווארען פאר א גנבה ביים סוחר וואזשניאק, פראנציסקאנער 33.

ווען די ביידע גנבים זענען אפגעקומען די שטראף, האבען זיי געדראהט וואזשניאקען מיט נקמה דערפאר, וואס ער האט זיי אויסגעגעבען, און פאקטיש האבען זיי געהאלטען די דראהונג און וואזשניאקען 3 מאל בעגנבעט.

נעכטען זענען ביידע גנבים געשטאנען פארן שטאטישען געריכט און זענען פערמשפט געווארען צו 6 חדשים יעדער.

גאנץ לאדז
קומט אויף דעם ראוט פון דער נאכט-פאגאטאוויע „לינת-הצדק". וועלכער קומט פאר מארגען, שבת, דעם 2.1.32 אין „אאזא".
רעגינא צוקער, קארל צימבאליסט, שמעון דזשיגאן
וועלן מיט זייער עהרן-אויפטריט ווייזן דאס פובליקום

א שרפה אין א וואוינונג

(א) אין זעליגמאנס וואוינונג, גדאנסקא 47 האט נעכטען אויסגעבראכען א שרפה.

די פייערלעשער האבען דאס פייער פער-לאשען. דער שאדען איז בעדייטענד.

מאסקען-באל פאר די פייער-לעשער

דער יעהרליכער טראדיציאנעלער מאסקאראד פאר די לאדזשער פייערלעשער וועט פארקומען אין פילהארמאניע דעם 16 טען יאנואר 1932.

דער מאסקאראד וועט זיין דער שענסטער אין סעזאן. די לאדזשער געזעלשאפט וועט דעם מאסקאראד זיכער בעזוכען.

אימפאזאנטער באל פון „לינת-הצדק"
אין די זאלען פון „אאזא"

מארגען שבת קומט פאר אין זאל „אאזא" א גרויסער באל לטובת „לינת-הצדק".

וואס „לינת-הצדק" בעדייט פאר דער לאדזשער בעפעלקערונג איז איבעריג צו זאגען. ס'וועט נישט זיין איבערגעטריבען ווען מיר וועלען זאגען, אז ס'איז נישט פערהאן קיין איין שטוב, אין וועל-כער די נאכט-פאגאטאוויע פון „לינת הצדק" זאל נישט ב"ענגען קיין הילף אין א נויט-פאל ביי א פלוצלונגער ערקראנקונג.

די נאכט-פאגאטאוויע קעמפט מיט גרויסע פינאנציעלע שוועריגקייטען, דאך האט זי איהר טעטיקייט נישט פערשמעלערט און ברענגט לינדע-רונג אלע נויטבעדערפטיגטע.

כדי צו שטארקען די פינאנצען פון דער דערמאהנטער אינסטיטוציע ארדענט איין דער „לינת-הצדק" א גרויסען באל אין זאל פון „אאזא", נארוטאוויטש 20. דער באל וועט זיין אימפאזאנט אין יעדער הינזיכט, א חוץ אלעם האבען פערזי-כערט זייער אנטייל די בעליבטע ארטיסטען רע-גינא צוקער, דער רעזשיסער און ארטיסט קארל צימבאליסט און דער אויסגעצייכענטער מאנאלא-גיסט פון „ארט" שמעון דזשיגאן.

יובילעאום אקאדעמיע פון קרן קימת

דער געשאפענער יובילעאום-קאמיטעט אר-דענט איין דעם קומענדיגען מיטוואך אין פילהאר-מאניע-זאל א פייערליכע אקאדעמיע געווידמעט דעם 50 יעהריגען יובילעאום פון חבת ציון און דעם 30-יעהריגען עגזיסטענץ פון קרן-קימת.

אין דער אקאדעמיע וועט זיך בעטייליגען דער שריפטשטעלער ה' א. דרויאנאוו פון א"י, מיט א רעפעראט א. ד. ט.: „50 יאהר אויפבוי ארבייט אין ארץ ישראל".

ארטיסטישער אווענד פון דער ווילנער טרופע

שבת אווענד ארדענט איין די יודישע פאלקס-אוניווערזיטעט אין אייגענעם לאקאל א גרויסען ארטיסטישען אווענד מיט דער בעטייליגונג פון די בעסטע ארטיסטישע כוחות פון צווישען די ווילנער.

אין דעם אווענד וועט זיך פערזענליך אויך בעטייליגען דירעקטאר ה' מ. מזאה.

„COCTAIL"
פזשעיאזד 34, טעלעפאן 105-73

היינט, פרייטאג, שבת און זונטאג אונאבדרופליך די לעצטע 3 טעג פון פראגראם
„איש 4 מיין"
Kalinówna, Boroński, Hanusz, Minowicz און דער שפיץ פון גאנצען אנסאמבל טעגליך 3 פארשטעלונגען: 6, 8 און 10 אווענד הנחה-בילעטן זענען גילטיג אויסשליסליך פון 6 - 8 אוו.

מאנטאג ד. 4-טן רעוועלאציע-פרעמיערע!

דער טעגליכער פערקויף פון בילעטן אין סקלאד פון וו. שווייצער, פיעטריקאווער **104**, טעל. 100-52 און פון 5 נאכם. אין קאסע פון טעאטער „Coctail" פזשע-יאזד 34, טעל. 105-73.

העברעאישע פארלעזונג

מארגען שבת אווענד קומט פאר אין דער פאלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער אר-גאניזאציע א פארלעזונג פון ד"ר בערלאס, אין דער העברעאישער שפראך אויף ד. ט. „ארץ ישראל מזמן חורבן הבית השני".

א ניי-יאהר ראוט לטובת די בראכאוו-שולען

דער צענטר. עלטערן-קאמיטעט ארדענט איין דעם שבת אין זאל פון לעהרער-פעראיין (פיעט-רקאווער 16) א ניי יאהר-ראוט לטובת די בראכאוו שול.

די גרויסע צאהל פערוויילונגס-אטראקציעס און ספעציעל דער ציל פאר וועלכען די הכנסה איז בעשטימט וועט זיכער צוציהען א גרויס עולם.

ליטעראַרישער פאמיליען-אווענד
מיט דער בעטייליגונג פון ש. בערלינסקי

אין זאל פון צענטראלען האנדווערקער פער-באנד פאלודניאווא 4, קומט פאר פרייטאג דעם 8 יאנואר א ליטעראריש-קינסטלערישער פאמיליען-אווענד.

דער טאלאנטירטער שריפטשטעלער ש. בער-לינסקי וועט רעציטירען זיינע נאך נישט געדרוקטע שאפונגען.

עס נעמען אויך אנטייל מיטגלידער פון דער „לאדזשער יודישע טעאטער סטודיע" מיט אייגעק-טערס דעקלאמאציעס און מאנאלאגען.

לאדזשער יודישער קאמעראל-טעאטער
אלעע 1-טער מאי 2. דיר.: דוד צעלמייסטער און א. בעזמאן.

גאסטשפילן פון לאדזשער קאמעראל און קליינקונסט-טעאטער **„ארט"**
קינסטל. אנפ.: מ. בראדערזאן.

היינט, פרייטאג - 2 פארשטעלונגען: אנהויב 7.45 און 9.45 א זייגער אווענד
מארגען, שבת — 3 פארשטעלונגען:
4 נאכמיטאג צו פאפולערע פרייזען, 7.45 אווענד און 9.45 א זייגער אווענד
ווידערהאלונג פון דער גרויסער פייערליכער פרעמיערע פון 24. פראגראם א.ג.

מלאכים פון דער וועלט
אין 2 טיילן 14 בילדער

טעקסטען: מ. בראדערזאן, י. אבערזשאנעק, ש. א. לישעל. מוזיק: דוד בייגעלמאן, מאק-דאוועל און פאלקס-מאטיוען. דעקאראציעס און קאסטיומען: דינה מאטיס. רעזשי ש. דזשיגאן און י. שומאכער. בינע-אינספעקציע: מ. קאן.

עס בעטייליגען זיך (לויט א"ב): ש. גאלדשטיין, מרים דאלסקא, ש. דזשיגאן, שיינע מרים, צילי סטאל. מ. פעטערמאן, מ. פולאווער, מ. קאן, י. שומאכער, י. שיפער און א קינסטל. טאנץ-קווארטעט

די קאסע איז אפען פון 11—2 און פון 6 אווענד, שבת - א גאנצען טאג.

פייערליכער ערעפנונג פון „אווענד-היים" ביי „נותן-לחם"

אין אייגענעם לאקאל איז פארגעקומען די פייערליכע ערעפנונג פון די „אווענד-היים" ביי „נותן לחם" פרעזעס ראטמ. כארי עפענט די פייערונג. דער פרעזעס פון דער יוגענד סעקציע ה' טשארנאבראדא רעפערירט די טעטיגקייט פון די יוגענד סעקציע.

דער חזן פון דער אלטשטעטישער שול ה' ווינאגראד זינגט איניגע קאפיטלעך תהילים. דעם כבוד פון איבערשניידען די באנד פון די אווענד-היים בעקומט דער פרעזעס פרנס כארי דאן זינגען די קינדער איניגע לידלעך, און פרוי פראשקער פערטיילט צווישען די קינדער זיסווארג דעם כבוד פון דורכשניידען דעם באנד פון גאלדענעם בוך בעקומט דער פרעזעס פון די יוגענד-סעקציע.

ביים איינשרייבען זיך אין גאלדענעם בוך איז געשפענדעט געווארען א גרעסערע סומע געלד. רעפעראטען האלטען דער וויצע-פרעזעס א. פ. פאשניק און דער פרעזעס פון דער רעווידיר-קאמיסיע ה' א. פוקס.

הערליכע דעקאראציעס, א שעהן ארטיסטיש פראגראם, פרעכטיגע פאנטאן-לאטעריע זיכערן דעם ערפאלג פון ראוט וועלכער קומט פאר ד. 2.1.32 אין זאל **אאזא**, נארופאוויטשא 20, לטובת דער נאכט-פאגאטאוויע „לינת הצדק" וואו עס ווערען אויך מיט א רייך-ארטיסטישען פראגראם רעגינא צוקער, מאריי צימבאליסט שמעון דזשיגאן

אויספלוג

אין טראמוויי-רעמיזע און עלעקטראווניע וואס בעדינט די שטאטישע טראמווייען

די קולטור און טוריסטען-סעקציע ביים „מארגענשטערן" ארדענט איין שבת 11 פארמיטאג אן אויספלוג אין טראמוויי רעמיזע און אין דער עלעקטראווניע, וואס בעדינט די טראמווייען. זאמעל-פונקט אין לאקאל פון מארגענשטערן פושע זשינער 23.

פון קינסקער פעראיין אין לאדז

אויף דער זיצונג, וועלכע איז פארגעקומען דאנערשטאג ד 31 דעצמב. האט זיך קאנסטיטואירט די פערוואלטונג אין פאלגענדען צוזאמענשטעל: י. ד. בערלינסקי, ש. שלאכטער, מ. ראזענקראנץ, ח. הערשקאוויטש, פ. ראזען, פעלטא ערנער א. ראזען, יודענהערץ זעלקאוויטש, הערשקאוויטש און וועלפארט

שטורמישער ערפאלג פון „אררט"

די פרעמיערע „מ'לאכט פון דער וועלט" איז איינגענומען געווארן מיט ענטוזיאזם

די 24-טע פרעמיערע פון „אררט" א. נ. „מ'לאכט פון דער וועלט" איז דורך דעם גרויסען פרעמיערע-עולם אויפגענומען געווארען מיט אנ'אמת'ער בעגייסטערונג.

דער עולם איז איבערראשט געווען פאר דעם גרויסען פארטשריט, וואס די יונגע קינסטלער האבען געמאכט פאר דער צייט, וואס זיי זענען געווען אינ'ם טורנעע.

איינס נאך איינס — איז איטליכער נומער, סצענקע, און סקעטש אויפגענומען געווארען מיט דונערן פון אפלאדיסמענטען.

דער „אררט" האט מיט זיין איצטיגער פרעמיערע בעשטעטיגט דעם גוטען שם, וואס ער האט אין דערברייטער יודישער וועלט.

דער לאדזער „אררט" איזווירקליך דער איינציגער „אאזיס" אין דעם זאמדיגען מדבר פון יודישען טעאטער-וועזען אין פוילען!

עס איז א נחת צו זיצען אויף די פארשטעלונגען פון דעם דאזיגען טעאטער, וואס ברענגט אריין אזוי פיל פרייד, ליכטיגקייט און דערמוטיגונג.

אלץ שטייט אויף א הויכער מדריגה: סיי די טעקסטען, סיי די מוזיק, דעקאראציעס, רעזשי און אויספיהרונג

* * *

היינט, פרייטאג, ווערט געשפילט 2 מאל — 8 און 10 א זייגער ; מארגען, שבת 3 מאל — 4 — 8 און 10 א זייגער אין אווענד.

קאלינובנא בלייבט אין „קאהטייל"

א גרויס פערגעניגען האט ארויסגערופען די היינטיגע ידיעה, אז די אונפערגלייכליכע דארא קאלינובנא, א דאנק דער ענערגישער בעמיהונג פון דער דירעקציע איז פערבליבען אויף נאך 3 טעג אין לאדז. צוזאמען מיט קאלינוביא וועלען אויך אויפטרעטען באראנסקי, האנוש און מינאוויטש. די לעצטע פארשטעלונגען פון „אוש 4 טייז" וועלען פארקומען פרייטאג, שבת און זונטאג.

פון קינא „בייקא"

אין קינא טעאטער „בייקא" ווערט איצט געשפילט מיט גרויסען ערפאלג דער העכסט אינטערעסאנטער פילם א. נ. „דינאמיט".

דער דאזיגער פילם וועלכער שילדערט : די גרויסע ירושה וועלכער א גרויסער מיליאנער האט איבערגעלאזט פאר זיין אייניקעל מיט דעם תנאי, אז זי מוז חתונה האבען צו 23 יאהר. דער טערמין האט שוין אנגעריקט און זי האט דערווייל נישט בעקענט דעצידירען ווייל זי איז געווען פערליבט אין א פערהייראטען מאנספערשוין. די פרוי פון דעם זעלבען פערליבטען בעשטעהט זיך צו שיידען מיט איהר מאן פאר א סומא פון 150 טויזענד דאלאר, בכדי איהר מאן זאל קאנען חתונה האבען מיט דעם מיליאנערס אייניקעל. דער דאזיגער פילם פערמאגט נאך פיעל אינטערעסאנטע מאמענטען און ליבע סצענעס, וועלכע לאזען איבער אויפ'ן צושויער א זעהר גוטען איינדרוק אין דער הויפט ראל קרעאירט די הערליכע קאנראד נאגעל און איהר פארטנער קאי יאהנסאן.

די מוזיקאלישע איליוסטראציע אונטער דער לייטונג פון ה' מ. לידויער.

מעלדונג

מ„המרכז העברי" ע"ש הד"ר י' נ. שמחוני בלודז, רח' פילסודסקי 66, קומה 1 בחית

1. ביום השבת 2/1 ב חצי 6 בערב תתקיים במעוננו הרצאת החי' מלכיאל לוסטרניק על הנושא: „הזרמים החדשים בספרות העברית". הכניסה חים.

2. ביום השני 4/1 ב 8 בערב תתקיים באו"ם ההתדרות הציונית הרצאת הד"ר ז. שמטרלינג (מו"שה) על הנושא : „התאבות מסביב להשקפת עולם"

כל החברים מוזמנים.

3. באולם תקריאה נמצאת כל העתונות העברית, הוא פתוח בכל ערב מ 8 עד 10 בערב הכניסה חפשית

LUNA

היינט און פאלגענדע טעג !
דאס מעכטיגסטע מייסטערווערק,
רעזשי פון געניאלען E. D. Dupont

Salto Mortale

ליד פון וואהנזין, הימן פון געפיהלען אין אפטרונג. .·. אין די הויפטראלען:

Gind Manes, G. Mendaille, R. Maxime

פילם, וואס ענטציקט און איבערראשט,
פילם פון טויזענדער אטראקציעס,
פילם פון אונגעוויהנליכער שפאנונג און עמאציעס.

אויסערפראגראמען ! איהייב 4 נאכמ. שבת זונטאג און יום טוב 12 בייטאג.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, דעם 1 יאנואר 1932

10,00 גאטעסדינסט, 11.58 צייטסיגנאל, 12,15 פריהמארגען-קאנצערט, 3.00 מוזיק, 3,50 פאר קינדער, 4,20 ווראמאפאן, 4,40 פארלעזונ. 4.55 ווראמאפאן, 5.15 פעליעטאן, 5,30 פארלעזונג, 5,45 מוזיק, 7,00 טערשידענעס, 7.20 פראגראם פאר קינדער, 7.30 רעפערטואר, 7 45 פון קראקא, 8,15 קאנצערט, 9.55 פעליעטאן, 10,10 סאליסטען-קאנצערט, 10,40 קאנצערט, 11,00 לייכטע און טאנץ מוזיק.

שבת, דעם 2 יאנואר 1932

11,58 צייטסיגנאל, 12,10 ווראמאפאן, 3 50 ווראמאפאן, 4,20 פארלעזונג, 4.40 גראמאפאן, 5,00 גאטעס דינסט, 6.00 פאר יוגענד, 7,30 קאנצערט. 6,50 טערשידענעס, 7,15 קאמוניקאט פון לאדזער האנדעלס-קאמער, 7,30 רעפערטואר, 7,45 ראדיא-פרעסע, 8.15 מיזיק, 9,55 פעליעטאן, 10,10 שאפען קאנצערט, 10,40 קאמוניקאט, 11,00 לייכטע און טאנץ-מוזיק.

קלאנג-קינא-טעאטער **Wodewil** גלובנא 1

היינט און פאלג. טעג

די 10 פון פאוויאק

Adam Brodzisz, Lubieńska

פרייזען פון די פלעצער אין „אדעאן" ביז 6 נאכמ. III — 75 גר. II — 1 זל. I — 1.50

נאך 6 א זייגער III — 1 זל. II — 1.50 זל. I — 1.75 זל. אין „וואדעוויל" פרייזען פון די פלעצער: III — 75 גר. II — 1 זל. I — 1.50

עס נעהמען אנטייל די בעדייטענדסטע פוילישע ארטיסטען ווי:
Józef Węgrzyn, Zofja Batycka, Samborski.

קלאנג קינא-טעאטער **Odeon** פשעיאזד 2

קלאנג-קינא-טעאטער **PALACE**

היינט רעוואלוציאנערע-פרעמיערע!! פון גרויסען ניי-יאהר-פראגראם פון 1932

ערשטער סאוויעטישער קלאנג-פילם

רעזשי פון בעריהמטען רוסישען רעזשיסער SERGJUSZ EISENSTEIN

„דער בלויער עקספרעס-צוג"

דראמע פון לאנד פון אויפגעהענדער זון. א נישט טעגליכער פילם. פילם, וואס דאוף זיין אין דער היסטאריע פון טעכניק און רעזשי א שולע פאר אלע רעזשיסארען. פילם, וואס איבערשטייגט אפילו די מייסטערווערק, ווי „פאטיאמקין" און שטורם איבער אזיען". עס נעהמען אנטייל די גרעסטע רוסישע ארטיסטען פון דער פראדוקציע Minin, Czerniak, Hal Jung — Mezrapom Rus Moskwa ס'נעהמען אנטייל: אייראפעער, יאפאנער, כינעזער, ארבייטער, סאלדאטען און קינדער. אויסער'ן פראגראם: „בערבענישע הייראט" גלענצענדע נאוועלע פון טשעכאוו. Lay Jung, Gudkin, Sawaljew אנהויב אין יום-טוב 12 בייטאג, אין געוו. טעג—4 נאכמ. פאספארטו'ס, און הנחה-בילעטען, א חוץ אמטליכע אונגילטיג ביז'ן אבריפען. פרייזען נישט געהעכערט. אויף די I סעאנסען צו 50 גר. און 1 זל.

היינט פרעכטיגע פרעמיערע ! קלאנג-מייסטערווערק פון דער רעזשי פון ERNEST LUBICZ אינטער'ן נאמען :

„דער פרעהליכער פארוטשניק"

אין די הויפט-ראלען: MAURICE CHEVALIER, CLAUDETTE COLBERT

מיזיק און טעקסטען פון די לידלעך פון Oskar Strauss אויסער'ן פראגראם : קלאנג-צוגאבע און לאנד-אקטועליטעטען. אנהויב 4.30 נאכמ., שבת און זונטאג—1 בייטאג.

קלאנג-קינא-טעאטער **APOLLO**

היינט גרויסע פרעמיערע !!!

פרעכטיג מייסטערווערק פון היי-יעהריגער פראדוקציע

רעזשי : RENE CLAIR

שעפער פון פילם „אונטער די דעכער פון פאריז" א.ג.

„מיליאן"

אין די הויפטראלן: ANNABELLA, RENE LEPETRITZ, LUIS ALBERT

אנהייב 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג—12 א זייגער בייטאג

קינא-טעאטער **BAJKA**

רוג בושעזשינער, פראנטשישקאנער 31. צופאהר מיט די טראמוואיען 1, 6 און 14.

היינט און פאלגענדע טעג ! מעכטיג דראמאטיש מייסטערווערק פון קעניג פון רעזשיסערען Cecil B. De Mille שעפער פון Król Królów

„דינאמיט"

— אין די הויפטראלן: Conrad NAGEL, Kay JOHNSON

אויסער'ן פראגראם??

אנהויב טעגליך 4.30 נאכמ. שבת זונטאג און יום טוב פון 12—3 נ"מ זענען אלע פלעצער צו 50 און 40 גר. מיט'ן אנטייל פון פערגרעסערטער ארקעסטער, וואס איז גענוי צוגעפאסט צום בילד אונטער לייטונג פון ה' לידויער.

קינא-טעאטער **„LIRA"** לימאנאווסקיעגא 37.

היינט און פאלגענדע טעג ! גרויסער דאפעלטער ניי-יאהר-פראגראם ! היינט און פאלגענדע טעג !

1) **די מאסקע פון נידערטרעכטיגקייט** איבער דעם **כבוד פון דער פרוי**

אין די הויפט-ראלן: Corinne Griffith, Clive Brook

2) **דער משוגענער אויף דער פרוי**

אין די הויפט-ראלן : Dorota Mackail, Leon Ewrol

בעמ.: געקליבענער ארקעסטער אונטער לייטונג פון פראפ. נירסקי. אויף די ערשטע סעאנסען זענען אלע פלעצער צו 40 גר. און 50 גר. אנהויב טעגליך 4 נאכמ. שבת און זונטאג—12 בייטאג.

W szkole gospodarstwa domowego

uczą się przyszłe matki i gospodynie domu, jak to należy oszczędnie gospodarować. Dowiadują się one tam również, że zawsze się opłaca kupować „artykuły markowe", albowiem ich fabrykant ręczy swem dobrem imieniem za niezmienną jakość swej marki. Jednym z najbardziej znanych artykułów markowych w Polsce jest mydło „Kołłontay z pralką", to czyste, zawierające glicerynę, perfumowane, nieopakowane mydło domowe, które podlega codziennej kontroli chemicznej. Konsumentki mają zatem gwarancję, że otrzymują za swe pieniądze towar naprawdę najlepszy.

mydło z pralką

Kollontay

z Pralką

jest lepsze.......

179.

Złoty medal na wystawie w Katowicach 1927 r.
Zastępca S. B. REDLIC, Łódź, Południowa 86

מעבעל

שפּאָרזאַמקייט איז רייכטום!

וויכטיג פאר לאדן און אומגענענר!

צוליב'ן הערשענדען קריזיס פערקויפען מיר מעבעל קאָמפּלעט ווי ענצעלווייז צו זעהר ביליגע פרייזען .·. ביליגער ווי איבעראל.

ביי ווינגאַלד און ווינבלום

11 וואָלטשאַנסקאַ 11

קומט און איבערציינט אייך! געדענקט די אדרעס!

מלאנן-קינא-טעאטער

ZACHĘTA

26 זגערזשער 26

היינט און פאלגענדע טעג!

גרויסער פראגראם:

„די ליבע אין דער מדבר"

אויפ'ן גרונד פון דעם פאַציאנירענדען קאמף פון א ווייסען און אַן אראבישען שייך איבער דער שענסטער מזרח-פרוי.

אין די הויפט ראָלען:

Noah BEERY, Dlive BORDEN, Hugh TREVOR

נעכסטער פּראָגראַם: „נאך סיביר".

דער זאל איז גוט בעהייצט.

אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג 12 בייטאג.

Lekarz-Dentysta

JAKÓB KARMAZYN

2 פאלודניאָווא 2

נעהמט אָן פון 10—1 בייטאָג און פון 3—7 אָווענד.

ספּעציאליטעט ווייסע קינסטליכע ציינער אָהן גימען.

Dr. A. SZMIRGELD

ספּעציאליסט פון נערווענקראַנקהייטען

שפּראַכשטערונגען, (שטאַמלען און אַנדערע)

היילונג פון שוואַך-ענטוויקעלטע און שווער-ערציהבארע קינדער

ul. SRODMIEJSKA Nr. 27

טעלעפאָן 151-89 פון 5 ביז 7

ציינער ארצט

J. ROZIN-REICHOWA

נעמט אָן זגערזשער 15, פראָנט, 2-טען שטאָק פון 10 – 2 מיטאָג און פון 4 – 8 אָוונד.

מאָנטאג, מיטוואך און פרייטאָג פון 3—6 אָווענד אין לעטשניצע „POMOC" אַלעקסאנדראָווסקאַ 1

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער, פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאַן און עס פאלט ארויס אין דעם בוך און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטארבט. ספּעציעל געמענט היילבאנדאזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פראפעסארען מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דייטשע פראפעסאר

דאקטאר בראכרטוינג בעזונדערער דעם שמערצען און בעקוועמליכסטע ביזר. אויך פאר הויקערס ליידענדע מיט הויך-נארמעטע און אפעראציע פאר פערקריפטע פיס און פלאַט-פיס ספּעציעלע אינלאגען אין די שיך. היינטיגע גמענטע פיס און הענד, גומענע זאקען פאר די גרעסטע קראנקע אדערן

עמפפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT, Ortoped

von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10, tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר באראנטש, פראפ. דר. י. מאן רישלער, פראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.

מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

א דאנק דעם גרויסען ספעציאליסט דעם ה' דיר. י. ראפאפארט, וואוינהאפט איצט לאדז, וואלטשאנסקא 10 (פראנט, פארטער) בין איך בעפרייט געווארען פון א שווערער אפעראציע, וואס האט מיך געדראהט דער ביוך-קראנקהייט. אין די קריטישסטע טעג האט ה' דיר. י. ראפאפארט נישט נעאוינט קיין מיה און האט נישט געדוהט, ביז מיין געזונד-צושטאנד איז געווארען בעפרידיגענד אזוי פאר אונז אויפגעלעבט און אויסקורירען מיך פון אונז געזעהרליכער ביוך-קראנקהייט דורך אוהם אויס מיין טיעפסטען דאנקבארקייט.

לייזער טאביאש, לאדז, נאוואטיעסקא 7, 3. שט.

אויסגעצייכענטע זשארובקעס

טוישען מיר אוים אויף נייע (רעגענערירטע) דויערהאפטע ביליג און גאראנטירטע

„REGON" sp. z o. o. ŁÓDŹ, Piotrk. 167

telefon 184-51

זשארובקעס ווערן אויסגעטוישט אויך אין פאלגענדע שטעלען:

11 פלאץ וואלנאשטשי HARMONJA

38 נארוטאווויטשא „Wojpol"

1 רזשאָווסקא „Elektrozegar"

67 פּיעטרקאָווער (און הויף „Auto-Technika"

1 6 טען שערפּינן Inż. J. Hamer

2 קאמיענגא Lewenberg

226 פּיעטרקאָווער J. Kaczmerski

Doktór

Łagunowski

Piotrkowska 70

i róg Traugutta
Tel. 181-83.

Specjalista chorób skórnych, wenerycznych i moczopłciowych

Leczenie światłem: promieniami Roentgena i lampą kwarcową.

Przyjmuje od 8³⁰ do 10³⁰ rano, op 1-ej do 2³⁰ pp od 6 do 8³⁰ w., w niedzielę i święta od 10 pd -ej. Dla pań oddzielne poczekalnia

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספּעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.

זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמ.

בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

DR. MED. J. LUBICZ

כירורג-ארטאפעד

פאלודניאווא 9, טעל. 183-17

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער אייגענע פראצאוניע פון זעמאליכע ארטאפעדישע אפאראטען ווי: וואלאקעס אויף פלאטפיס, קונסטליכע הענד און פיס, גארסעטען א. ז. וו.

נעהמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמיטאג.

ענטשולדיגונג

מיר אונטערשרייבענע ענטשולדיגען זיך פאר'ן קליינהענדלער-פעראיין מלינארסקא 9, פאר ברעכע די בעשלוסען און קויפען עפעל מיט קאסטענס, מיר פערזיכערען, אז מעהר וועט אזעלכעס נישט פאַרקומען

פרידמאן אברהם, שטערנבערג יוסף רוים יעקל, פישעל פייוועל.

ענטשולדיגונג.

מיר בעטען ענטשולדיגונג ביים קליינהענדלער-פעראיין, מלינארסקא 9, פאר ברעכען די פעראיינס-בעשלוסען און קויפע עפעל מיט די קאסטענס אלס צייכען פון חרטה שפענדען מיר 20 גילדען לטובת דעם פעראיין און מיר פערזיכערן, אז מעהר וועט אזעלכעס נישט פארקומען.

בולווא אבוש, שאיעוויטש יחזקאל.
איטשע מרדכי שרייבפעדער.

א גוטע איבערציהערין

פאר רייכע און געשטאפטע דאמען און הערן-קאמגארן-סחורות ווערט פון זאפארט געזוכט אויף א סטאלע שטעל. אפערטען אינטער „G.H.L." אפצוגעבען אין „נייעם פאלקסבלאט".

86

ווער עס האט וועקסלען,

קלאוזולעס אדער אנדערע פאדערונגען צו עליאש זעלמאן, דבורה פייגע רייך זיין פרוי און פ. רייז, שרודמיעסקא 32 ווערט געבעטען זיך צו ווענדען צו ה' טאבאק, ליפאווא 25 וו. 9

א צימער מיט מעבעל צו פערדינגען מיט א בעזונדערען איינגאנג פאר 1 אדער 2 יונגעלייט עוו. אויך פאר אנדערע. ש זשעלאנקע, פאלודניאווא 21, וו. 20. 92

מאשיז-מצות

ווערט געבאקען אלע טאג פרישע און דינע, ווי אויך מצה-מעהל, אייער-פערפעל און סובארעס יוים קארלסבאדער סיסטעם מיר עמפפעהלען צו יעדער צייט אונזערע גוט-בעקאנטע און פרישע געבעקסען פון אונזער איבעראל-בעוואוסטער צוקערביע

נ. ווינבערג

38 פּיעטריקאווער 38

:-: טעל. 143-82 :-:

בעמ.: די פרייזען זענען בעדייטענד רעדוצירט

Dr. med. STUPEL

Ordynator-Roentgenolog Szpitala Miejskiego

האט בעגייט די אויפנאהמע אין רענטגענאלאגיע אין דער לעטשניצע זגערזשער 17 פון 12—6 נאכמ. זונטאג פון 10—12 מיטאג.

אין וועגערישע קראנקהייטען אין דער היים אויף מיעלטשא-סקיעגא 12 (סקאדנא) טעל. 118-28 פון 7—9 אווענר, זונטאג פון 4—6 נאכמ.

אונבעמיטעלטע און ארבייטסלאזע בעראטונגען אין דערהעם מיטוואך און זונטאג בחנם.

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספּעציאליסטען

זאוואדזקא 1.

נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקה. און מענער-שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספּעציאליסטען פון אוראלאגישע און נערווען-קראנקהייטען. קווארץ-לאמפ, עלעקטרישער הייל-קאבינעט ראסמעטיק.

-- טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד. --

פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.

– בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען. –

וויזיט 3 זל.

Dr. med. REICHER

פאלודניאווא 28, טעל. 20193

ספּעציאל-ארצט פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג

נעהמט אן פון 8—11 פריה און פון 5—8 אווענד.
זונטאג און יום-טובים פון 9—1 בייטאג.

Dr. med. J. BETTE

ספּעציאל-ארצט פאר אינערליכע און קינדער-קראנקה.

פּיעטריקאווער 6, טעל 144-95

נעמט אן פון 8—11 פריה און פון 4—6 נאכמ.

Dr. Z. Rakowski

ספּעציאליסט פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקהייטען

11-טען ליסטאפאד 9

קאנסטאנטינער טעלעפאן 127-81

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10 — 11 און פון 2—3

Dr. med. H. LUBICZ

ספּעציאליסט פאר הויט-, וועגערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען

צעגעלניאנא 7 (פריהער 43) טעל. 141-32

עמפאנגס-שעה'ן 8 – 10, 12 – 2 און 5 – 8, זונטאג אין יו"ט 9—1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל.

Dr. med. Z Datyner

אוראלאג

ספּעציאל ארצט פאר בלאז-, נירען און אורין-קראנק.

PIRAMOWICZA 20 (Iginska) tel.148 95

נעמט אן פון 9—10 פארמ. און פון 6—8 אוו.

Dr. med. H. KRAUSKOPF

אקישעריע און פרויען-קראנקהייטען

זגעדזשער 15, טעל. 113-47

נעמט אן פון 4 ביז 7 אין אווענד

„SANATO"

כירורגיש-וועכנעריז-אנשטאלט

אגראדאווא 10, טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאס

גינעקאלאגיש-וועכנעריז-אבטיילונג

ד"ר מעד. ש. איינער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד רייטלער-סוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער

פרייז פון א געבורט

אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען

200 זל.

אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פאלאאכוו
כירורגישע אפטיילונג פון ד"ר מעד. מ. סאנטאר

Dr. med. Eychner Jakób

ספּעציאליסט פאר אינערליכע און קינדערקראנקהייטען

האט זיך איבערגעצויגען

שרודמיעסקא 12, טעל. 111-24

עמפפאנג טעגליך פון 6—7 אווענד

Dr. med. W. Eychner

אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען

וואוינט איצט 4 צעגעלניאנא 4

(נעבן קינא „טשארי") טעל. 134-72

נעהמט אן פון $2\frac{1}{2}$ – 4 און פון 7 – 8 אווענד.

„PAW" ווינשט
א גליקליך ניי-יאהר!

סטאָפּ! שוין היינט פערעפענטליכען מיר די גרויסע ניי-יאָהר-איבערראשונגען!

די פרעמיעס האבען בעקומען:

1. פלאָראַ ראשפלאוואַ פּאביאניץ פּאָלודנ. 25
2. פ. שטארק. לאָדז, פּאָמאָרסקא 37
3. ט. סאנדאמירסקא, לאָדז. פּושעיאָוו 40

⊙

דערפרעהונגס - מתנות — זיידענע רעפארמען, וועלען בעקומען די קינדער, וואס וועלען אין דער געזעלשאפט פון זייערע עלטערן זיך מעלדען צו אונז דעם 4-טען יאנואר 1932 4 א זייגער נאכמיטאג.

אנאכט אהן קריזיס!

פערשאפט אלעמען דער ביזיער גערעכנק איבער אונזער גרויסען אינוועטאר-אויספערקויף פון 1 ביז 15 יאנואר 1932

עפעס ביז איצט נישט געוועזענעס!

„PAW"
SKŁAD FABRYCZNY
דעטייל-פערקויף

Łódź, Piotrkowska 154

יעדע פרוי איז שעהן און בראוו ווען זי טראגט וועש מארקע PAW

פעלץ-ווארען-לאגער „KAMCZATKA"

לאדז, 19 פיעטריקאווער 19, טעל. 224-66 און 162-23

עמפפעהלט דעם רייכסטען אויסוואהל פעלץ-ווארען צו ערמעסיגטע פרייזען

בעמערקונג: קירזשנער- און שניידער-ווערקשטעל אויפ'ן ארט.

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

לאָקאלען!

געלעגענהייטליך אַ קאָמפלעט איינגעריכטעט מעבלירט צימער מיט אַ קוך, צו פערמיטען מיט דעם רעכט אַלס לאָקאטאָר, פראַנציסקאַנער 30 וואוינונג 25.

וויכטיג פאַר קעטלער! אַ פאַרמירעריי וויל אָפּגעבען פלאַץ אויף קעטעל-מאַשינען אָדער פאַר האַנד-זאָקען-מאַכער צו אַ ביליגען פרייז, צו ערפאַהרען אין אַדמיניסטראַציע.

אַ פאַרטער-לאָקאַל נעבען פלאַץ וואָלנאָשטשי געאייגנעט פאַר קאָנפעקציע אָדער וועש איז פון-פון באַלד אָפּצוגעבען, ערפאַהרען ביים צייטונגס-פערקויפער נאָוואָמיעיסקאַ 7.

אַנ'איינגעפירטע אייזען-געוועלב מיט אַ וואוינונג אָוועקצוגעבען צו ערפאַהרען אין אַדמיניסטראַציע אונטער „אייזען".

אַ סובלאָקאַטאָר צו שלאָפען אָדער צו פירען אַ ווערקשטעל פאַר זיך אַליין קען זיך מעלדען זאַווישאַ 24, 2-טער שטאָק פראָנט, וו. 16. ברים.

איבערצוגעבען אַ קויהלען-סקלאַד אויף גדאַנסקאַ 21 פון זאָפאָרט, צו ווענדען זיך פיעטריקאָווער 31 ביי ד. זאַכאַריאַש.

אַ בעקעריי אין צענטרום שטאָט צוליב קראַנקהייט פון זאָפאָרט איבערצוגעבען. צו ערפאַהרען אין אַדמיניסטראַציע.

צו דינגען און פערדינגען פערשידענע וואוינונגען אין אַלטע און אין נייע הייזער מיט אַלע בעקוועמליכקייטען אויף מאָנאַטליכע דירה-געלד. געוועלבען, געשעפטס- און פאַבריקס-לאָקאַלען. מעבלירטע צימערן, הייזער, ווילעס, פלעצער פון פערשידענע פרייזען. יעדער קויפט און פערקויפט. נאָר דורך דער ביורא „לאָקום", וואָס ערלעדיגט פינקטליך און סאָליד. אינהאַבער יוסף קאַרמעסער און קאָמפּ. אינפאָרמאַציעס אָהן בעצאָהלונג, פיעטריקאָווער 62, פראָנט 2. שטאָק, טעל. 15-166 טעטיג פון 8 פריה ביז 8 אָוונד.

פערשידענעס

געלעגענהייטליך אַ גוטען שאַמאָט-אויווען צו פערקויפען, קאָנסטאַנטינער 24 אין פוטער-געוועלב.

צו פערקויפען 2 שויבען-שענקלען, אַ בופעט אַ ליגענדיג שויבען-שענקעל, אַ שפיגעל, טישלען און שטוהלען, אין קאַוויאַרניע זאַוואַדזקאַ 16.

אַ נייער קאַראַקולענער מאַנטעל געלעגענהייטליך צו פערקויפען, ציגעל-גאַס 4, וואוינונג 20.

איך נעהם אָן צו רעפערירען ריטש-שלעסער צו שניגאַוועצעס ווי אויך פערשידענע זאַטשאַסקעס צו שניגאַוועצעס. זאַכאַדניאַ 51, פראָנט 2טער שטאָק, איינגאַנג דורכ'ן הויף.

צו די ה"ה גנבים! דינסטאָג ביינאַכט האָט מען פון מיין וואוינונג אויף פולנאָצנאַ 23 אַרויסגעגנבעט אַ פאָרטפעל מיט מזומן געלד און פערש וועקסלען-פראָטעסטען און סקאַרבאָווע קוויטעס וואָס האָבען פאַר קיינעם קיין שום ווערט נישט. וויל זיי זענען שוין אַמטליך אָפּגערופען געוואָרען, די ה"ה גנבים ווערען געבעטען אָפּצושיקען אָדער מיר מיטצוטיילען וואו איך קען קומען אונטערהאַנדלען וועגען די פאַפּירען. וויל דאָס געלד שענק איך זיי אָוועק. דיסקרעציע שטרענג געזיכערט. מיין אַדרעס פולנאָצנאַ 23, האָראָוויץ.

אַ שותף מיט 1000 דאָלאַר צו אַנ'איינגעפיהרטע פאַבריקאַציע פון טריקאָטאַזש ווערט געזוכט, אָהן ריזיקאָ געזיכערטער פראָפיט. אָפּערטען אונטער „שותף" אין אַדמיניסטראַציע.

עס איז נויטיג

יונגעלייט (קורץ געקליידעט), און פרויען-צימער (אויך פון פראָווינץ), קענען פערדינען ביי פערקויפען און אָננעהמען בעשטעלונגען אין געשעפטען. אָפּערטען אין רעדאַקציע פאַר „פערדינסט", בעמ.: פראָווינצער מוזען ביילעגען אויף ענטפער אַ מאַרקע.

טיכטיגע פריילייס און דאַמען אַלס אַגענטקעס קענען זיך מעלדען זונטאָג פון 12—2 ביי טאָג וואָלטשאַנסקאַ 52, רעכטער איינגאַנג 1 שטאָק.

אַנ'ארענטליכער יוד זוכט אַ פּאָסטען ביי וואָס עס זאָל נישט זיין פאַר אַ קליינעם לוין. אָפּערטען אין אַדמ. פון דער צייטונג פאַר „יוד".

אַ טיכטיגער קוואַליפיצירטער שעלקע-מאַכער ווערט געזוכט. צו ערפאַהרען נאָוואָמיעיסקאַ 30, ביי ה. ראָזענטאַל.

אַנאָנסען-פּרייז: פאַר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפּאַלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ 60— „ „ „ „ 4
נאָכ'ן טעקסט—12 „ „ „ „ 18— „ „ „ „ 8
פאַר אַ מילימעטער-שורה: איבער דער שטאָט 50 פּראָצ. טייערער. אויפּל. 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. אַ וואָרט

אַבאָנאַמענטס-פּרייז: אין לאָדז – 5 זל. אַ חודש מיט אָפּטראָגען אַ היים; אויף דער פּראָווינץ 6 זל. אַ חודש; אין אויסלאַנד – 8 זל.
פאַר'ן אינהאַלט און טערמינען פון די אַנאָנסען איז דער פערלאַג נישט פערענטוואָרטליך
די אַדמיניסטראַציע איז אָפען ביי טאָג און ביינאַכט.

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21.